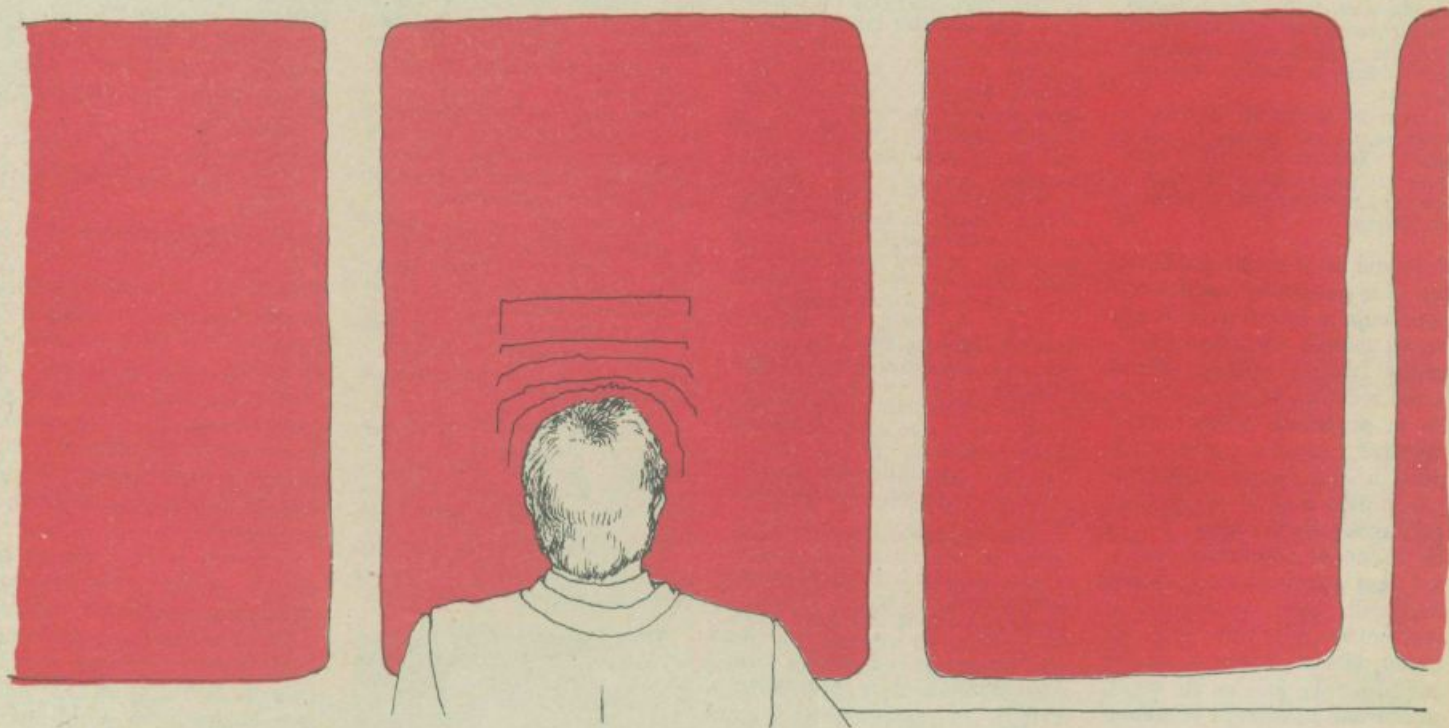
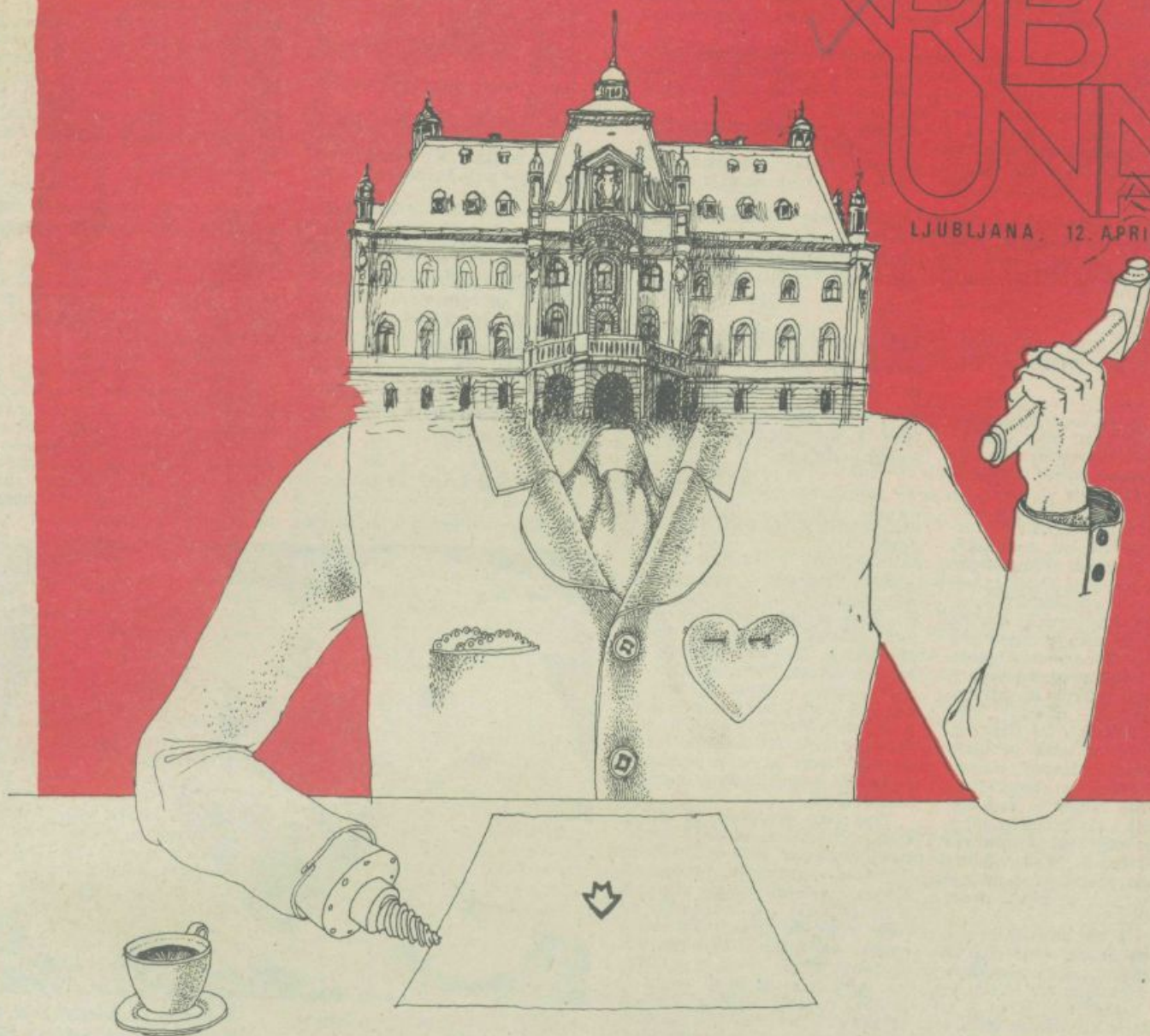

TRIBUNA

LJUBLJANA 12. APRILA 1974

other Goose

Skupščina SŠ FF 7. marca 1974 pomeni pravzaprav dvojico: kulminacijo aktivnosti na FF pred skupščino, prav tako pa tudi prelomnico, če jo obravnavamo glede na kontinuiteto dela v SŠ FF. Ker smo z aktivnostjo v SŠ FF pred skupščino SŠ FF, predvsem z aktivnostjo FO SŠ FF bolj ali manj, verjetno pa tudi tako ali drugače seznanjeni, bi se omejili le na dogajanje na FF po skupščini.

Na skupščini SŠ FF je bil po dolgotrajni diskusiji zavrnjen osnutek akcijskega programa SŠ FF. Akcijski program naj bi usmerjal nadaljnje delo v SŠ FF, predvsem pa naj bi poskrbel, da ne bi prihajalo do podobnih nesporazumov, kakršni so bili kar na dnevnem redu še nekaj tednov nazaj. Prisotni študentje so na skupščini ugotovili mnoge pomanjkljivosti predloženega osnutka akcijskega programa SŠ FF, predvsem pa so ugotavljali, da ne prinaša nič novega in konkretnega, da so bili v SŠ FF napisani že boljše dokumenti na podobno temo (npr. Manifest zasedene FF), predvsem pa so mu očitali netočnost ocene dosedanjega dogajanja v SŠ FF, ki je bila podana v uvodu k osnutku (prva stran). Ker pa so se študentje strinjali s tem, da SŠ FF potrebuje akcijski program, je FO SŠ FF dobil zadolžitve, da skliče razširjen sestanek, kjer naj bi se sestavila delovna skupina za to zainteresiranih študentov, ki bi sestavila nov osnutek. Ta „razširjeni“ sestanek je bil sklican in razglašen za 20.3.1974. Zakaj dajem „razširjeni“ v narekovaj? Le zato, ker je bil res sklican kot razširjeni, vendar le sklican, saj moramo na žalost ugotoviti ravno nasprotno. Prisotni so bili samo nekateri člani FO SŠ FF in morda še kak sodelavec. Kljub temu se je razpravljalo o novem osnutku; predlogi so bili različni kakor tudi njihove kritike. Predlagani so bili tudi različni teksti in drug material, ki naj bi služil za podlago novemu osnutku akcijskega programa, nato pa so bile razdeljene tudi konkretne naloge. Rok za sestavo osnutka je konec marca; delo teče.

Po drugi strani pa se v SŠ FF dela za reorganizacijo SŠ po delegatskem principu. Tudi na tem področju je bilo že marsikaj narejenega; na sestankih FO SŠ FF se je o tem razpravljalo, izdelan pa je bil tudi osnutek sheme nove organizacije. Ta osnutek sheme je FO dal v razpravo med študente, v teh dneh pa bodo na posameznih oddelkih sklicane skupščine SŠ oddelkov, na katerih bodo o tem razpravljali. Na oddelke pa zato, ker naj bi se prav težišče dela v SŠ FF po novem preneslo nanje. Oba osnutka, akcijskega programa in sheme nove organizacije pa bo morala potrditi še skupščina SŠ FF spomladi 1974.

Poleg aktivnosti na teh dveh področjih, ki se v nekaterih točkah celo stikata, pa seveda ni zamrlo delo na drugih področjih. Različne komisije pri FO SŠ FF normalno in pridno delajo dalje. Kmalu po skupščini je izšla nova številka Frifaka, pred izidom pa je že naslednja še boljša in pestrejša. Delo študijske komisije je sicer nekoliko zastalo glede na prejšnjo aktivnost, kar gre pripisati predvsem kadrovskim spremembam ter seveda sklepu skupščine, da se študijska komisija organizira po delegatskem sistemu kot samostojno telo (ne več v sklopu FO SŠ FF). Vendar pa še vedno budno spremlja tiste dogodke na fakulteti, ki se je tičejo.

Pač pa bi omenili še dve konkretni, že izvedeni akciji. Tudi na FF smo izvedli volitve v delegacijo za zbor združenega dela, in sicer v občinsko skupščino Ljubljana-Cen-

ter. Lahko rečemo, da uspešno. V primeri s podobnimi prireditvami v preteklosti je približno 50 % udeležba med študenti zelo zadovoljiva. Izvoljenih je bilo 5 študentov, celotna delegacija FF šteje namreč 15 ljudi. Ustrezno udeležbi je bilo tudi vzdruženje na volišču na vsej fakulteti med volitvami.

Ze kakšen teden prej pa se je začela in na dan volitev končala tudi druga konkretna akcija na FF. To je bilo zbiranje podpisov za peticijo za osvoboditev oz. rešitev čilskih gledaliških delavcev, ki so zaprti v juntinih zaporih. Sama akcija je bila sprožena s strani avantgardne in politično radikalne argentinske gledališke skupine ONCE ALI SUR. Podrobnosti glej v eni od prejšnjih št. Tribune! Do četrtega, 28.3.1974 je bilo zbranih okrog 600 podpisov. Vendar pa moramo na žalost spet ugotoviti, da se nam profesorji in drugo fakultetno osebje niso pridružili v pretiranem številu. Morda zaradi neinformiranosti? (Čeprav so bili kupi letakov na voljo v avli FF ves teden, pa tudi pano v avli je bil obilno ovesen z njimi!) Šele na dan volitev (28.3.1.1.) je točno 20 profesorjev, asistentov in drugih delavcev s FF oddalo svoj solidarnostni podpis.

Poleg vseh teh aktivnosti pa študentje FF tudi veselo nabijajo žogo oz. jo mečejo na koš, saj so na FF v teku športna tekmovanja reprezentanc različnih oddelkov oz. letnikov. Tekmovanje v košarki je že tako daleč, da bo v teh dneh že tudi finale.

Torej, kljub temu da so bile na račun dela SŠ FF, predvsem še FO SŠ FF izrečene v preteklih mesecih različne in številne kritike, najbolj kompleksna verjetno na seminarju v Poreču, delo v SŠ FF teče dalje. Koliko bo uspešno, pa je odvisno od številnih činiteljev. Vsekakor sta tu pomembna dva: čimvečja aktivnost samih študentov FF, pogojena z njihovo informiranostjo o dogajanju na fakulteti in izven nje, kakor tudi čim objektivnejša informiranost drugih fakultet o dogajanju na FF, k čemur pa večina sredstev informiranja (in tako tudi Študentski tednik) ni preveč prispevala.

Zoran Pistotnik

DOM KULTURE I SAVEZ
OMLADINE U VRBASU

razpisuje

KONKURZ

za sodelovanje na šestem festivalu jugoslovanske poezije mladih, ki bo v dneh 16., 17. in 18. maja 1974 v Vrbasu pod pokroviteljstvom Industrijsko-prehrabnega kombinata „Vrbas“ iz Vrbasa.

Pogoji:

- sodelujejo lahko vsi, ki so mlajši od 27 let, z dvema do sedaj neobjavljenima pesmima v kateremkoli jeziku; kandidati so lahko katerekoli narodnosti ali naroda Jugoslavije;
- pesmi naj bosta podpisani s šifro;
- istočasno s pesmima mora avtor poslati v posebni kuverti svoje ime in priimek, naslov, datum in kraj rojstva in šifro;
- pesmi je treba poslati do vključno 20. aprila 1974 v desetih tipkanih primerih na naslov: Dom kulture Vrbas, M. Tita 87 (za konkurz);
- udeleženci, katerih pesmi bo žirija izbrala za festival, bodo o tem obveščeni do 15. maja 1974;
- pesmi, ki jih bo izbrala žirija, bodo objavljene v festivalskih publikacijah brez honoriranja;
- rokopisov ne vračamo;
- na festivalu bodo podeljene tri nagrade strokovne žirije:

1. nagrada	1.500 din
2. nagrada	1.000 din
3. nagrada	500 din
- Poleg nagrad žirije bodo podeljene še posebne nagrade.

Uvodnik

Pričujoča številka Tribune je posvečena vprašanju v zvezi z reformo univerze in študentsko organizacijo. Rednejši bralec bi se utegnil vprašati, čemu posebna tematska številka, ko pa vendar nenehno trobimo o tej problematiki. Pojasnim naj, da je razlog odločitve za tematsko številko vse kaj drugega kot formalen. Preko najrazličnejših zapisov, ki so se ukvarjali z omenjeno tematiko, se je vedno bolj moglo krepiti predvsem mnenje, da mnogi aspekti problematike (ki so ali utegnejo biti bistvenega pomena) principalnega značaja niso utrezno razčiščeni, kar pravzaprav pomeni, da nam v sami osnovi še ni dovolj jasno, kaj hočemo z reformo univerze.

Doslej so se v Tribuni pojavljali na temo reforme univerze članki, ki bi jih mogli, po kriteriju, izhajajočem iz načina pristopa k problematiki, razvrstiti v dve skupini. V prvo bi mogli uvrstiti zapise, ki se s to problematiko ukvarjajo z določeno teoretično pretenzijo, v drugo pa zapise, ki se nanašajo na kakšen konkreten problem, ki že v svoji konkretnosti ponuja določene omejene rešitve.

Ta dvotirnost v obravnavanju problematike verjetno ni plod kakšne sanjarije Tribuninih sodelavcev, ampak gotovo na določen način odseva neko stanje na naši univerzi, na kateri (naj vendar povemo, da na drugih univerzah ni mnogo bolje) je pomanjkanje globalnega programa z vsebinsko opredeljenimi cilji prepreka smotni dejavnosti za menjanje podobe naše univerze.

Tako naš namen tudi ne more biti predlaganje kakšnih vseobsežnih rešitev problematike, saj se kaj takšnega doslej tudi ni posrečilo nobenemu časopisu in se bržčas ne bo niti Tribuni. Tribuna more le igrati svojo vlogo v posredovanju različnih idej in stališč v naš univerzitetni prostor z željo, da le-te ne bi naletele samo na gluha ušesa.

Teža člankov in prevodov v pričujoči številki sloni na tekstih, ki se bolj ukvarjajo z vzroki in možnostmi vpliva na vzroke krize univerze, ki vzbujajo potrebo po spreminjanju univerze, kakor pa, da bi se bavili s problemi, katerih brez razčiščenega temelja ni mogoče rešiti drugače kot le parcialno, če jih sploh kako rešujemo. Ne manj važna sestavina pričujoče številke pa je tudi informiranje našega prostora o poskusih reševanja problematike, o konfliktih, ki jih različne opredelitve v kontekstu univerze izražajo itd.

Problematika organiziranja je z zgoraj obravnavano temo dokaj ozko povezana, saj kaže z načinom in smerjo svojega vzpostavljanja odnos potencialnih subjektov v konfrontaciji s problemi njihovega delovnega in življenjskega okolja.

d

OBVESTILO

ŠTUDENSKI KULTURNI CENTER-FORUM (Študentsko naselje)
CENTER ZA ŠTUDENSKI FILM, ŠKUC—Študentsko naselje VIII

RAZPIS

program A)

filmanje na S-8: sodelujte s sinopsisi oziroma scenariji, potem pridite na sestanek Centra, kjer bo vaš projekt prediskutiran: imate možnost, da dobite filmski trak in naredite film

program B)

teoretična in praktična animacija iz eksperimentalnega filma (filmanje na 16 mm), ki jo bo vodil asistent ljubljanske AGRFT Filip ROBAR -DORIN za tiste, ki imajo zadostnih teoretičnih, zlasti pa praktičnih osnov iz filma, tako da se lahko gredo eksperiment

Oba programa sta bazično podprla Študentski kulturni center Forum-organizacija za obštudijske dejavnosti, razumno pa participira tudi ICF — informativni center filma.

Gre za produkcijski program v smislu animacije študentske filmske kulture, ki je doslej bolj ali manj temeljila na GLEDANJU filmov kot edini svoji obliki.

Sinopsise lahko oddate vsak torek od 12. do 13. ure v prostorih ŠKUC-a. (Študentsko naselje blok VIII, kletni prostori, kjer domuje tudi Radio Študent), kjer lahko dobite tudi vse nadaljnje informacije.

VOLITVE "PO NOVEM"

Tudi študentje volijo, ali bolje rečeno – glasujejo za svoje delegate

Pred leti so bili sprejeti tako imenovani delavski amandmaji, ki so dejansko pospešili premike v družbenih dogajanjih, predvsem pa pokazali pot dejanskega samoupravljanja. V ta gibanja so se tudi študentje vključevali na vseh nivojih, seveda pa ne vedno najbolj uspešno. Ob stalnih borbah za razrešitev tako imenovanih „študentskih“ problemov je vedno izžarevala težnja po večjih pravicah, po upravljanju, če že ne po samoupravljanju skupaj z ostalimi delavci v izobraževanju.

Vsekakor pa oznake „študentski“ problem ne moremo priznavati, saj so vsi tako označeni problemi tudi družbeni. Pozitivni pritiski z uporabo demokratičnih oblik so sicer Skupnost študentov izenačevale z ostalimi družbenimi strukturami, nadaljevanje takega razreševanja posebnih interesov sfer pa je v bodoče verjetno nemogoče. Kako pa bo možno odločanje o posameznih interesih vprašanih v bodoče?

Pred leti, ko se je pričela družbenopolitična akcija za nadaljnje in neposrednejše uveljavljanje neposrednih interesov, se je izoblikovalo več možnih oblik razširitve baze, ki odloča. V letu 1973 in še intenzivneje letos, se je izoblikoval ves sistem delegatskega načina odločanja.

Torej bodo v bodoče o „študentskih“ problemih odločali delegati. Toda kakšni delegati? V Jugoslaviji smo se dogovorili za stalne kadrovske priprave, kar pomeni, da vsak posameznik, delovne organizacije, družbenopolitične organizacije, društva itd. stalno premlajajo volilne priprave ter tudi permanentno predlagajo za posamezna mesta na vseh možnih nivojih za člane delegacije oz. za vodstvena mesta v posameznih skupščinah, zborskih itd. svoje delegate. Na tak način je bilo evidentiranih, kot prva faza stalnih kadrovskih priprav, v Ljubljani preko 20.000 možnih delegatov. Vsi dokumenti so poudarjali, da morajo biti v večji meri kot doslej v delegacijah mladi in ženske, vsekakor pa naj se v vseh delegacijah zagotovi tista socialna struktura, ki izbira – glasuje za svojo delegacijo.

Vsekakor stara organizacijska oblika skupščin ni omogočala odločanja večjega števila občanov – torej odbornik ali poslanec je bil tisti, ki je odločal o skoraj vseh vprašanih, ki jih je obravnavala posamezna občinska oziroma republiška skupščina. Le redko je verificiral svoje mnenje v odboru, zboru ali v posameznih izvršilnih organih med svojimi volilci. Borba za študenta poslanca je že v preteklih letih dokazala, da, čeprav je študentski poslanec, nima posebnih možnosti za zagovarjanje specifičnih študentskih problemov. Volitve odbornika ali poslanca, ki je bil večini nepoznan, so bile dokaj formalen akt državljanske dolžnosti in pravice občana. Vsekakor je delegatski sistem tak akt „neposrednega“ odločanja presegel. O možnem delegatu se ne dogovarja „nekje“, kar je normalnim ljudem nedosegljivo, pač pa že omenjene stalne kadrovske priprave na volitve omogočajo vsakomur, da predlaga, seveda pa tako tudi možnost, da je predlagan za možnega kandidata za delegata (faza evidentiranja). Naslednja faza pa je izbor možnih delegatov na kandidacijskih konferencah, seveda po predhodnem verificiranju v okviru Socialistične zveze delovnega ljudstva in Zveze sindikatov, kjer se združujejo še ZK, ZM in ZB – to velja še zlasti za Družbenopolitični zbor. Ne smemo pa pozabljati, da imamo do nivoja republike tri zore. Prvega sem že omenil, vsekakor pa sta zbor združenega dela in zbor delegatov krajevnih skupnosti oz. občin (v republiški skupščini) vezni elementi interesov te-

meljnih organizacij združenega dela, družbenopolitičnih skupnosti in interesa družbenopolitičnih organizacij.

Tudi v preteklem obdobju je imel vsak občan možnost predlagati in biti predlagan, vendar so sedaj možnosti že samo v organizacijskem smislu trikratno razširjene – možnost kandidiranja v temeljni organizaciji združenega dela, drugič v krajevni skupnosti in tretjič v družbenopolitični organizaciji. Nedvomno pa primerjava števila odbornikov v ljubljanskih občinah in števila sedanjih delegatov v Ljubljani dokazuje, da se vključuje v odločanje nekaj desetkrat več delegatov; preko svojih delegatov v organizacijah združenega dela ali krajevni skupnosti pa prav vsak občan.

Omenil sem, da morajo delegacije izražati socialno strukturo, iz katere takorekoč izhajajo. Torej tudi študentska populacija izraža svoj interes v delegacijah. Nedvomno, vendar pa je v delegacijah organizacij združenega dela v izobraževanju prikazana specifična socialna struktura v takih organizacijah. V izobraževalnem procesu sodelujeta (v teh časih pravimo temu sodelovanju „bolj ali manj“) profesor in študent, pozabljati pa ne smemo na delavce (dosedanje upravno administrativne organe) na visokošolskih zavodih. Torej združujejo svoje interese tudi vse tri „grupacije“ delavcev zavoda. Študentje sooblikujejo delegacijo s svojo lastno tretjino. Vse faze izbora in glasovanja o delegatih veljajo tudi za študentske delegate. Tak postopek je bil na ljubljanskih visokošolskih zavodih tudi opravljena. Da sem tako lahko napisal besedico opravljen, pa ni res, kot se misli. Mnogo truda v Skupnosti študentov v zadnjih petih mesecih je bilo vloženo prav v izvedbo procesa volitev. Reorganizacija sindikata, volitve novega izvršnega odbora SS LVZ in kopica nepojasnjenih postopkov so privedli „intervencijsko grupo za izvedbo volilnih priprav“ pri IO SS LVZ nemalokrat v nemogoče situacije. Menim, da so ostali nosilci volilnih priprav le napravili premalo – menim, da volitve na univerzi itd. niso bile le za neštudentski del, pač pa za vse, ki smo na tej univerzi itd.

Odgovornost za tako pomembne družbene akcije, ali pravilneje – NE-odgovornost je nedeljiva, torej tudi volilne priprave v bodoče ne smejo potekati tako razdrobljeno. Naj bo to dogovor za v bodoče, in tudi volilne priprave ne bodo mučna dodatna obveza – vsaj nekaterim. Napake takega dela so se že pokazale, preseganje takih situacij pa bo nujna faza nadaljnjega organiziranja dela vseh subjektov na univerzi itd. Prav tako je potrebno v bodoče posvetiti večjo pozornost tudi že omenjenim stalnim kadrovskim pripravam na volitve – marsikje so se kandidati za delegacije združenega dela na fakultetah itd. zbirali na zadnjem trenutku v letu 1972, ko pa je izvršni odbor pričel akcijo evidentiranja, so fakultete zelo medlo sodelovale; seveda je bil pomemben razlog temu tudi nepoznavanje novega delegatskega načina odločanja. Menim, da je na ljubljanskih visokošolskih zavodih potrebno opraviti v tej smeri še veliko nalogo. Delež Skupnosti študentov bo tudi v bodoče iskan in zelo zaželen.

Želel bi številčno prikazati zastopnost študentov tudi v zborskih, kar pa je v tem trenutku dokaj nemogoče. Krajevnih skupnosti je v Ljubljani 76, za družbenopolitične zore pa Skupnost študentov ne more predlagati na enotno listo Socialistične zveze delovnega ljudstva študentov, ker se ne smatra kot družbenopolitična organizacija. Vsekakor pa je zahteva po starostni in socialni strukturi odprla prostor študentov v prav vse delegacije.

Izčimil Metod ZALAR

SEJEM RABLJENIH KNJIG NA EKONOMSKI FAKUL- TETI

V sredo, 20. marca, je bil na Ekonomski fakulteti velik sejem rabljenih knjig, skript, zapiskov, izpiskov, plonklistov in drugih pripomočkov za opravljanje izpitov. Sejem je bil v avli pred čitalnico, uradno se je začel ob 9. uri zjutraj, in naj bi trajal predvidoma do 16. ure, vendar se je popoldne na sejmskem prostoru pokazalo bolj malo kupcev in so zato organizatorji sejem zaprli pol ure prej, kot je bilo predvideno. Potek sejma pa je bil bolj živahen, kot bi kazal žalostni konec. Takoj po otvoritvi sicer ni bilo kaj prida ljudi, vendar pa se je pravo sejmarsko vzdušje začelo ob desetih in trajalo tja do dvanajstih, ko se je končala večina predavanj. Takrat se je dalo prodati skoraj vse, kar je imelo kakršnokoli zvezo z ekonomijo ali pa tudi ne. Veliko knjig in skript je zamenjalo svojega lastnika, da o živahni menjavi Pilsovih zamaškov sploh ne govorimo. Po 12. uri pa se je večina ljudi odpravila na kosilo in popoldne je bil sejem bolj zaspal. Ponudba se je sicer večala, saj so stalno prihajali novi prodajalci z rabljenimi knjigami, ki so verjetno slišali dobre novice s sejma v poročilih Radia Student, toda razen malo prestrašene brucke in dveh študentov iz višjih letnikov ni bilo nobenega pravega povpraševanja. Se firbci so se nekam razgubili. Tako se je ob 15.30 na posebnem grafikonu, ki ga je vodilo vodstvo sejma in ki je prikazoval tržno situacijo na sejmju, pokazalo, da je povpraševanje enako ničli in tako ni

preostalo nič drugega, kot uradno razglasiti konec sejma. Tega pa so bili najbolj veseli tisti, ki so študirali v sosednjem prostoru, to je čitalnici, saj je takrat v avli končno le zavladal mir. Jasno je, da je na vseh sejmih bolj ali manj hrupno, na tem pa je za prijetno razpoloženje skrbela še glasba iz magnetofona, ki so jo kdaj pa kdaj prekinili zaradi obvestil o tem, kaj kdo ponuja ali potrebuje, o cenah in podobnem. To je, kaže, vzbudilo zanimanje tudi pri profesorjih, ki so večkrat prišli malo pogledat, kaj se na sejmju dogaja.

V celoti gledano je sejem uspel. Bilo je sicer nekaj organizacijskih napak, toda vsak začetek je težak. Pokazalo se je, da so taki sejmi lahko zelo koristni, vendar pa bi jih morali organizirati na začetku šolskega leta. Zato bo verjetno naslednji sejem na Ekonomski fakulteti še letos novembra.

Janko Brankovič

(POLURADNI) REZULTATI VO- LITEV

V četrtek, 28. marca, so bile volitve v zore delovnih skupnosti skupščin občin po vsej Sloveniji. Za univerzo so zanimivi predvsem rezultati volitev študentov po fakultetah. Udeležba je bila v splošnem dokaj ugodna čeprav se z njo ne moremo preveč pohvaliti. Po nekaterih fakultetah bo potrebno volitve celo ponoviti. Tudi ti rezultati, ki jih bomo sedaj zapisali, so samo približni, kajti zelo težko je priti do natančnih. Študentje, ki smo volitve pripravljali, in jih vodili, pač nismo

birokrati, ki bi stvari lahko uredili točno in po vseh predpisih.

FSPN – volilnih upravičencev 588, volilo pa jih je 410 ali 73,2 %.

FNT – na montanistiki bodo volili ponovno; na matematično-fizikalnem oddelku je 459 volilnih upravičencev, glasovalo pa jih je 262 ali 58 %; na kemiji, tekstilu in farmaciji je 935 volilnih upravičencev, glasovalo jih je 417, ali 44,8 % (odprta volilna lista).

FAGG – na gradbeni je 438 volilnih upravičencev, glasovalo jih je 296; na geodeziji jih je od 99 glasovalo 66; na arhitekturi jih je od 435 glasovalo 169. Skupaj je na celotni fakulteti od 972 volilnih upravičencev volilo 532 ali 54,8 % (imeli so zaprto listo).

FF – udeležba je bila 46,1 %, toda imeli so odprto listo.

BTF – študentje agronomije, veterine in živilske tehnologije so glasovali 69 % (delegati za občino VIC-Rudnik), biologi pa 78 % (za skupščino občine Ljubljana-Center).

PF – od 1364 volilnih upravičencev je glasovalo 47,3 % študentov.

FS – od 1003 volilnih upravičencev je glasovalo (približno še 200 absolventov) 52 % študentov – torej 522.

EF – od 2100 volilnih upravičencev jih je glasovalo 702 ali 33,4 % (med volilne upravičence je všteti tudi 425 absolventov).

FE – od 841 volilnih upravičencev jih je glasovalo 60,4 %.

MF – od 879 volilnih upravičencev jih je glasovalo 570 ali 64,8 %.

VSTK – od 182 volilnih upravičencev jih je glasovalo 143 ali 78,6 %.

PA – od 648 jih je volilo 548 ali 84,6 %.

VUŠ – volilo je 75,1 % študentov (drugi podatkov nimamo).

VSSD – volilo je 79 % volilnih upravičencev od 223.

AG – volilo 64 % študentov od 156 volilnih upravičencev.

ALU – od 110 volilnih upravičencev jih je volilo 105 ali 95,5 %.

AGRFT – volili so 100 %, toda bodo še naknadno volitve, ker sta oba kandidata dobila enako število glasov.

VŠZD – od 430 volilnih upravičencev jih je glasovalo 83,9 %. Vidimo, da je udeležba največja na fakultetah, ki imajo manjše število študentov. To je razumljivo, če upoštevamo, kje je fiktivni vpis največji.

V celoti pa lahko ugotovimo, da se študentje še vedno premalo zavedajo, kaj jim prinaša nova ustava in delegatski sistem. Večina študentov je volila zelo formalno – brez posebnega zanimanja in celo s posmehom. Pripricani pa smo, da je to nezanimanje rezultat prenasitenosti zaradi živahne politične aktivnosti v zadnjem letu, živahnih spremembah in novosti, kongresov, tez, resolucij... Študentje so postali precej apatični in jim je s tem vsebina ušla iz rok. Organizatorji volitev pa niso bili sposobni suvereno in zadovoljivo odgovarjati ter pojasnjevati morebitna vprašanja. Tako je vsa akcija (vsebinsko) obvisela v zraku. S tem pa poleg delegatov, ki smo jih izvolili (dokaj naključno in neorganizirano), česa drugega nismo pridobili.

DRUŽBENI DOGOVOR O ŠTIPENDIRANJU

Z RAZLIČNIH
ZORNIH KOTOV

Minilo je tri mesece burne debate, prerekanj, dobrih predlogov, argumentiranja, demagogije ter vseh ostalih metod bolj ali manj demokratičnega prepričevanja, kar smo imenovali javno razpravo o družbenem dogovoru o oblikovanju in izvajanju štipendijske politike. V naslednjih nekaj dneh bodo družbenopolitične organizacije, samoupravne interesne skupnosti ter slovenske občine podpisale ta dokument kot podlago za sklepanje samoupravnih sporazumov na občinskih ravneh. Inicijativni odbor, razširjen z nekaterimi „poznavalci“, je namreč končno le uspel pripraviti besedilo dokumenta.

Skušajmo danes podati malce obširnejšo splošno podobo ter opozoriti na najbolj sporna določila dogovora. Ne bi ga opredeljevali z enostavnim atributom boljši ali slabši, kot je sedanj, ampak ga pogledajmo z nekaterih vidikov:

1. z vidika koncipiranja
2. z vidika obsega
3. z vidika sredstev
4. z vidika kriterijev

Prvič Dogovor je zasnovan na osnovi spoznanja o velikem kadrovskem primanjkljaju, ki ga čuti slovensko gospodarstvo. Ves koncept se podreja osnovnemu motivu, kako zagotoviti razvijajočim se delovnim pripravam in organizaciji absolutno in pravilno strukturizirano delovno silo. Najbolj ta problem čutijo tisti, ki najintenzivneje razvijajo fiksni del svojega kapitala. Človeški faktor je postal ovira za hitrejši razvoj. Zato so razpregli vse sile, da začno organizirano pristopati k razreševanju tega njihovega problema. Omenjeni dokument je samo drobec v tej zavestni akciji. Metode za ugotavljanje tega cilja niso pomembne. Tisti, ki ima večje potrebe po kadrih, si jih ima pravico zagotoviti. Toda ta pravica izhaja iz tega, ker ima več sredstev, ki jih brez človeškega faktorja ne more obrniti. Študentu oziroma dijaku se zato ponujajo različne oblike denarnega štipendiranja oziroma stimuliranja za vezanje v času šolanja. Zelo visoke štipendije samo za tiste, ki se hočejo vezati med šolanjem, nobene materialne podpore tistim, ki tega nočejo storiti iz kakršnihkoli razlogov.

Drugič: Obseg politične akcije kakor argumiranje najširšega kroga zainteresiranih dejavnikov je ob vseh ostalih globalnih vprašanjih naše družbe, ki jih ravno sedaj urejujemo in nam jemljejo ogromno energijo, dosegel svojo kulminacijo, odkar se o urejanju materialnega položaja študentov in dijakov sploh govori. To zainteresiranost moramo brez dvoma pohvaliti, ker to hkrati pomeni organiziran pristop k problematiki. To pa ne pomeni, da ne analiziramo pojavov in vzrokov za takšno zainteresiranost. Vzroke smo opisali malo prej. Kadrovskega deficit, absolutni in strukturni, ki je narekoval spoznanje, da je treba čimveč mladih ljudi osposobiti za

INFORMACIJA

Tradicionalni seminar „UNIVERZITET DANAS“ (devetnajsti po vrsti) bo v Dubrovniku od 20. do 25. avgusta 1974. Organizirata ga Skupnost jugoslovanskih univerz in Zveza študentov Jugoslavije.

Teme:

1. VLOGA UNIVERZE V TRANSFERU ZNANOSTI, ZNANJA IN TEHNOLOGIJE NA MEDNARODNEM PLANU
2. O VLOGI IN ODGOVORNOSTI UNIVERZE V FORMIRANJU KADROV ZA ZAŠČITO ČLOVEKOVE SREDINE
3. PROBLEMI IZREDNEGA ŠTUDIJA

Poleg skupnega dela seminarja potekajo istočasno posebni študentski razgovori, ki se jih udeležujejo študentske organizacije z vsega sveta. Tema letošnjih pogovorov se glasi:

ODGOVORNOST STUDENATA I NJIHOVIH ORGANIZACIJA U PREVAZILAŽENJU POSTOJEČEG OBRAZOVNOG JAZA IZMEĐU ZEMALJA U RAZVOJU I RAZVIJENIH ZEMALJA.

Študentje, ki so zainteresirani za pisanje referatov in diskusij na katerekoli od gornjih treh navedenih tem, lahko dobijo nadaljnje informacije na IO SS LVZ, Trg revolucije 1/II.

Predviden rok za oddajo referatov in diskusij (na prve tri teme) je 15. april.

Delo naj ne bi obsegalo več kot 20 strani in mora imeti karakter znanstvenega prispevka (samo naštevanje podatkov ne pride v poštev).

J.K.

čim višjo stopnjo izobrazbe ter z vsemi sredstvi vplivati na strukturo vpisa.

Tretjič: Z vidika sredstev, ki bodo angažirana za uveljavitev takšne politike, ocenjujemo nov dogovor kot velik korak naprej. Od besed in razpravljanj smo prišli končno do relativno velikih sredstev. Ta se bodo združevala v posebnih skladih po občinah. Prispevek bo enoten za vse OZD v Sloveniji in se bo zbiral s samoupravnimi sporazumi. Način zbiranja, kakor tudi nivo, na katerem se bodo ta sredstva razdeljevala, ima prvine ustavnih načel in pomeni uveljavljanje nove ustave v praksi. Vsaj formalno je zelo lepo urejena, ne vemo pa, kako bo v praksi uresničena. Nastopijo lahko različni motivi, ki bi povzročili, da se bo povečanje sredstev za te namene, ki se bodo zbirala v skupnem skladu, komperiralo z zmanjšanjem sredstev drugje. Konkretno pri sredstvih, ki jih bodo OZD dajale za neposredno štipendiranje. Nastaja pa še zelo bistven moment. Gre za obremenjevanje gospodarstva linearno, ne glede na to, koliko kdo zmore. Za mnoge to pomeni previsoko obremenitev.

Četrto: Če pogledamo nov dogovor z vidika kriterijev in omenjene kriterije za pridobivanje materialne pomoči v obliki štipendije, potem je s tega vidika naša sodba od vseh najbolj negativna. Naše skeptično gledanje se nanaša le na en del teh kriterijev, ki se nanašajo na tako imenovano štipendijo iz OZD in interesnih skupnosti. Prav gotovo je potrebno pozdraviti prizadevanja, da lahko vsakdo, ki je v takem materialnem položaju, da ga starši ne morejo popolnoma vzdrževati v času šolanja, pridobi materialno pomoč v obliki štipendije. V bistvu je to kompenzacija za študentske kredite, ki so vrsto let uspešno opravljali to nalogo, z razliko, da gre za bistveno večja sredstva ter da se nivo premakne na začetek srednje šole. Višina te štipendije je vezana na materialni položaj prosilca oziroma njegove družine, zagotavlja pa pokrivanje osnovnih življenjskih stroškov. Brez dvoma ugodna rešitev. Po drugi strani pa imamo štipendije iz OZD in IS, ki niso vezane na materialni položaj prosilca. Višina je odvisna le od povprečne ocene in hitrosti opravljanja izpitov. Za tiste, ki imajo visoko povprečno oceno, pa so v slabem materialnem položaju in zato ne pokrivajo osnovnih življenjskih stroškov, naj bi se izplačalo do te višine že del iz združenih sredstev, kot neke vrste pomoči. Mnogo ugodnejše je za tiste, ki so v dobrem materialnem položaju; ne potrebujejo štipendije za kritje življenjskih stroškov, ampak so jim ta dodatna sredstva kot odkupnina, ker so se hoteli vezati že med šolanjem z OZD. Ta sredstva niso skromna in pomenijo precejšnje neodgovorno razsipavanje, ne glede na to, da na ta način rešujejo problem kadrov za posamezno OZD.

Skušali smo podati nekaj osnovnih ocen tega dokumenta, gledano z različnih zornih kotov. Generalne ocene torej ni mogoče dati, vseeno pa bi poskušali nekako strniti odobravanje in pomisleke v naslednji zaključek. Dogovor je korak naprej k organiziranemu pristopu reševanja problematike materialnega in družbenega položaja študentov in dijakov in pomeni začetek, poizkus, ki ga bo potrebno spremljati in pomanjkljivosti popravljati. Upamo, da morebitne negativne posledice ne bodo zapustile prevelike škode. Zato smo nanje že sedaj ponosni, največ pa je odvisno od prožnosti in razumevanja pri samem spremljanju dogovora.

Študentje moramo v tem smislu dokument podpreti, obenem pa še enkrat jasno podčrtati naše mnenje kot osnovo za nadaljnjo akcijo v času podpisovanja samoupravnih sporazumov in v času, ko bo dogovor v praksi deloval.

Jože Žlender

„ČASOPIS“

Končno in dokončno je izšla prva številka „Časopisa za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo“. Zaradi raznovrstnih objektivnih in subjektivnih ovir (predvsem pa zaradi težav s tiskarnami in denarjem), je Časopis izšel v ciklostilni tehniki, vendar to ne prizadeva njegove vsebine.

Naslovi razprav in prevodov so naslednji: Arhitektura in črne gradnje, Socialni aspekti našega procesa izobraževanja, Tovarna znanja, Komponente

nacionalne kulture, K problemu „strukturnizma“, Problem politizacije revolta v mislih H. Marcuseja posebej in nove levice nasploh, Mit objektivne zavesti, Subkultura in nove dimenzije zavesti in akcije.

Že iz naslova bi se dalo sklepati, da je naziv revije upravičen. Vendar je to le uganje. Časopis je treba prebrati. In počakati na naslednje številke...

Obsežnejši prikaz bo objavljen v naslednji številki Tribune.

A.F.

Vloga študentov v specializiranih organizacijah in organizacijah mladih

V okviru SS LVZ deluje več kot 20 specializiranih organizacij, v katerih redno aktivno dela preko 100 % študentov ljubljanske univerze, občasno pa se z njihovim delom srečuje še večje število tako študentov kot neštudentov. O svojem namenu, karakterju, obliki dela, področju dejavnosti in drugih značilnosti so si specializirane organizacije med seboj močno različne; njihovi interesi so specifični in imajo malo skupnih potez. Kljub temu pa se interesi mladih ljudi prepletajo – to ne samo na študijskem področju, ampak tudi na drugih. Nenehno se njihova dejavnost prepleta z družbenopolitičnim, kulturnim in drugim delom. Študentje uresničujejo omenjene interese v specializiranih organizacijah Skupnosti študentov. Kljub heterogenosti se kažejo težnje po združevanju sorodnih spec. organizacij v samoupravne interesne skupnosti. Ko bodo le-te zaživele in prerasle formalne okvire, bodo študentje enakopravno in sporazumno, predvsem pa širše odločali o politiki na področju posameznih interesnih skupnosti: kulturne skupnosti (pevski zbor, folklorna skupina, SKUC, plesni klub, plesni orkester, gledališče), skupnosti za informatiko (Tribuna, Radio Študent, Časopis), skupnosti za tehnično dejavnost (ŠOLT), telesno kulturne skupnosti (smučarski klub, planinsko društvo).

Širino bodo interesne skupnosti pridobile z vključitvijo v ekvivalentne mladinske ali druge skupnosti na mestnem oz. republiškem nivoju.

Z ustanovitvijo nove enotne organizacije mladih, se formalno gledano, položaj specializiranih organizacij ne bo bistveno spremenil. Spec. organizacije se povezujejo s celotno skupnostjo študentov po delegatskem principu. Svoje delegate bodo pošiljale direktno v skupščino SS LVZ. Glede sodelovanja z ostalimi deli mlade generacije se kaže kot najbolj učinkovito sodelovanje preko interesnih skupnosti; torej ne po regionalnem principu, pač pa po principu dela, po principu sorodnih dejavnosti.

Ravno tako, kot se celotna SS povezuje v enotno organizacijo vseh delov mlade generacije, morajo specializirane organizacije kot sestavni del SS oblikovati in razvijati idejno politično usmeritev mlade generacije. Ta usmeritev pa mora izhajati iz osnovnih interesov delavskega razreda in s tem prispevati k oblikovanju idejnopoličnega, kulturnega, ekonomskega, humanističnega razvoja, predvsem pa samoupravljanja.

Na vseh nivojih, tudi v spec. organizacijah, je potrebno oblikovati in uresničevati metode in oblike organiziranja in delovanja vseh plasti mladine. Samoupravno odločanje ni samo pravica mlade generacije, delovnih ljudi, ampak je tudi velika odgovornost.

S celotno mlado generacijo oziroma v okviru interesnih skupnosti študentje težimo k povezovanju izobraževanja in to ne samo v obdobju rednega študija, ampak v vsem delovnem obdobju. Za reševanje problemov v zvezi z vzgojno-izobraževalnim procesom, delovnim statusom, družbeno-ekonomskim položajem mladega človeka imamo pravico sodelovati vsi mladi.

Specializirane organizacije, kot so organizacije, ki se ukvarjajo s študentsko informatiko in teorijo, lahko v pogledih povezovanja vseh delov mlade generacije odigrajo odločilno vlogo. Samoupravna interesna skupnost za informatiko bi na sorodnem področju sodelovala z mladimi. Študentski list Tribuna in Radio Študent lahko sodelujeta na informativnem in teoretičnem področju, ki zadeva vse mlade (šolstvo, kultura, samoupravljanje, marksistična vzgoja ...).

Skupni interesi vseh mladih so tudi aktivnosti v okviru kulturnih skup-

nosti, kulturno zabavnega življenja, mladinskega turizma, telesne kulture, tehnične kulture.

Specializirane organizacije, ki bi tvorile kulturno skupnost, morajo v organizaciji mladih delovati tako v idejno političnem kot v kadrovskem, organizacijskem in materialnem pogledu. Za vse to je potreben jassen program akcij. V prvi vrsti je treba širiti kulturo med vso mladino. Združiti mlade, ki pišejo, se zanimajo za gledališko ustvarjalnost itd. To ustvarjalnost približati ne samo študentski mladini, ampak enako kmečki, delavski in šolski mladini, ter hkrati vplivati na njihov pravilen kulturni razvoj. Pritegniti je treba v vrste tiste, ki še niso udeleženi v kulturnem udejstvovanju in tudi nadaljevati z razvijanjem ustvarjalnosti tistih, ki so že vključeni. Več kot navidezni problemi pri teh dejavnostih so finančne težave. Zaradi tega so akcije, ki so bile v raznih programih zamišljene, ostale mnogokrat nerealizirane. Vendar ni nikoli prišlo do tega, da bi prenehali z vso dejavnostjo.

Včasih prihaja v delu specializirane organizacije v SS do odtujenosti. Ravno vključevanje širšega kroga mladih bi z množičnostjo pridobilo tudi na kvaliteti. Kulturna dejavnost naj izhaja iz sredine mladih, katerim je v prvi vrsti tudi namenjena.

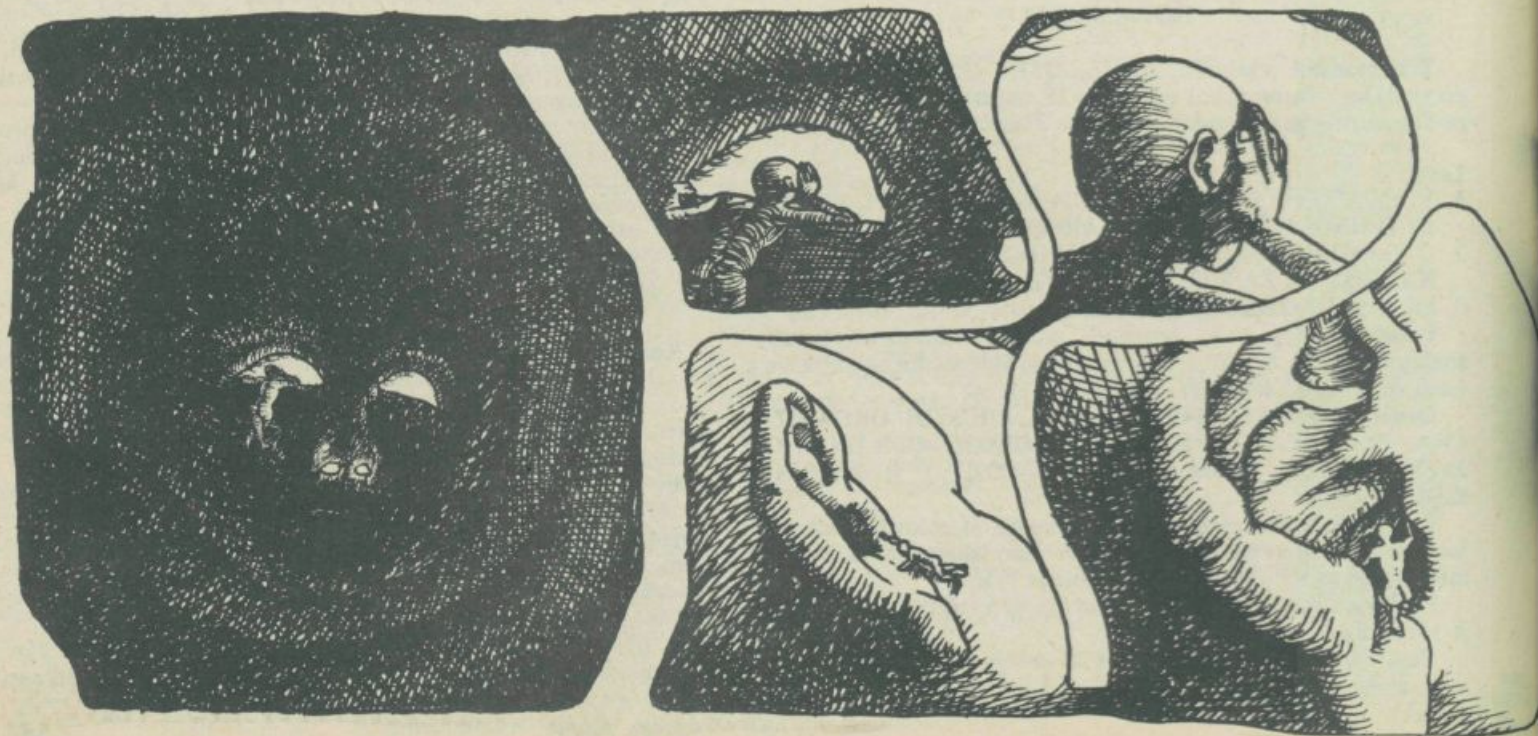
Specializirane organizacije, ki se ukvarjajo s kulturno dejavnostjo, bi morale imeti svoje nastope bolj pogosto. Pa ne samo elitne nastope – iti je treba do mladih v šolah, delovnih kolektivih. Pokazalo se je, da mladi želijo tak način sodelovanja. Čeprav amaterske, dosegajo nekatere študentske skupine priznanja, ki so plod izvajanja domačega in drugega repertoarja na dokaj visokem umetniškem in tehničnem nivoju.

Vse širšo dejavnost zavzema tehnična kultura v okviru Zveze ŠOLT in AAMD ŠOLT. Tudi tu lahko medsebojno sodelovanje koristi vsem mladim v pogledu spoznavanja novih tehničnih in znanstvenih dosežkov kot tudi v medsebojnem spoznavanju mladih. Poleg študentov bi morali v teh specializiranih organizacijah imeti enake ugodnosti tudi dijaki. Obojim je treba omogočiti, da z najnižjimi možnimi materialnimi izdatki obiskujejo razne tečaje v okviru Zveze ŠOLT oz. opravijo izpit (vozniški) v AAMD ŠOLT. Telesnokulturne skupnosti naj ne bodo zapostavljene. Telesna kultura in šport, rekreacija mladih so nujnost za vsestranski razvoj mladega človeka. Množičnost je ena od najpomembnejših nalog te skupnosti. S povezavo teh študentskih s sorodnimi mladinskimi skupnostmi se ravno na tem področju odpirajo najbolj perspektivne možnosti sodelovanja vseh mladih.

V specializiranih organizacijah, ki so sestavni del SS ter v bodoče preko delegatov povezane z ostalimi deli mlade generacije, naj se postavlja za osnovo razvoja njihov odnos do Skupnosti študentov oz. do generacije mladih kot celote. Vsi drugi interesi, kot so privatizacija, monopolizem ali interesi, ki ne izhajajo iz študenta, mladega človeka kot delavca v socialističnem samoupravnem sistemu, odtujujejo spec. organizacije od SS in hkrati s tem od vseh mladih. Proti takim deviacijam se je treba povsod boriti in hkrati iskati nove ustvarjalne poti, ki bodo v znatno večji meri omogočile izražanje skupnih interesov in ustvarjalnosti mladih.

Nujna je ožja povezanost družbenopolitične aktivnosti vseh mladih s specializiranimi dejavnostmi, ker le tako vključujemo v proces politizacije več mladih. Za dobro organizirane specializirane organizacije je poleg lastnih organizacijskih sposobnosti potrebna akcija celotne Skupnosti študentov. Šele taka akcija bo zagotovila odprto organizacijo vseh mladih.

Marko MOREL

študentski pokrajinski klubi

Študentski pokrajinski klubi so že lep čas sestavni del Skupnosti študentov in vedno bolj predstavljajo nov način organiziranja študentov. V študentske pokrajinske klube se vključujejo študentje glede na pripadnost občini ali določeni regiji in jih morda v prvem trenutku povezuje le želja po vzdrževanju stikov s svojimi kolegi iz srednje šole in domačega kraja, ki pa vedno bolj prerašča v željo po spreminjanju in vplivanju na okolje in življenje domače občine. Zadovoljevanje vseh teh interesov je potekalo več ali manj stihinsko, brez prave povezave in koordinirane akcije. Potrebno je bilo zagotoviti v prvi vrsti povezanost s Skupnostjo študentov in v okviru tega postaviti vsaj minimalni program (prioritetnih) akcij za vse klube. Zato so se klubi združili v Združenje študentskih pokrajinskih klubov. Pri iskanju stikov s klubi je bilo veliko težav, saj si mnogi niso želeli koordinacije akcij – predvsem zato, ker so menili, da je poglobljena naloga klubov zabava, prirejanje plesov ipd. Šele v trenutku, ko so študenti združeni v klub začutili, da jim povezanost koristi tudi za izmenjavo izkušenj in idej za akcije, so se v večjem številu vključili v delo Združenja in s tem v delo Skupnosti študentov LVZ. Zaradi istih inte-

resov klubov, ki delujejo v Ljubljani in Mariboru, so se klubi med seboj povezali v republiško konferenco SPK. Dvotirnost se je tako umaknila enotnemu delu in enotnim stališčem.

Po III. konferenci ZKJ o mladih v jeseni 1972. leta, so klubi posvetili svoje razprave predvsem uresničevanju resolucije. Zavedajoč se nujnosti organiziranja študentov na nivoju Univerze (primer sindikata in ZK) za uresničevanje svojih specifičnih interesov, ki se trenutno kažejo predvsem kot reforma študija in uresničitev samoupravljanja študentov na visokošolskih zavodih, so se klubi odločili, da bi morali biti prav oni tisti, ki bi zagotovili povezanost z vsemi deli mlade generacije.

Povezanost ne bi bila le v kraju šolanja, saj bi to zagotovila organizacija na nivoju univerze, temveč bi se klubi povezali s konferencami Zveze socialistične mladine v matični občini. Prvenstvena naloga bi bila delo klubov v konferenci mladih v izobraževanju. To pa ne bi smelo izključevati možnosti delovanja študentov tudi v drugih konferencah, če za to študenti kažejo poseben interes. Možnost vključitve štipendistov v občasno delo osnovnih organizacij Zveze socialistične mladine v temeljnih organizacijah združenega dela bi lahko postala

sestavni del stika z bodočim delovnim mestom. Podobnih možnosti za delovanje je še mnogo, predvsem na vasi in v krajevni skupnosti, kolikor mladi seveda kažejo interes za delo oziroma sodelovanje ob akcijah, ki so tudi zanje življenjskega pomena. Možnost vključitve kluba kot kolektivnega člana Zveze socialistične mladine bi tudi zagotovila vključitev širšega dela študentov v delo nove organizacije, seveda pa kolektivnega članstva ne smemo pojmovati tako, da so klubi specializirana organizacijska forma nove organizacije. Zagotovitev vsebine skupnega dela bi bila prvenstvena naloga vseh mladih. Za uresničitev vsebine interesov študentov je zato potrebna trdna povezanost študentov v pokrajinskih klubih s študenti, ki bi delovali predvsem na visokošolskih zavodih. Nesmiselno bi bilo verjetno trditi, da bi klubi lahko delovali v matičnih občinah brez enotno dogovorjenih stališč o visokem šolstvu, ki je sestavni del našega družbenega razvoja. Dogovarjanje že v občinskih konferencah v celotni republiki bi pa privedlo do enotnosti stališč med seboj razdvojenima organizacijama in zagotovilo širino vplivanja na probleme vzgoje in izobraževanja.

Dogovori z občinskimi konferencami potekajo že dalj časa v

nekateh občinah bolj, v drugih pa manj uspešno. Iniciativo za povezanost je Združenje prepustilo klubom samim, saj se bodo le sami najlaže in najbolj pravilno vključevali v delo nove organizacije glede na razmere. Sodelovanje pri akcijah v občini se razvija zelo različno, ker problemi niso povsod isti.

Valči Škerbec

Študentska založba pri ŠKUC razpisuje

NATEČAJ

za samostojen ali skupinski knjižni projekt (po domače povedano: izdali bomo eno ali dve knjigi). V poštev pridejo: pesniška zbirka, proza, vizualije ter dramski tekst. Hkrati založba razpisuje tudi natečaj za pesniški tekst, ki bo izšel v obliki pesniškega plakata.

Tekste pošljite do 20. aprila na naslov: ŠKUC (za založbo), Študentsko naselje, blok 8, 61000 Ljubljana.

nekatera področja delovanja sš v zvezi z reformo univerze

Osnovna področja in vsebina delovanja Skupnosti študentov na področju reforme univerze izhajajo iz izhodišč in ciljev, ki smo jih postavili z delovnim statusom študenta (študija). Pri tem moramo pojem „reforma univerze“ gledati kompleksno, kot celoto vseh faktorjev, ki vplivajo na spreminjanje univerze, pri čemer se bomo v tem pisanju omejili v glavnem na tista področja, ki izhajajo predvsem iz delovanja univerze same, ne bomo pa se spuščali v analizo položaja, ki ga ima univerza v družbi.

Nedvomno je oziroma bi moralo biti področje reforme univerze ena od bistvenih preokupacij delovanja SŠ. Prav tako je jasno, da je bila dosedanja aktivnost študentov pri postavljanju in razreševanju teh vprašanj premajhna. Značilnost obstoječih načinov delovanja SŠ na področju reforme univerze, predvsem pa študentskih predstavnikov v samoupravnih organih ter v raznih komisijah, je v njihovem parcialnem poznavanju in reševanju problemov in konfliktov, ki izhajajo iz obstoječih načinov delovanja univerze, predvsem iz

narave obstoječega študijskega procesa, kar po drugi strani implicira, da prizadevanja in akcije študentov ostajajo v okviru obstoječe univerze, predvsem obstoječih načinov in vsebine študija in s tem „pomagajo“ ohranjati hierarhijo in avtoritarnost v študijskem procesu.

Reforma univerze ne pomeni samo spreminjanja organizacijskih principov univerze, kar predvsem spreminjanje načinov njenega delovanja in vsebine (za nas so zanimivi predvsem načini in vsebina študija). Iz tega izhaja, da obstoječa aktivnost študentov v poznavanju in reševanju teh prvašanj ne more bistveno prispevati k spreminjanju študijskega procesa, s tem položaja študenta v tem procesu in k spreminjanju univerze kot celote.

Dolgoročna akcija študentov in njene skupnosti mora biti usmerjena v to, da dobijo predvsem aktivni študentje globalno predstavo o tej univerzi in s tem zavest, da obstoječa univerza ne more razviti takega študijskega procesa, ki bi omogočil, da študent postane subjekt. S tem ne mislimo postavljati „vrokov in posledic“ drugega nasproti drugemu na tak način, kot da med njimi ni medsebojnega vplivanja. To bi v konkretnem primeru pomenilo, da je najprej treba spremeniti koncept delovanja, kar predpostavlja spremembo položaja univerze v družbi in konec koncev spreminjanje družbe kot celote, potem pa bo možna sprememba študijskega procesa. Taki „reformatorji“ pozabljajo, da tudi spreminjanje „posledic“ deluje na „vroke“, da konkretne spremembe načinov in vsebine študija spreminjajo delovanje univerze v njeni celotnosti. Zato ne zanikamo pomembnosti „konkretnih“ pa čeprav samo organizacijskih sprememb; vizija bodoče univerze daje možnost spoznanja o tem, v koliki meri bo oziroma je neka konkretna sprememba v študijskem procesu pomenila njegovo resnično spreminjanje.

V okviru celotne družbene aktivnosti v zadnjem času lahko pričakujemo radikalno spreminjanje temeljev, na katerih deluje obstoječa univerza, ki se kaže (oziroma se bo kazalo) v spreminjanju položaja univerze v družbi (realizacija principa svobodne menjave dela), v ciljih njenega delovanja, v spreminjanju socialne strukture študirajočih itd. Brez dvoma bo to razvijanje univerze „od zunaj“ vplivalo tudi na delovanje univerze znotraj nje same. Vendar pa je nesmiselno trditi, da bo spreminjanje univerze od zunaj samo po sebi spremenilo vse tiste principe delovanja univerze, katerih spreminjanje je osnova njene reforme.

Spreminjanje univerze od zunaj ne more samo po sebi spremeniti odnosov znotraj nje same, ne more samo spremeniti načinov in vsebine študija, ki sta osnova hierarhičnega delovanja univerze in s tem avtoritarnosti v študijskem procesu, s tem ne more odpraviti odtujenosti študentov v študijskem procesu, razviti njegove kritičnosti in ustvarjalnosti; vse to ima za posledico izobraževanje takih strokovnjakov, ki so izven svoje stroke popolnoma indiferentni, ki ne poznajo družbenega konteksta svojega delovanja. Iz teh konsekvenc lahko zaključimo, da je taka reforma univerze, ki poteka samo od zunaj, v bistvu pragmatična reforma in je predvsem v interesu tehnokratskih struktur. Na tak način bi se univerza samo prilagodila novim družbenim zahtevam, predvsem gospodarskim, sama v sebi pa bi ostala taka, kot je; to ne bi bilo revolucionarno spreminjanje univerze, temveč njena „pasivna evolucija“.

Reforma univerze torej predpostavlja poleg njenega spreminjanja od zunaj enako radikalno menjanje znotraj nje same.

Poglejmo nekaj področij delovanja, katerih spreminjanje je pomemben faktor reforme univerze:

1. SPREMINJANJE NAČINOV ŠTUDIJA

Ugotovili smo že, da so obstoječi načini študija ena od osnov hierarhičnega delovanja univerze in s tem avtoritarnosti profesorjev nad študenti v študijskem procesu. Obstoječi načini študija ubijajo kritičnost in ustvarjalnost študentov in s tem motiviranost za študij, so faktor odtujenosti študentov (in profesorjev) v njihovem delovnem procesu (študiju), povzročajo, da je študij individualističen in ne omogoča sodelovanja vseh subjektov v študijskem procesu itd.

Osnovna zahteva na tem področju se kaže v preseganju prevladujočega načina študija (ex-cathedra predavanj) in vzpostavljanju novih, ki bodo omogočili aktivno delo študentov v študijskem procesu in izven njega ter pripomogli, da študent postane subjekt svojega dela, kar je eden od bistvenih korakov k uresničitvi delovnega statusa študenta. Konkretna konsekvence te zahteve pomeni odpravljanje prevladujočih načinov študija na račun takih, ki bodo omogočali razvijanje študentove individualnosti predvsem na osnovi teamskega dela (seminarji, vaje, uvanje) v raziskovalno delo, svobodne katedre...). Eden od osnovnih sprememb v načinih študija je prav vzpostavljanje teamskega dela, ki bo odpravilo obstoječo individualističnost študija in omogočilo kritično in ustvarjalno sodelovanje med študenti in profesorji ter med študenti samimi in s tem vpliv študija in rezultatov posameznika na študij drugega. Če izhajamo iz dejstva, da študentov ni mogoče oz. se ne morejo naučiti znanja za vse življenje, je jasno, da je realizacija takih načinov študija, ki omogočajo „učiti se učiti“ pomemben faktor reforme univerze. Tako izhodišče je v radikalnem nasprotju z obstoječimi načini študija, katerih bistvo je v tem, da seznajata študente z znanimi dejstvi in zahtevami učiti se jih in zapomnjevati.

Samoozbraževanje študentov predpostavlja take načine študija, ki bodo omogočili maksimalno emancipacijo študentov v študijskem procesu; na ta način bo izobraževanje postalo faktor svobodnega razvoja študentove osebnosti. Tako izhodišče odpravlja tezo, ki pravi, da je študij priprava za določeno delovno mesto.

To pa je istočasno osnova permanentnega izobraževanja, ki je v resoluciji za X. kongres ZKJ postavljeno kot izhodišče celotnega sistema izobraževanja.

„Moderni“ študijski proces zahteva stalen kontakt med študenti in profesorji, predvsem v majhnih skupinah (teamsko delo), kjer študent stalno preverja svoje znanje v sodelovanju z drugimi subjekti v študijskem procesu. Klasični izpit izgubi na ta način vse svoje predpostavke (gledano s stališča študijskega procesa). Zamenjati se mora s stalnim ocenjevanjem dela vseh študentov, v katerem morajo sodelovati tudi oni sami.

2. SPREMINJANJE ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV, INTERDISCIPLINARNI OZIROMA „NEDISCIPLINARNI“ ŠTUDIJ

Osnovna zahteva pri spreminjanju študijskih programov se kaže v preseganju njihove obstoječe delitve v posamezne, med seboj precej izolirane predmete, ki so nastali na osnovi delitve znanosti na posamezne specialne discipline. Osnovna konsekvence, ki izhaja iz takega stanja, se na univerzi kaže v tem, da se posamezni problemi študirajo samo s stališča ene oziroma ozkega kroga znanstvenih in strokovnih disciplin; to je tudi osnova obstoječega pozitivizma v študijskem procesu.

Tako koncipiran študijski proces daje strokovnjake, od katerih se zahteva ustvarjalnost, vendar samo v okviru njegove stroke, medtem ko so zunaj njenega ozkega področja povsem inertni in nezainteresirani. Preseganje takega stanja je možno predvsem na ta način, da se problemi študirajo s stališča vseh znanosti, ki se ga tičejo, glede na cilje in posledice njihovega delovanja, v povezavi s problemi življenja (ekološki problem), torej v njihovem celotnem družbenem kontekstu. Zahteve in akcije za tako spreminjanje je treba gledati kompleksno v povezavi s spreminjanjem načinov študija. Tak proces daje osnove za vzpostavljanje takega študijskega procesa, v katerem se bo posameznik osvobodil.

Realizacija teh izhodišč bo hkrati ukinila posamezne „specialistične“ predmete in študijske programe v obstoječi obliki.

Če apliciramo tako izhodišče na proces permanentnega izobraževanja (ki bo vključeval vedno več delovnih ljudi), pri čemer je ena od bistvenih predpostavk zahteva po vedno višjem izobraženem nivoju delovnih ljudi, se postavlja zahteva po odpravljanju takega izobraževanja, ki usposablja „robo“ in dela iz ljudi priveske strojev. Pri tem tudi univerza nosi velik del odgovornosti.

V ilustracijo, ki naj pokaže pozitivizem obstoječe univerze, naj navedem samo en podatek, ki lepo ilustrira mišljenje nekaterih strokovnjakov z univerze o izobraževanju delavcev (ki seveda ne kaže njihovega celotnega odnosa do tega problema): V delu študijske literature, predvsem v tisti, ki obravnava različne tehnologije, se dostikrat zasledijo stavek, ki pravi, da je slaba stran tega in tega tehnološkega procesa v tem, ker rabi kvalificirano delovno silo.

Konkretna akcija na področju spreminjanja študijskih programov mora biti usmerjena v realizacijo na univerzi že pred časom sprejetih „programov“ interdisciplinarnega študija. Najbrž bi bilo treba izdelati konkretne študijske programe različnih profilov interdisciplinarnega študija (pri čemer je nujno obvladati temeljnega, splošnega znanja) in hkrati omogočiti individualno izbiro interdisciplinarnega študijskega programa (izven okvira izdelanih programov).

3. SODELOVANJE ŠTUDENTOV V RAZISKOVALNEM DELU

Mišljena je predvsem zahteva po kolektivnem ustvarjalnem delu študentov, kjer je osnovni namen razvijati njihovo ustvarjalnost in kritičnost na osnovi teamskega dela, pri tem pa ni toliko pomembna njegova neposredna strokovna in znanstvena vrednost, še manj pa ekonomska koristnost.

V veliki meri je treba prav v kontekstu vključevanja študentov v raziskovalno delo in v tako imenovano prakso videti zahtevo po odpiranju univerze v družbo.

4. OCENJEVANJE KVALITETE PEDAGOŠKEGA DELA UČITELJEV

Študentovo znanje je v veliki meri odvisno od kvalitete učiteljevega pedagoškega in strokovnega dela, zato jim je treba (tudi na osnovi zahtev po večji odgovornosti študentov za študij in njegove rezultate) omogočiti, da bodo vplivali na kvaliteto profesorjevega dela.

Študentje naj bi ocenjevali kvaliteto profesorjevega (predvsem) pedagoškega dela z odgovori na anketne vprašalnike. Osnovni namen naj bi bil v tem, da dobijo učitelji enega od pokazateljev za usmerjanje svojega dela. Težiti pa je treba k temu, da se ta proces prenese na odkrit in kritičen pogovor med študenti in profesorji, kar pa je v tem trenutku zaradi avtoritarnosti v študijskem procesu skoraj neizvedljivo.

ŠS se mora zavzemati, da postane mnenje študentov o kvaliteti učiteljevega dela enakopravno merilo za njegovo izboljšavo.

5. ŠTUDENTJE IN UPRAVLJANJE UNIVERZE

ŠS se mora zavzemati za vedno bolj aktivno in odgovorno delo študentskih delegatov v vseh organih in komisijah na univerzi. Njihova participacija pri odločanju in pripravljanju odločitev se mora stalno večati. Pomembno je, da študenti začnejo postavljati take zahteve in aktualizirati tiste probleme, ki zaradi interesov drugih struktur na univerzi niso prišli na dnevni red.

Pri tem se moramo zavedati, da formalna enakopravnost študentov na univerzi sama po sebi še ne pomeni emancipacije študentov, ker ima upravljanje (samoupravljanje) svojo osnovo prav v procesu emancipacije, kar predpostavlja spreminjanje načinov in vsebine študija in s tem rušenje obstoječe hierarhije. Brez tega, samo z večjo številčno participacijo in aktivnostjo študentov v organih samoupravljanja se delež njihovega vpliva na celotno delovanje univerze ne bo bistveno povečal.

Vendar prav tako kot šele spreminjanje načinov in vsebine študija, torej tako spreminjanje položaja študentov na univerzi, ki ruši hierarhično in vzpostavlja kolektivno delovanje univerze, omogoča preseganje nasprotij med različnimi skupinami na univerzi ter s tem razvoj samoupravljanja, pa se po drugi strani večja aktivnost študentov v vseh organih samoupravljanja na univerzi kaže kot eden od elementov tega spreminjanja.

Iz te osnove moramo izhajati tudi takrat, ko razpravljamo o študentu prodekanu in študentu prorektorju.

To je samo nekaj bistvenih problemov, ki so sestavni del tako imenovane reforme univerze.

Nismo se dotaknili socialne funkcije univerze; pri tem se postavlja vprašanje, v koliki meri lahko preje nakazana reforma univerze omogoči (kar predpostavlja reformo osnovnega in srednjega šolstva na istih ali podobnih osnovah) spreminjanje socialne strukture študirajočih.

Jože KRŠINAR

UREDNIŠTVO: Cene Filipič – glavni urednik (študentska organizacija, informacije), Daniel V. Levski – v.d. odgovornega urednika (teorija, politika, seks), Blaž Ogorevc (kultura), Peter Pal – pomočnik glavnega urednika (reforma študija), David Plut (teorija, prevodi), Jadran Sterle (ekologija, subkultura), Edi Stefančič – likovni in tehnični urednik, Valči Škerbec (socialni in družbeno-ekonomski položaj študenta), Darko Štrajn (reforma univerze, teorija), Ivan Volarič (literatura), lektor: Bora Zlobec-Jurčič, desk: Pavle Zgaga.

Izdajateljski svet: Božidar Debenjak, Pavle Gantar, Franc Jakopin, Sonja Lokar, Jure Mikuž (predsednik), Boris Muževič, Gorazd Sancin, Primož Žagar. TRIBUNA, študentski list, Izdaja IO ŠS LVZ, Uredništvo in uprava 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/II – 86. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Letna naročnina 35,00 din. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

RAZGOVOR

z dr. Franetom Jermanom

PROFESORJEM NA ODDELKU ZA FILOZOFIJO NA LJUBLJANSKI FILOZOFSKI FAKULTETI

Razgovor je bil voden javno v seminarju dr. Franeta Jermana ob prisotnosti več študentov filozofije. Razgovor je vodil Daniel V. Levski ob pomoči Davida Pluta. Tema je bila reforma univerze, razgovor pa se je dotaknil tudi nekaterih drugih problemov, kakor je iz zapisnika v zadostni meri razvidno.

D. V. L.: Prof. Jerman, kaj je pravzaprav to reforma univerze in kakšne so možnosti uresničenja nečesa takega, kot je reforma univerze?

F. J.: O reformi je bilo že veliko govora in so bili mnogi modeli podani. Vendar so bili skoraj vsi usmerjeni v formalno prestrukturiranje obstoječega sistema. Pozabili so, da so na univerzi večinoma ljudje, ki znotraj te ustanove delujejo že dvajset do trideset let. S tem pa je podobno kot pri računalnikih; kar vložiš vanje, takšen je tudi rezultat. Predlogi za odpravo izpitov, predavanj in podobno so načeloma v redu, samo nihče se ni vprašal, kako so ljudje, ki zdaj delajo na univerzi, sposobni to uresničiti.

Druga plat je gmotni položaj univerze in gmotni pogoji reforme. Reformirano univerzo si zamišljam kot neke vrste tutorski sistem, torej individualno delo in neposredno sodelovanje med profesorjem in študentom. Tako bi pri svojem predmetu (logika in metodologija) ob obvezni pomoči asistenta lahko delal največ s šestimi do maksimalno desetim študenti. Torej, bilo bi potrebno za en predmet imeti veliko več ljudi kot zdaj. To pa je nemogoče ob sedanjih finančnih sredstvih, ki so prirejena sistemu, v katerem praviloma velja en učitelj za en predmet.

Možnost delne uresničitve te zamisli vidim v oddelčnih inštitutih, ki bi omogočili sistem kroženja predavateljev. Inštitut bi imel za vsak predmet več sodelavcev, ki bi imeli možnost dve ali več letnega študija ter bi nato s tem znanjem prihajali v pedagoški proces. To pa seveda zahteva drugačen sistem študija. Toda vprašujem, ali smo na čisto subjektivni ravni sposobni izvesti tako organizacijo. Tu se zastavlja vprašanje novih kadrov in tudi same pripravljenosti študentov na takšno delo, ki bi bila prav za študente zahtevnejša.

D. V. L.: S tem verjetno mislite, tako na obstoječe asistente kot tudi tiste, ki to šele bodo, torej na študente tretje stopnje. Kakšna je njihova vloga in njihovo angažiranje glede tega problema v tem trenutku?

F. J.: Situacija je od fakultete do fakultete ter od oddelka do oddelka različna. Moram priznati, da o vseh teh situacijah nisem informiran v zadostni meri. Toda zdi se mi, da je angažiranje tako asistentov kot študentov tretje stopnje potekalo v glavnem v smeri problema socialnega statusa obeh. Znotraj univerze so tri plasti, in sicer: pedagoško-znanstveni kader, asistenti in stažisti ter administracija, ki pa je največkrat v najslabšem položaju in pod večjim pritiskom, kot so asistenti in stažisti.

D. V. L.: Je to udarec nazaj, ki ga birokracija znotraj univerze dobi?

F. J.: Tu moramo biti pozorni. Jaz bi ločil med birokracijo in administracijo. Birokracija je sociološko zelo točno definiran pojem in se pojavi, ko si administracija prilasti sredstva družbene proizvodnje in nato z njimi razpolaga. Poleg tega, birokracije ne dela fakulteta, temveč zakon. Če bi mi šli na TOZD-e in ne na OZD, bi nujno morali povečati administracijo; in tu je verjetno že nevarnost birokracije, čeprav nisem čisto prepričan, ali bi res znotraj univerze prišlo do take preobrazbe univerzitetne administracije. Toda dejstvo je, da bi kot TOZD naš oddelok nujno moral vpeljati novo delovno mesto, ki bi ga zasedal administrator in ravno tako vsi ostali oddelki.

D. V. L.: A je to kritika TOZD-ov?

F. J.: Ne, to ni kritika TOZD-ov, to je kritika pravnih formulacij in norm, ki formirajo TOZD-e po modelu podjetja in ne tudi po modelih pedagoško-znanstvenih ustanov, ki jih ni tako malo v naši družbi.

D. P.: Ali torej administracija onemogoča reformo univerze in študija?

F. J.: Kot sem že rekel, ločim med birokracijo in administracijo. Pri nas ni vprašanje privatne lastnine (ta problem je pri nas precej obroben), temveč vprašanje razpolaganja z družbenimi fondi. Administracija postane birokracija, ko začne razpolagati s temi sredstvi. Na naši fakulteti tega problema ni. Samoupravne organe tvorijo v veliki večini predstavniki pedagoško-znanstvenih delavcev in ne administracije. Mi smo torej šli na to, da se je treba novim zakonskim konsekvencam prilagoditi tako, da bomo delali boljše kot do zdaj, in mislim, da nam to uspeva.

D. V. L.: Povrnimo se k asistentom in postdiplomskim študentom. Kako bi opredelili oboje?

F. J.: Ti dve skupini se ločita v eni bistveni točki. Študentje so plast, ki fluktuira. Sicer tudi asistent ima čas le tri leta, toda ta doba se v praksi podaljšuje. Praksa je taka, da kdor zajaše tega konja, ga zelo težko razjaše. To seveda predvsem na humanističnih fakultetah. Na drugih prihaja do odtoka asistentov, ki iščejo boljši zaslužek in tudi včasih boljše pogoje dela. Kdor se loti tega dela, ve, kaj ga čaka: težko študijsko delo, ki ga od njega zahteva tako ustanova kot tudi njegovi mentorji. Problem asistentov je tudi drugje. Asistent poskuša pri svojem delu uveljaviti svoj jaz in pri tem skoraj redno prihaja do konfliktov z mentorji.

D. V. L.: Je to bistvena oznaka asistentov?

F. J.: Asistent se vedno čuti ogroženega. Njegova bistvena determinanta je negotovost. Poleg tega so se tudi zahteve do asistent-skega dela zelo poosttrile. Najprej magisterij, potem disertacija in na koncu še habilitacija. To so precej hude zahteve.

D. P.: Kako je s temi habilitacijami? To prakso poznamo z nemških univerz, ki pa so znane po svoji konservativnosti, čeprav je tam zahteva po habilitaciji razumljiva glede na velik priliv novih doktorjev znanosti. Toda, kako je s tem v naših pogojih?

F. J.: Ne strinjam se s tem namigovanjem na konservativnost habilitacije. Zakaj? Magisterij naj bi bil seznanjanje z metodami dela, doktorat to metodo izpelje do perfekcije, človek se disciplinira. Doktorat ni več novum, kot je to bila zahteva včasih, važno je pridobivanje metode, vsebina pa je lahko tudi ponovno odkrivanje Amerike. Habilitacija pa je po pravilu manjše delo, razprava, ki naj pokaže tisto formiranost kandidata, za katero se je usposobil pri disertaciji. Medtem ko disertacija večkrat obravnava za filozofijo marginalne probleme (čeprav to ni pravilo), pa habilitacija zahteva avtorjev zreli pristop k neki pomembni problematiki.

Toda če se povrnem k problemu reforme univerze: Rad bi rekel, da je to, kar počnemo zdaj, predvsem pravnega značaja. To pa ni reforma. Naj še enkrat ponovim: kar noter daš, to ven dobiš. Za reformo je torej treba novih ljudi. Mi pa zelo dolgo nismo imeli možnosti nastaviti nobenega novega človeka. Seveda, novi ljudje, ki prihajajo, bi imeli nekakšne možnosti na inštitutih, kot je to zdaj na naravoslovnem področju Štefanov inštitut. Toda za humanistične vede očitno ni denarja.

D. V. L.: Od kod ta zapostavljenost humanističnih ved?

F. J.: Ker tu ni dobička, „neposredne uporabnosti“.

Nakar se je pogovor nadaljeval; pogovarjali smo se še, in tudi o drugih pristranskih rečeh, toda za zdaj dovolj.

Daniel V. Levski

NA FF NI DOVOLJ PROSTORA

Stavba Filozofske fakultete ob Aškerčevi cesti je na zunaj lepa in nova, zato se marsikdo še danes čudi zahtevi po novi stavbi, ki so jo izrazili študentje FF na eni svojih skupščin.

Stavba je namreč taka, da po svoji nefunkcionalnosti komajda še omogoča normalno pedagoško-znanstveno delo študentov in profesorjev. V sedanji prostorski in časovni situaciji pa je že vnaprej onemogočena reforma visokega šolstva na tej fakulteti.

Ko stopimo v avlo FF, nas v pritličju preseneti množica ki čaka na predavanje. Sedi na stopnicah, ker se drugje ne da. Del te množice visi kot grozd pred vrati ene od štirih velikih predavalnic, ker si hoče zagotoviti mesto v prvih klopih. To je koristno zato, ker se v zadnje klopi profesorje ne sliši, pa še bolj sigurno prideš do mesta. Ko je predhodno predavanje končano, se množica zvali v predavalnico in juriša na prosta mesta. Tisti, ki se ne znajdejo ali zamudijo, sedijo na stopničkah ob klopih.

Še bolj zanimivo se je potruditi v eno od štirih nadstropij fakultete, v katerih so posamezni oddelki. Tam se nahajajo boksi za fakultetne predavatelje in sodelavce. Natrpani so s profesorji, asistenti, demonstratorji, omarami, knjigami, zaboji za strokovno dokumentacijo in še z mnogimi stvarmi.

V takšnem nadstropju je še oddelčna pisarna, v kateri skuša administratorka ob vsesplošnem pomanjkanju prostora ohraniti mirno kri. Seveda pa je takšna samostojna pisarna luksuz, ki si ga vsak oddelek ne more privoščiti. Zato je ponekod v enem prostoru kaotično združena pisarna s kabinetom, knjižnico, sejno sobo oddelka...

Poleg omenjenih vsenamensko uporabljenih prostorov služi pedagoško-znanstvenemu procesu tudi nekaj predavalnic v takem nadstropju. Te imajo dimenzije gimnazijskih razredov, kar postane posebej problematično pri močnejših oddelkih. Živi cirkus nastane, kadar se v tako predavalnico stlači sto in več znanja željnih subjektov pedagoško-znanstvenega procesa. Ljudje sedijo, kjer pač morejo: na klopih, okenskih policah, tleh, kakor tudi na stoli (včasih dva na enem). V prostoru vlada silno slab zrak, ker so okna zaprta. Odpreti jih ne smejo, ker bi potem zaradi hrupa z Aškerčeve slišali predavatelja le tisti v prvih dveh klopih, sicer pa ga slišijo vse tja do šeste. Tisti, ki sploh ne slišijo, pa se kratkočasi na več načinov. Tako uganjujejo, kateri avtobus spelje s postaje (Mercedes ali Krpan), kdaj je semafor zaprt, kakšni tipi tovornjakov vozijo mimo, izpeljuje s parkirišča profesor Kmecl ali kdo drug in podobno.

Največji štos pa je, da se gre ta masa ljudi, usodno stlačenih v premajhnem prostoru in slabem zraku, npr. fonetične vaje!

Zanimivo je tudi prekrivanje predavanj. To pomeni, da se petnajst minut po začetku predavanja infiltrirajo v predavalnico germanisti (prej niso mogli, ker so imeli predavanje na germanistiki). Nato pa se deset minut pred koncem odhitotapijo romanisti, ker se takrat začne predavanje pri njih. Prekrivanje predavanj je seveda neizbežno, ker zaradi pomanjkanja prostora ni mogoče drugače urediti urnika.

Pavze med predavanji so lahko dolge po nekaj ur. Vozači in tisti izven centra mesta zaradi pomanjkanja študijskih sob nimajo kje izkoristiti prostega časa. Na srečo je v bližnji okolici več obratov družbene prehrane, ob lepem vremenu pa hodijo na sprehode.

Čisto na vrhu stavbe FF je peto nadstropje. Ob gradnji je zmanjkalo denarja, zato je nedokončano. Tu je dekanat, računovodstvo in referent za študentske zadeve, ki pa je silno utesnjen, kar povzroča problem ob vpisovanju in vodenju fakultetne administracije. V petem nadstropju je treba omeniti še oddelek za muzikologijo, ki domuje v nekaj luknjah. Do njega se pride na zapleten način: skozi kopirnico in nato preko terase. Kadar nastopi ostra zima, je treba gaziti sneg.

Omembne vredna je še klet, kjer so najbolj mirne predavalnice. Vendar ta trditev ne drži zmeraj. Tja namreč romajo od časa do časa ekskurzije ljubljanskih osnovnošolčkov, ki si ogledujejo akvarij. Ta ni last FF, temveč ene izmed obeh fakultet, ki gostujeta v tej stavbi (Biotehnična fakulteta in FNT).

Tako je današnje prostorsko stanje in njegove posledice na FF.

Torej ni nič čudnega, da so študentje preko svoje skupščine in profesorji preko komisije za stavbo pri PZS postavili zahteve po novi stavbi FF. Oboji so sklenili, da gredo v široko akcijo zanj. Da pa bi bila akcija argumentirana, smo Erika, Mojca, Marjetica in jaz izdelali prikaz prostorske stiske na FF. V njem je s pomočjo številk dokazano, da vse omenjene trditve držijo.

PRIKAZ PROSTORSKE STISKE NA FILOZOFSKI FAKULTETI

A) UVODNA POJASNILA:

Prikaz prostorske stiske na FF upošteva rast fakultete v desetletju od 1962 do 1974.

Študijo so na pobudo Komisije za stavbo pri Pedagoško znanstvenem svetu Filozofske fakultete izdelali študenti FF ob podpori članov komisije.

Viri za študijo:

- 1) Letna poročila FF od l. 1961/62 do 1973/74
- 2) Gradbeni načrt obstoječe FF
- 3) Izmere vseh prostorov (opravi jih je ekonomat FF)
- 4) Anketa dekanata FF o potrebah posameznih oddelkov iz l. 1970
- 5) Drugi uradni viri

Podatki, povzeti po teh virih, natančno prikazujejo dejansko prostorsko stanje. Izračunani so na dve decimalni in trikrat preverjeni.

1) ŠTUDENTI:

Leta 1962 so bili na FF 1504 študenti, letos pa jih je 2407 (torej dvakrat toliko).

Pri tem je stanje tako, da večina študentov vpisuje dvopredmetno skupino; torej isti študentje zasedajo isti prostor dvakrat.

2) UČILNICE:

Učilnic je v sedanji stavbi 19 s skupno kvadraturo 1413 kv. m.

Pred desetimi leti je imel študent FF na razpolago skoraj cel kvadratni meter učilnice, danes ima pol manj.

Ob upoštevanju dvopredmetnosti študija je imel študent l. 1962 pol kvadratnega metra, danes študira le na tretjini. Če k temu dodamo še participacijo velikih predavalnic z biologi, znaša ta podatek 20 kv. dm na študenta FF.

Po anketi o prostorskih potrebah posameznih oddelkov manjka že sedaj 42 učilnic ali 1813 kv. m.

Pomanjkanje učilnic povzroča velike težave.

Sem sodi prekrivanje predavanj, ta so razpotegnjena na ves dan, nekatera so celo v večernih urah in ob sobotah.

Ker ni študijskih sob, študentje med odmori nimajo kje študirati, večno prenapolnjene pa so tudi bližnje knjižnice. To je še posebej neprijetno za študente-vozače.

V predavalnicah je velika gneča.

Dogaja se, da se v predavalnico s kvadraturo 79 kv. m zrine tudi do 120 študentov; sedijo po oknih, mizah, tleh, nekateri pa na stoli. V predavalnicah je zaradi slabo urejene ventilacije zelo slab zrak. Ker na Aškerčevi cesti – kot je splošno znano – hrup dosega tudi do 100 decibelov jakosti, je v takih razmerah prava koncentracija tako predavateljev kakor študentov nemogoča.

3) ŠTUDIJSKE SOBE:

Študijskih sob skorajda ni. Na študenta prideta danes 2 kv. dm (upoštevana je dvopredmetnost študija) študijskega prostora, v poglavju o učilnicah pa smo opisali, kakšne probleme povzroča pomanjkanje študijskih sob.

4) FAKULTETNI UČITELJI IN SODELAVCI:

Zajeti so v rubriki PROFESORJI. Leta 1962 jih je bilo 62, danes jih je 128.

Leta 1962 je profesor delal s štiriindvajsetimi študenti, danes je stanje približno enako. Pri tem je treba opozoriti, da smo številke dobili tako, da smo upoštevali vse profesorje in asistente. Dejstvo pa je, da se večina asistentov ne ukvarja s študenti v pedagoškem procesu in da torej preobremenjenost profesorjev iz tega ni razvidna.

5) KABINETI:

Fakultetnim učiteljem in sodelavcem je na FF na voljo 67 kabinetov s skupno kvadrato 1576 kv. m.

V kabinetih odzema nefunkcionalne predsebe, omare ter pisalne mize po opravljenih meritvah 53 % uporabnega prostora. Torej je profesorjem dejansko na voljo 741 kv. m.

To pomeni, da pride na fakultetnega učitelja ali sodelavca letos 5 kv. m prostora, kar je za polovico manj kot leta 1962 (11 kv. m).

Na nekaterih oddelkih posebnih kabinetov za učitelje ali sodelavce ni. V enem ali dveh prostorih je združeno vse: oddelčna pisarna, knjižnica, kabinet ...

Ker oddelki in katedra ne premorejo posebnih prostorov za arhive, so v kabinetih tudi police, kjer profesorji shranjujejo arhiv in drugo strokovno dokumentacijo.

V kabinetih delajo poleg učiteljev in sodelavcev še demonstratorji. Prostorska stiska je še posebej občutna takrat, kadar predavajo zunanji predavatelji. Ti predavatelji pred predavanji in po njih nimajo niti kam sedeti.

Primanjkuje .280 kabinetov s kvadrato 4810 kv. m. Zaradi tega primanjkljaja ni mogoče realizirati sistemiziranih novih mest učiteljev in sodelavcev in številnih obstoječih pedagoških in znanstvenih problemov ni mogoče rešiti.

6) OSTALI PROSTORI:

V to kategorijo štejemo knjižnice, laboratorije in maloštevilne prostore za nepedagoške namene. Vse skupaj zavzema 949 kv. m.

V knjižnicah FF je okrog 150.000 zvezkov (za primerjavo: Centralna tehnična knjižnica je imela leta 1972 okrog 95.000 zvezkov). Že sedaj v knjižnicah primanjkuje za 11.000 tekočih metrov knjig prostora.

Študijskih čitalnic ni.

Laboratorijev je premalo, zaradi prostorske stiske ni mogoče urediti novih. Zaradi tega marsikje ni mogoče razviti sodobnejših metod univerzitetnega študija.

Pisarne so praviloma v premajhnih prostorih. Normalno delo je zaradi tega moteno.

Za te namene potrebujemo vsega skupaj 78 prostorov ali 2350 kv. m.

SKLEP

Površina celotne stavbe je 10.525 kv. m. Od tega ima FF 6371 kv. m, BTF (Biotehniška f.) 2558 kv. m in FNT (Fakulteta za naravoslovje in tehnične vede) 1595 kv. m prostora.

Od 6371 kv. m prostora, s katerim razpolaga FF, zavzamejo hodniki 2233 kv. m (hodnikov 1908 kv. m in 325 kv. m ostalih prostorov), predavalnice 1413 kv. m, kabineti 1576 kv. m in 949 knjižnice, laboratoriji ...

Današnje (ne jutrišnje!) potrebe FF znašajo skupaj 9573 kv. m (brez hodnikov). To pomeni 1813 kv. m predavalnic, 5410 kv. m kabinetov in 235 kv. m knjižnic, laboratorijev ...

Delnih rešitev opisane prostorske stiske ni.

Tudi če bi se FNT in BTF odselili, dobimo le 2251 kv. m (brez hodnikov).

EDINA REŠITEV JE TOREJ GRADNJA NOVE STAVBE FF!!!

Peter PAL

UNIVERZA IN PROSTOR

Kdor čaka, ta dočaka. Tako je tudi univerza dočakala, da je dobila Poročilo delovne skupine za določitev lokacije za Univerzo, ki ga je izdelal Center za razvoj univerze. Center je že konec leta 1972 dobil nalogo, da preuči možnost prostorskega razvoja uni-

verze; svojega poročila pa ni izdelal s preveliko naglico tudi zato, ker ni hotel z njim povzročiti težav Ekonomski fakulteti, ki se je pripravljala na gradnjo nove stavbe.

Skupina je ugotovila, da je bila dosedanja gradnja univerze nenačrtna, čeprav se je kazala težnja postavitve univerzitetnih objektov v južni del Ljubljane, razen FSPN in Ekonomske fakultete ter Medicinske fakultete; slednja že po naravi študija sodi v bližino Kliničnih bolnišnic. Glede na trenutno stanje je delovna skupina preučila dve načelni možni varianti.

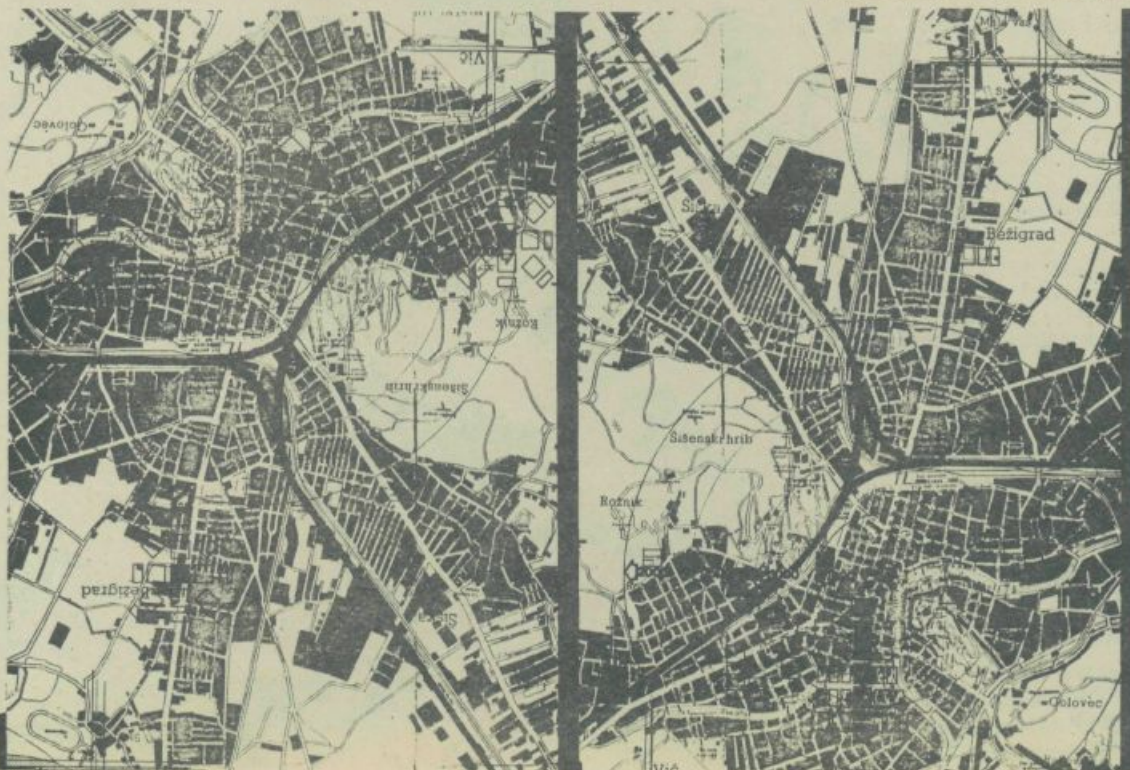
I. Univerza bi se lahko razvila v štiri centre, v center humanističnih in tehničnih ved (FF, FAGG, SF, FE, FNT), center družboslovnih znanosti (FSPN, EF in PF), center medicinskih znanosti in center biotehničnih znanosti.

II. Zaradi trenutnega stanja, ki kaže, da je večina objektov locirana v južnem delu Ljubljane in da so na tem področju še možne zazidljive površine, se je tudi delovna skupina (ne sicer preveč odločno) opredelila za južno varianto izgradnje univerze.

Univerza je odprta do celotne družbe in mora izpolnjevati vse družbene naloge. Univerza mora biti med seboj povezan in enoten organizem. Južna varianta omogoča razmestitev vseh objektov v razdalji, ki nikjer ne presega 15 minut pešhoje. Seveda je potrebno tu upoštevati tudi vse objekte za študente in univerzitetne delavce. Obseg univerze pa ne bi smel preseči 15.000 študentov. Ta varianta tudi zagotavlja postopnost izgradnje in graditve objektov, ki morajo biti taki, da se lahko uporabijo za kar koli.

Poročilo prikazuje južno varianto v dveh podvariantah. Prva zamisel predvideva postopnost izgradnje univerzitetnih objektov, ki bi se v celoti oslanjala na rekonstrukcijski razvoj Ljubljane. S takim razvojem bi posegli v stihijsko trenutno zadovoljevanje perečih problemov rasti in povezave, ki so kvalitativno na nižjem nivoju.

Kvaliteto mrežnega razvoja predstavlja vključevanje trenutnega stanja lokacije univerznih objektov in njihove možnosti vključevanja v končno oblikovan prostor. Pojem mestne univerze ali univerze v mestu je današnjemu razvoju univerze zelo blizu – univerza, ki je povezana z mestom in je njegov del. Obenem je potrebno poskrbeti za take možnosti, da ne bo problema širjenja in se obenem ne bi bilo treba odreči stvarim, ki jih po navadi opazimo v kampih. Druga zamisel pa nam predstavlja superblok, ki bi zbral vse za univerzo potrebne ambiente v eni sami zgradbi – superbloku. Zamisel sicer temelji na ideji univerze kot celotnega organizma. Superblok, v katerem naj bi bili po zamisli zagotovljeni vsi elementi strnjivosti vseh potrebnih prostorov, naj bi stal na prostem med Tržaško cesto in Jamovo ulico. Poročilo posveča superbloku tretjino svojega prostora in v nekaterih ugotovitvah celo prehaja do nasprotij s prvo zamisljo. Pri superbloku ni možnosti etapne izgradnje in verjetno je taka gradnja tudi ekonomsko dražja. Gradnjo takega superbloka komisija utemeljuje z možnostjo racionalne izrabe prostora; čeprav je ob prvi zamisli ugotovila, da je na barjanskih tleh dovolj možnosti za gradnjo. Verjetno pa postanejo tudi kriteriji, ki jih je imela komisija, več ali manj nepotrebni, ker tak superblok rešuje npr. možnost kontaktov, parkiranja itd. Na podlagi tega poročila se bodo univerzitetni organi odločili o prostorskem razvoju univerze. Valči Škerbec

LEGENDA

CENTER HUMANISTIČNIH IN TEHNIČNIH VED
CENTER DRUŽBOSLOVNIH ZNANOSTI
CENTER MEDICINSKIH ZNANOSTI
CENTER BIOTEHNIČNIH ZNANOSTI
SPLOŠNA PODROČJA UNIVERZE (ADMINISTRACIJA, PISARNE, AVDIOTORIJ, KNJIŽNICE ITO.)
STROKOVNA PODROČJA (FAKULTETE, INŠTITUT, LABORATORIJ ITO.)
PEŠ POTI
HITRA MESTNA CESTA

1 2 3 4

□ □ □ □

Marjan PUNGARTNIK

LUKANCA

anbilivibl. klodija

pri vratih pa klepetajo podgane. rat
pri getu pa odstrel za ritaste švabice
ampak picajzli marširajo pred fronto.
za fronto. na fronti. ustaviše jih pa vam
napravim to vojsko zmagovito. goering

unbelievable kriči claudia. engelmann
ta pička. ovoj nedostaje jebanac
in spredaj je obveščevalski mrak
vesti pa od nikoder. spredaj
gori slama in se čadi terpentin
o mački. mački. to je kazen. nekaj
tlečega na jajcih in nekaj žarečih krogov

podgane potujejo po kanalih
skoraj neslišno. pred ostromrele
nazigenossinen. vrla vrla igra
ki jo vsi imenujejo lukanca
(lukanca) napraviti štrene. cime

ko prasketajo deske. in ovce v dimu
tarnajo ko kake ostarele želve.
petelin šušteče torpedo. enkrat dogori
uradni zapiski so zelo kratki
kar se teh stvari tiče

drage ženske. nacistične dame so
z ostromrelnim orožjem pobijale
otroke, ki so prihajali iz varšav-
skega geta po kanalizaciji da bi
našli hrano. to so imenovali lov na
podgane. s to vrednostjo se tudi
končuje igra s skrivnostnim imenom
lukanca

ANIMAL SYMOLICUM

skoraj mi je žal; tako srdito sveža
prisluškuje skozi okno sem noter in nas
za kak trenutek z vonjem premoti
s trohnečim strženom in z osluzeno skorjo

sredi pogovora umolkne. plameni moljevih
kril raztreseno filozofski. in slišim
kako naskrivaj veter vstopa

v kozarcu mleka se muha otepa
drobcena drobcena in motna smrt
pa vendar od zunaj med otresanjem
cvetov govori — „kje si se mudil tako
dolgo — kod si hodil — eh sranje sranje“

GOLOBAR

meščan M skoraj nepomembnen zjutraj rožnat
opoldne pride bela pospravljavka in diha
zaropota ključ dvojice srebrnih kril narahlo

tokrat belo in nevarno sonce; zbudi se tiplji
skozi mračne lože in na koncu med vitražami živ!
zveni bliska se marmorni tlak . . . zablojeno.
. . . . pljuskajo koraki . . . brljivka kot kapsula

skozi šumenje bršljana se jedki dim sprehaja
res nikoli? pa bom na trgu stal med sinjimi
golobi jaz zeleno oko . . . niti zvečer ne?

lovce prestrašenih ptic. ali somrak že tipa
iz ležišča. udarec en sam ton sikne plamen
plahutanje nekje na dru . . . črna zijavka

ČUDNO

kadar pesnik išče starega prijatelja
je zmerom bolj žalostno
najprej pregleda vse vozne rede
niti ne pomisli na vprašanje
trmast z nosom v okoliščinah
oprime se te bele hiške
te skregane strogosti, pred očmi
pa samo prihodi in odhodi
pa bi želel priti v sredi
pa ne dočaka nobenega sprejema
kar bi sicer hotel

ŠESTI NOVEMBER TRIINSEDEMDESETEGA

nič več opore iz zemlje, jabolka kapljajo
iz suhe beline ali strmijo z vročnimi očmi

tomšca je bila v ledeni vodi vsak dan do kolen pa zdaj
trka z nogami in glavo ob gola tla. eh soparen dan

he-he-heegel! mrmrajo nevidne sohe pod stropom;
smetnjaki jutranje promenade starcev. mah trdo

pristrižen. učiteljica kot nek oblak nad vsem ko
žanjice praprot — ogenj zdihujoč dvigujejo s tal —

neprijetno vozlati prsti klokotajo po zloščeni
mizi. to se izgublja, prašni zastori renče padajo

eegel! žička sluha odprta v tihi strop
omotično plešejo večje. svat na zelenem zaslonu?

franc. ios. i.d.g.imp. avstr. rex boh.gal.ill.etc
kovano modri obolos namesto neba. et ap.rex hung

ZAGREB, 26.1.1974

odpovedano trepetanje sveč, dimni lasje
počasi tonejo v strop
v prepisnih postajah ti je posurovel glas
od daleč komaj še viden
o-od-pre-či-i-ste-dje-e-vi-ce
vedno rahel skok naglašanih
še v zavetju hlad, uravnano blagoglasje
med spečimi, ki jim zrkla neudobno potujejo

ro-o-di-o . . . sla-a-va
dobrotno bleščanje stekel, v oboku
nikaka nehkoba ne prizanaša
ostro kratkotrajno, vsak udarec
spolzka stopnica
golo himnično telo, soha iz presušene
lipovine

tri-da-a-ra-na-a-ša-hu
prosil bi, sključen nad hladnim mirom
ne vem, ali je pristen ta glas
med oluščeni zidovi
razsajajoče enoglasje, potem
krotitev, rezki glas vaškega kora

KAKO GANLJIV PRIZOR

kako ganljiv prizor. on uradnik in njegov dragi
humanist. filozof. v svojih življenjih
še nikoli tako lepo skupaj; z ledij gredo iskre
navpik in če bi trajalo dlje verjetno še plamen

kako ganljiv prizor in ta belina oči in skoraj nič
praznega. sami gomolji, gladke povrhnjice, on v zadastem
levu njegov dragi pa z grdo izbočeno prsno kostjo

oh kako ganljiv prizor. on je čisto navaden uradnik
s fotografijami okrog ogledala, oni drugi pa
z nekaj ničēja in s skrbno gravirano uro
„sinku za rojstni dan. 11.3.1969. njegova mama“

AQUILEIA (SREČNI OGLED)

kolesje voza skozi trhlo ostrešje
kaplja ribam v mozaično drobovje
videl sem uro vso v svojih devet krogov
zamaknjeno toda s prebitim nebom
o v prhklih tleh ogenj trepeče
po kamnitih stopnicah stopajoč v zelene kanale
tudi ropot neba sem slišal
kako je obrnilo jekleno stran oblakov
strmoglavno sesedanje pianist ki se je
z ledenim nasmehom usedel v zvonove

v aquilei komaj kak kristus šklepeče
v prepisnem mrazu, duhovi pa po prostornih
ladjah cepetajo in so splašeni
aquileia, akuileia bodi no malo prijaznejša
podnajemniki smo od atile pokurjeni
v plamenečih kutah privzdignjena baklada

včasih smo prišli s konji, zdaj pa peš
po zraku, ti zeleni kanali so nas pomladili
o romanjih govorimo ko padamo v senčne
doline oblakov muhavim dnevom prepuščeni
aquileia, v hunskih časih nam je zvonovina
zalivala gležnje in bilo je lepo
vrešče v nebesa odhajati

ZGODBA O OKRUTNI GLAVI

meti je bil drugače slepar in prevarant svojo
podobo je spreminjal po mili volji in kjer se je
dalo se je norca delal iz vsega
enkrat pa je le napravil nekaj dobrega in to je
bilo tedaj ko je sežgal putokja
(indijanska pravljica)

pravkar je bil prostor še poln, pravkar plameneča
groblja oglje je v sitosti zdihovalo, eh sesipajoča
se vrata ko kaka galeja ostrgana v zeleni sanjski
lahkoti prihaja tišina, eh tišina tišina tiš

„ne besen ne boš več ne bolan“ naj verjamem
temu sleparstvu med škripanjem lese naj se obrnem
dvakrat trikrat premeteni hehet, niti veter niti
kakšno popevanje, kakšno sesedanje utrujenih smrek

kaj so te lučke, mogoče sem vstal tako zgodaj
kaj so te bele živalce, mogoče jih bom zdaj gostil
ne ne iz luskaste luči stopajo in so nas prišli
gledat. otroci so bistroke in silno bele živalce

NEKAJ PODATKOV (FACTOR ANALYSES)

nekaj časa sem ko oluščena pomaranča
čisto omotičen in zamišljen in k robu
potrpežljivosti se premikam
pa v zraku izgrevanje, ozon sesedajoč se
z zvezd, sneg, cigarete, srež
zeleno vino vsepovsod po kozarcih

tiho ko vreče sedijo starci ob stenah
nekaj jih odvrtno pleše; pleše se svetijo
v zabeljeni juhi, dim, muzika, kotaljenje
gremo po vrtu in pesek zveni med koraki

slepec sem in tja vnetim prosivcem ustreže
da lahko z grozo poslušam tenki in trepetavi glas
trg pa še ni čisto prazen ljudje začudeno gledajo.
ko končuje je vsem slabo od zadušenega smeha

gledati v okno, ko se vlak strese. ladje
v oljnatih mlakah stresajo luč naokoli in
nad vsem grdi razpokani obok naravnost vame
božje oko skozi špranje fasade

na ploščadi mi stati pomagajo pokončni
klici napovedi; vodeni glas opozarja —
res bina tako mimogrede, meni pa že vrtavka
odčitava smer; plin, voda, elektrika! zvoni inkasant

V sredo, 20. marca, se je Tribuna na strojni fakulteti pogovarjala o možnosti in usmeritvi reforme študija na tej fakulteti. Pri pogovoru so sodelovali: Rado Metljak, Franc Kemperle, Boris Kuščer, Maks Edelbaher, Igor Dovžan, Davorin Beguš, Davorin Vidrih, Marjan Jelen, Janez Vodičar, Boris Gazvoda, Viktor Jemec, Peter ing. Lobe (asistent), Jana Bilc, Adi Lipnik, Miran Peraša, Cene Filipič.

TRIBUNA: Namen tega pogovora je predvsem nakazati pot in možnosti reforme študija na strojni fakulteti. Ob tem pa bomo seveda (vsaj upamo) izvedeli marsikaj o študiju na FS, o raziskovalnem delu študentov oziroma o raziskovalnih nalogah in projektih, ki se poskušajo realizirati na FS, o pogojih za študij, osipu, študentskem standardu...

Jana Bilc: (Pove rezultate krajše ankete, ki jo je naredila z asistentoma Jožetom Oblakom, Dinom Ferlanom in z raziskovalnim asistentom Igorjem Poljanškom.)

Kako gledate na raziskovalne naloge, teamsko delo in interdisciplinarnost študentov?

Interdisciplinarnost je zelo pozitivna in je na FS uvedena z moduli, ki jih je dvanajst. (V tretjem letniku študent izbire enega izmed dvanajstih osnovnih predmetov – modulov. K tem osnovnim predmetom so organsko priključeni stranski. Osnovni predmeti so zato interesne usmeritve. – Opomba uredništva) Začnejo se za vsakega študenta v petem semestru. S tem se doseže vsestranska izobraženost študentov, poveča se interes, vpletajo se v nov način dela, ki ga morajo nujno osvojiti potem, ko so že v službi. Samostojno raziskovalno delo študentov pa se uveljavlja šele pri diplomih. Teamsko delo je vpeljano že v moduli, kjer nekaj študentov skupno dela na projektu oziroma nalogi. To delo seveda vodi mentor.

Ali mnogo študentov, ki samostojno delajo na projektih, ostane na fakulteti?

Ostanejo predvsem tisti, ki bolj neposredno delajo pri posameznih profesorjih, pogosto tudi na istih problemih kot le-ti. S tem se v to delo vpletajo in je – razumljivo, da po študiju ostanejo na fakulteti.

Kakšni so pogoji za delo? Ti so zelo dobri ali zelo odlični, kajti vedno je na razpolago dovolj prostora v predavalnicah in laboratorijih. Tudi profesorji in asistenti so študentom vedno pripravljeni svetovati in pomagati.

Koliko pa študentje to izkoristijo (pogoje namreč)? To je zelo različno, čeprav v celoti izredno malo. Odziv je slab, študentje se v glavnem ne zanimajo in ne izkoristijo vseh možnosti, ki jih imajo.

Peter Lobe (asistent): Studentje devetega in enajstega modula imajo zelo lepo urejeno risalnico s šestnajstimi risalnimi deskami. Mislili smo, da bi študentje uporabljali risalnico poleg obveznega risanja pri glavnem moduskem predmetu tudi za študij, da bi v njej delali in študirali. Ugotavljamo pa, da je risalnica praktično vedno prazna.

Cene Filipič: Kje, mislite, je vzrok študentske nezainteresiranosti? V nezanimivem študijskem programu, je način predavanja nezanimiv in neprivlačen? Ali so tu kakšni drugi vzroki? So morda študentje prezahtevni za obveznim delom, da jim gre samo za izpolnjevanje nujnih študijskih obveznosti, poglobljen in razširjen študij pa jih niti ne zanima oziroma si ga preprosto ne morejo privoščiti?

Igor Dovžan: Mislim, da je študij in so zato tudi študentje preveč individualno usmerjeni. Fakulteta je

preveč individualna in zaprta ustava in zato vsak študent gleda samo na to, da bo hitro in uspešno doštudiral. Profesorji študente premalo usmerjajo v skupno delo. Za to pa tudi ni dovolj dobrih pogojev. V sami snovi, ki je sicer dokaj zahtevna, verjetno ni posebnega vzroka. Če bi se po nekaj študentov združilo, bi jo lažje obdelali.

Cene Filipič: Menim, da je še vedno premalo in ne doseže svojega namena, če damo študentom predavalnice, laboratorije, profesorje, asistente itd., pa študentje tega ne izkoristijo. Za to so prav gotovo subjektivni in objektivni vzroki. Menim, da se študentje, posebej pa še profesorji, ki bi morali imeti iniciativo, premalo potrudijo. Odnosi na fakulteti oziroma med profesorji in študenti so še vedno preveč „zategnjeni“. To v tem smislu, da so študentje preveč oddaljeni in odtujeni od samostojnega kreativnega dela, odnosi med študenti in profesorji pa so preveč nesproščeni. Profesorji so tudi preveč zaposleni s svojim raziskovalnim delom, tako da nimajo pravega veselja delati s študenti. So pa tudi profesorji, ki mislijo, da študentje še niso dovolj zreli, da bi razumeli to, kar sami raziskujejo oziroma delajo. Mislim, da je ravno razbijanje takšnih odnosov reforma študija, to je globlji proces.

Igor Dovžan: Študent se seznani s samostojnim delom prepozno. Dokler ne pride do modula, laboratorija praktično ne vidi od blizu. O kakšnem raziskovalnem delu pa tudi tu še ni govora. Samostojno delo se študentu predvsem samo spleča, ker mu zagotavlja dober študijski uspeh. S tem pa samostojnost v jedru izgublja svoj pomen.

Cene Filipič: Ali ne bi mogel študent s samostojnim delom znorjati strojništva (če tako preciziramo) še kaj spremeniti, predruščiti?

Igor Dovžan: Mislim, da ne. Strojništvo je že dokaj razvito, in znotraj njega niso možne spremembe.

Marjan Jelen: Študij traja štiri leta. Snov je vsako leto obsežnejša. Premalo časa imamo, da bi jo samostojno obdelali, in tako seveda ni možnosti, da bi se še sam s čim samostojno ukvarjal. Za tako delo je čas kvečjemu šele v četrtem letniku, v moduskem sistemu in ko si dolgo iz nižjih letnikov že spravil pod streho.

Cene Filipič: Na račun česa je program tako obširen?

Marjan Jelen: Zapomniti si moraš mnogo podatkov. Tu gre za memoriranje, ne glede na to, če si stvar predstavljáš ali pa ne. Je pa to znanje, ki ga pozabiš takoj po izpitu. Mnogi profesorji že prehajajo na nov način, da snov v osnovi najprej „fizično“ razumeš, nato pa lahko (sam) izpeljuješ ostalo. Podatke pa tako najdeš v priročnikih.

Ce štejemo za memoriranje nesamostojni način študija, je pri strokovnih predmetih na FS mogoče skoraj 90 % študija samo memoriranje. Pri nekaterih splošnih predmetih, ki so v večini v nižjih letnikih, je to razmerje seveda drugačno – ugodnejše (matematika, fizika). Za memoriranje štejemo vsak tak študij, kjer pri snovi, ki jo stu-

diram, ne poznam do srzi fizikalnih osnov.

Jože Vidrih: Z Milanom se precej strinjam. Vedno je dosti snovi, ki se jo enostavno napiflaš, narediš izpit, nato pa pozabiš. To je neumnost; študij ti ni ničesar dal!

Peter Lobe: Protestiram! Menim, da memoriranje, to je avtomatsko učenje brez razumevanja, ne zajema 90 % študija na FS. Mislim, da lahko le za študij medicine rečemo, da gre pretežno za memoriranje. Tak študij se mi zdi lahek. Študentje se seznajajo s samostojnim delom že pred diplomom. V moduli (v teamu) se ukvarjajo s popolnoma samostojnimi raziskovalnimi nalogami. To v večini v sodelovanju in „za“ slovenska podjetja. Mentorji in komentorji pri tem delu so tudi ljudje iz teh podjetij. Delo pa je zelo široko in zahtevno: zbiranje perspektiv in literature, iskanje alternativ in šele nato delo na konstrukciji. Večina projektov je realiziranih. V moduli (nekaterih) je delo predvsem raziskovalno. Zato smo vpeljali in razvili delo raziskovalnega asistenta. Ta je pogodbeno vezan na fakulteto in dela pri razvijanju določenih projektov, sam pa pogosto dela še magistrsko nalogo. Želeli smo povečati število raziskovalnih asistentov, toda pri tem smo naleteli na mnogo težav, posebej še finančnih. Število študentov, ki se zavzemajo za nekatere module, kjer je uveljavljeno predvsem samostojno delo, vsako leto skokovito raste. To je način, ki študente resnično privlači, zato mnogi vložijo v delo tudi po trikrat več časa, kot je po programu predvideno. Se pa že pojavlja problem prostora, ki bo v bližnji bodočnosti onemogočil normalno delo. Študente tako delo (praktično) mnogo bolj privlači kot teoretsko. Zato pa je potreben mnogo večji napor asistentov.

Janez Vodičar: Mislim, da bi bilo potrebno študij podaljšati na 10 semestrov. Odloča pa o tem vprašanje, v kolikem času želimo dobiti strokovnjake, v štirih ali v petih letih, oziroma, ali želimo uvrstiti specializacijo v normalen študij ali v podiplomski. Sedaj je program preobsežen, da bi ga lahko sproti zmagoval.

Adi Lipnik: Mnogo je memoriranja. Zelo bi me zanimalo, kakšen bi bil rezultat preizkusa znanja iz predmetov, ki smo jih imeli v nižjih letnikih. Menim, da bi bil porazen. Študentje so praktično že vse pozabili. To je rezultat memoriranja in nesamostojnega študija.

Maks Edelbaher: Krivo je tudi pomanjkanje asistentov. Če bi jih bilo več, bi se lahko bolj posvetili študentom.

Peter Lobe: Problem pomanjkanja asistentov je zares hud. Zato smo tisti, ki smo sedaj na fakulteti, izredno zaposleni. Imel sem tudi že po več kot petdeset ur tedensko prisotnosti in dela na fakulteti.

Davorin Vidrih: Študentje stalno govorimo, da je potreben sproten študij. V bistvu pa ne vemo, kateri študij naj bi to bil. Hočemo le, da bi čim hitreje in čim lažje opravili izpite (to počenjamo v glavnem vsi). Kolokvije bo študent že poskušal hitro in sproti delati, da bi se pa v kak problem poglobil še posebej, za to pa ni časa, predvsem pa ne hotenja. Zato se tudi nikoli ne pogovarja s profesorjem. Prav tak pogovor je

oblika, ki tudi precej pripomore pri samoiniciativnem delu.

Janez Vodičar: K profesorju se ne greš pogovarjati iz preprostega razloga, ker za tak pogovor nisi pripravljen. Pred profesorjem se ne moreš „blamirati“ posebej še, če boš imel tega profesorja še na izpitu.

Jana Bilc: Pogovarjamo se o osebni iniciativi študentov. Pri matematiki sem se na začetku za nekatera področja še posebej zanimala in sem se šla o nekaterih stvareh (problemih) tudi posvetovati s profesorjem matematike. Zdaj pa ne grem več, ker se s snovjo, ki jo slišim na predavanjih, nisem več na tekočem. Včasih mi manjkajo tudi osnove.

Cene Filipič: Saj ni potrebno, da se greš vedno pogovarjati pripravljen kot za izpit. Saj se lahko greš včasih samo informirati ali pa samo kaj pogovoriti. To je vprašanje vzdušja na fakulteti!

Jana Bilc: Mnogi študentje so me celo spraševali, kje in kako zberem toliko poguma, da grem samoiniciativno na pogovor k profesorju.

Peter Lobe: Če študent ni seznanjen s snovjo, ni pripravljen, kaj pa naj sploh vpraša oziroma o čem naj se pogovarja? Ali o vremenu?

Cene Filipič: Mislim, da je to etični problem. Zakaj ne bi mogli na fakulteti ustvariti skupnosti profesorjev in študentov? Takrat bi se lahko povsem normalno pogovarjal s profesorjem. Lahko bi se mu tudi zaupal, ga vprašal za nasvet, tudi včasih o čisto „privatnih“ vprašanjih. Na fakulteti preživimo precej časa v gotovo najodločilnejšem življenjskem obdobju. Če že na univerzi ne bomo ustvarili z medčloveškimi odnosi sproščene, poštene skupnosti, je pozneje, ko bo naše življenje znatno bolj omejeno in determinirano, ne bomo mogli. To je, kot sem že rekel, etični problem, problem medčloveških odnosov, ki je za človeka kot družbeno bitje izredno, včasih celo bistveno pomembno.

Igor Dovžan: Študentje se bojijo predvsem tega, da si profesor zapomni njihov obraz in ime. Seveda pa se da te odnose olajšati s kakšnimi pikniki, izleti, ekskurzijami.

Davorin Vidrih: Večina študentov pa gre na fakulteti le za to, da si zapiše in zapomni le to, kar je profesor na predavanjih povedal, vse ostalo pa je preveč in ga omejuje. Bojzani, da bi se te profesor posebej zapomnil, če bi povedal kakšno nerodnost ali celo neumnost, v višjih letnikih skoraj ni. V nižjih je to podedovano iz srednje šole, kjer so odnosi še vedno zelo zaprti.

Cene Filipič: Kaj je to predavanje ex-cathedra? Sam pod tem izrazom razjem mrtve tip predavanja, ko profesor (vzvišeno) nedostopno predava, študentje pa to pridno in nekritično beležijo. Ne vzpostavi se noben odnos med študentom in snovjo, ki se predava, ter med profesorjem in študentom.

Maks Edelbaher: Profesor pogosto predava (blefira) na dosti višji ravni od tiste, ki bi jo lahko študent normalno sprejel. Pogosto komplikirajo stvari, ki bi jih lahko povedali mnogo bolj preprosto. Od univerze oziroma fakultete se pričakuje predavanja „na ravni“. Stvari pa je potrebno povedati bolj razumljivo, bolj življenjsko.

Davorin Beguš: Na predavanja prihajajo študentje samo zato, da si delajo zapiske. Te bi morali imeti že prej, toda predavanja bi se seveda morala zato spremeniti. To bi bil pogovor o snovi, diskusija.

Davorin Vidrih: Če bi ostal današnji tip predavanja, študentje, ko bi dobili zapiske, na predavanja ne bi več hodili. To se dogaja tam, kjer so že izšla skripta ali pa lahko dobiš zapise od kolega iz prejšnjega letnika.

Franc Kemperle: Neobiskovanje predavanj kot rezultat izdaje skript, slabe izkušnje, ki jih imajo mnogi profesorji, sedaj izhajajo iz tega, ker ta „seminarski“ način študija in predavanj še ni uveljavljen pri vseh predmetih. V polovičarstvu se nov način (reformirani) ne more uveljaviti. Študentje, ki bi sami predelali snov (osnove in izpeljave), bi hodili na „predavanja“ samo na pogovor, konsultacije, razčiščevanje. Danes, ko pa še osnovne literature nimamo, pa hodimo na predavanje samo delati zapiske. To je tudi izguba časa. Neracionalno!

Branko Kuščer: Če bi imel predavanja napisana že prej, pa ne bi zmogel hkrati delati toliko predmetov, kot jih imamo sedaj. Zato bi bil ugoden blokovski sistem predavanj.

Davorin Vidrih: Potrebno bo narediti korenito spremembo študija, toda ne samo na fakulteti. Iz srednje šole pridejo dijaki popolnoma pasivni in neaktivni. Zahtevnost na univerzi pa je bistveno večja, kar vzbuja pri mnogih odpor.

Cene Filipič: Kaj pričakujete od diplomanta FS?

Davorin Vidrih: Razgledanega strokovnjaka, ki se zna hitro prilagoditi in zagrabiti za „vsako delo. Podjetja v Sloveniji, pa tudi splošen razvoj znanosti in tehnologije o ne-mogočata, da bi bili diplomanti ozko specializirani. Moduli pri nas niso specializacija, to je le usmeritev.

Maks Edelbaher: Ozko specializiran strokovnjak ima zvezane roke, ker svoje ozkosti ne more uporabiti. Tudi pri konkretnih problemih na dokaj specializiranem področju uspešneje delaš, če imaš širše znanje. Potrebno je razviti metodologijo in uvajati v nove naloge.

Davorin Vidrih: Izbira po moduli je zadovoljiva. Izbereš si nosilni predmet, možen je dokaj individualen program. Toda še vedno si ne moreš izbrati vsega, kar bi si želel. Včasih je to samo vprašanje neusklajenega urnika. Ta bi moral biti dan vnaprej, da bi si lahko primerneje izbral predmete.

Cene Filipič: Kakšni so vzroki visokega osipa? Ali nastopa selekcija po socialnem izvoru?

Davorin Vidrih: Po anketi smo ugotovili, da na fakulteti ni socialnih problemov. Vzrok za osip je pri nas predvsem v neznanju. Osip zaradi socialnih vzrokov se je izvršil že prej; takšnega (delavskega, kmečkega) študenta praktično na univerzi ni več. Zato tudi ni več socialnih vzrokov, ki bi vplivali na osip. Vzrok je le v lenobi, precej pa tudi v neusklajenosti startnega znanja glede na srednješolsko izobrazbo. Univerza računa predvsem na študente, ki prihajajo iz gimnazije. Srednja tehniška šola ima v sebi zaključen program in zato daje tudi zaključeno izobrazbo.

Toda sistem štipendiranja še vedno ne daje vsem enake možnosti za študij na univerzi. Kmečki in

delavski otroci so prisiljeni, da se čim prej osamosvojijo, torej pridejo do poklica. Študentje, ki pa prihajajo iz premožnejših in privilegiranih slojev, gredo študirajo tako rekoč avtomatsko. Zato pa tudi do študija in njegove uspešnosti ne čutijo nobene dolžnosti. Motiviranost „inteligentnost“, ambicioznost so socialno pogojene.

Rado Metljak: Štipendije za študij strojništva ostajajo, ker študentje iz premožnejših slojev nočejo (in ne morejo) vzeti štipendije. Ravno ta možnost izbire je en vidik privilegiranosti.

Cene Filipič: Pri reformi študija in vlogi univerze navadno govorimo o dveh konceptih: produkcija kadrov in osvobajanje posameznika skozi študij. Osvobajanje pomeni spoznavanje osnov stroke, povezovanje le-te z drugimi, spoznavanje in kritičen odnos do družbenih zakonitosti in vloge posameznika v njih (iz tega izhaja tudi možnost svobodne izbire posameznika)...

Rado Metljak: Od strojne fakultete pričakujejo predvsem produkcijo kadrov. To je zahteva podjetij – prisila. Možno je, da je na drugih, predvsem družboslovnih fakultetah drugače.

Davorin Vidrih: To pomeni spremembo programa in usmeritve celotne univerze. Svoboda je, da v svoji stroki (ki jo izbereš poljubno) in v družbi samostojno uveljavlja svoja hotenja. Zato pa je potreben družbeno razgledan in angažiran

študent (pozneje delavec), ki je predpogoj za samostojno in suvereno delo.

Cene Filipič: Kako pa po formalni plati poteka reforma študija?

Janez Vodičar: V razpravi je osnutek predloga razvoja strojne fakultete, ki nekatere točke razvoja že opredeljuje. Zanimanje za ta predlog pa je pri študentih sorazmerno majhno. Študentje reagirajo predvsem pri zelo parcialnih problemih, v konfliktnih situacijah. Vsak gleda samo nase in se angažira le pri problemih, ki ga osebno žulijo.

Peter Lobe: Predlogov je včasih zelo dosti, toda ko jih je potrebno definirati in začeti trdo delo za njihovo realizacijo, pa ni več nobenega študenta.

Janez Vodičar: Ko hočeš predloge realizirati, moraš dobro poznati organizacijo fakultete. Tu je problem slabe informiranosti študentov. Moramo vedeti, kaj lahko dosežemo s svojimi zahtevami. Študentje vedno bolj postajajo delavci (tako vsaj pravijo), imamo tudi svoje delegacije. Toda še vedno je ostalo mnogo dela in naporov, da bomo resnično postali odvisni od svojega študija (dela) oziroma od njegovih rezultatov.

TRIBUNA: Za pogovor se vam najlepše zahvaljujemo!

Pogovor je pripravil
Cene Filipič

OSNUTEK PREDLOGA RAZVOJA FAKULTETE ZA STROJNISTVO

Rad bi povedal, da smo na fakulteti za strojništvo v obdobju, ko vsi govorijo o reformi univerze, naredili nekaj velikih korakov. To je pravzaprav velikega pomena za fakulteto (za vse študente in profesorje), kajti sedaj lahko vsak ve, kaj se bo na fakulteti dogajalo. Tu bom informiral o osnutku predloga razvoja fakultete za strojništvo, ki ga je pripravil prof. J. Peklenik, dekan fakultete. Z njim je seznanil pedagoško znanstveni svet na njegovi seji dne 11.1.1974 in je sedaj v javni razpravi. O tem osnutku razpravljajo vsi samoupravni organi na fakulteti (tudi IO SŠ FS in posamezne katedre). Naj na kratko povem, kaj vsebuje!

Narejen je za obdobje 1974-78. Osredotočil pa se bo predvsem na študijske spremembe, ki se tičejo samo študentov.

– Osnutek predloga razvoja FS predlaga, da bi poleg sedanjih 12 modulov imeli še popolnoma teoretično usmerjen modul (ta bi začel delati že v prihodnjem študijskem letu).

– V nižjih letnikih je potrebno narediti večji premik v družboslovnem izobraževanju.

– Z novim študijskim letom naj bi začeli s tako imenovanim optimalnim študijskim načrtom. To pomeni, da bi prešli na zmanjšanje tedenske obremenitve na maksimalno 28 ur predavanj in vaj v vseh letnikih.

– Predlog načena tudi perečo problematiko sprotne študija. Višja šola je ta problem nekoliko rešila s prehodom na blokovski (način) sistem študija. To je sistem, ko študentje na primer v prvem semestru poslušajo samo dva predmeta (matematika I in materiali). Predavanja teh trajajo dva meseca. Študentje imajo sprotne kolokvije, takoj po koncu predavanj pa izpit. Za ta način, ki se je pokazal za zelo dobrega in uspešnega, se sedaj zavzemajo tudi študentje visoke šole.

Cilji, ki se s predlogom želijo doseči, pa so:

- do 1978 skrajšati študijsko dobo (povprečno dolžino) na 4,5 let;
- povečati razmerje med študenti in asistenti na 8 : 1;
- uravnovesiti razmerje med gimnazijci in tehniki (študenti, ki so prišli iz teh srednjih šol);
- študentje naj bi študirali na fakulteti; za to bi uporabljali knjižnico;
- organizirati na fakulteti prehrano za vse študente in osebje;
- vedel naj bi se izpitni red: samo v januarju, februarju ter v juniju, juliju in septembru. Sistematično naj se poenoti metodologija za kolokvije. Ti naj tudi stimulirajo študenta k izpitu. Izpiti pa naj bodo samo pisni, za vse študente enaka vprašanja ob istem času. Izpitna vprašanja za vse predmete je potrebno objaviti v posebni publikaciji FS.

To so seveda novosti, ki se nanašajo le na študente. Predlagane pa so tudi spremembe pri podiplomskem študiju in raziskovalnem delu.

Če želimo zastavljene naloge realizirati, so potrebne tudi spremembe prostorskih kapacitet. To pomeni, da je potrebno urediti še nekaj prostorov za osebje fakultete in študente, urediti nekaj novih laboratorijev, povečati kapacitete za prehrano ter pomožne prostore...

Projekt za razširitev že obstaja, vendar bi bile za hitrejši razvoj potrebne še nekatere spremembe.

Janez VODIČAR

NEKAJ

STATISTIČNIH

PODATKOV

OSF

Vpisanih slušateljev v:

- visokošolski študij v študijskem letu 72/73 – 559; v študijskem letu 73/74 – 571;
- višješolski študij v študijskem letu 72/73 – 256; v študijskem letu 73/74 – 258; Diplomiralo pa je:
- visokošolski študij (dipl.ing.) v študijskem letu 72/73 – 116; v študijskem letu 73/74 – 25 (oktober, november);
- višješolski študij (ing.) v študijskem letu 72/73 – 57; v študijskem letu 73/74 – 18 (do 11.1.1974)

PROSTORSKE KAPACITETE:	(število)	skupne površine)
predavalnice	8	954 kv. m
seminarske sobe	7	310 kv. m
knjižnica	1	250 kv. m
laboratoriji	21	3200 kv. m
risalnice	12	1240 kv. m
delovne sobe asistentov		
in učiteljev	90	1540 kv. m
delovni prostori admin.	11	223 kv. m
delovni prostori za študente (štud., mag., dok.)	5	150 kv. m
sejni prostori	2	130 kv. m
skladišča	6	60 kv. m
pomožni prostori	razno	6800 kv. m
bife, shramba	1	153 kv. m

Vsi podatki so iz osnutka razvoja FS.

ZA UNIVERZO NOVE KULTURE

Uvod

Po svoji tradiciji je univerza kulturna ustanova, če seveda pojem kulture razumemo v njegovem širšem pomenu. Univerza je bila in na modificiran način še je mediator teoretičnega znanja v njegovem prehajanju v realni proces reprodukcije proizvodnje materialnih dobrin, pravnih sistemov, visoke kulture, vrednostnega sistema, tudi religije itd. Če postavimo to splošno ugotovitev v dejanske historične okvire, se nam izkaže univerza v največji meri kot institucija konkretnega zgodovinskega tipa racionalnosti, kar pomeni racionaliziranje opredmetene zgodovine za potrebe obstoječega. Ta določeni tip racionalnosti pa je racionalnost, utemeljena v bazičnem odnosu prvega planetarnega sistema v zgodovini, namreč kapitalističnega. V zvezi s tem je potrebno ugotoviti, da je racionalnost reprodukcije sistema privatne lastnine in blagovne menjave vsajena v strukturo celotne znanosti, ki se obnavlja po sistemu avtoritete, zajetem v hierarhičnem modelu strukture univerze. Univerza ima na ta način specifično mesto v delitvi dela, in to delitev dela v mnogih dimenzijah zrcali v sebi oz. v svojih sestavinah (najpomembnejša je brez dvoma znanost). A vsemu temu

navkljub je „buržoazna univerza“ ohranjala vidlez avtonomije in neodvisnosti in je tudi dejansko pomenila prostor relativne avtonomnosti in omejene svobode za svoje člane. Eliitnost univerze je tako karakteristična materializacija meščanskega pojma svobode govora in mišljenja in je na ta način ob momentu nacionalnosti predstavljala prezervatorij buržoazne kulture.

Kriza univerze, ki je novejšega datuma, izvira iz globljih strukturnih premikov v globalni reprodukciji kapitalistične družbe, ki so porodili kriznost celotne kulture, kar pomeni kriznost v samem kulturnem institucionalnem sistemu, katerega osrednjo točko predstavlja ravno univerza. Kriza univerze pa ni pomenila le opozorila avtoriteti, ampak tudi možnost prodora komunističnega mišljenja in njegovega širjenja. Konflikti v tem žarišču so tudi porodili študentsko gibanje v industrializiranim svetu.

V t.m. socialističnih državah so osnovni vzroki krize ob določenih specifičnih (drugače organizirani sistem avtoritete) podobni, predvsem spričo dejstva, da so te države ohranile univerzo, kot tudi mnoge druge oblike družbenega procesa, v bistveno nespremenjeni obliki.

I

Uvod, v katerem sem skušal v čim bolj strnjeni obliki povzeti najpomembnejše izsledke mnogih analiz s tega področja, je bil potreben kot določitev najsplošnejših predpostavk za temeljni razmislek o vsebinski problematiki reforme univerze. Pričujoči razmislek pa ni brez referenc za našo konkretno situacijo, katero je nedvomno potrebno premisliti v luči historične perspektive.

To pot ni prvič, da govorim, da reforma univerze pomeni uveljavitev drugačne kulture univerzitetnega življenja, če gre seveda za reformo univerze v pravem pomenu te besede in ne samo za usklajevanje ŽE OBSTOJEČIH razmerij na univerzi, z njihovimi širše-družbenimi determinantami vred. Če povedano pa mi daje pravico govoriti o vsebinah spreminjanja univerze v terminih, ki se nanašajo na univerzo kot kulturno ustanovo. Zavest o tem, da je spreminjanje univerze pravzaprav kulturni proces, zajema številne implikacije. Najpomembnejša pa je po mojem tista, ki izhaja že iz vsake kultivirane zavesti, namreč da dolgoročnejši posegi na področju kulturnega zahtevajo prisotnost zavesti o že doseženem nivoju, s čimer je šele lahko dan prostor iskanja ustreznih alternativ. Problematika reforme univerze, upoštevajoč navedene zahteve, tako zajema precej širok kompleks problematike, ki ga je mogoče opredeliti v naslednjih elementih:

- fragmentariziranost znanosti, katere historični temelj predstavlja industrijski razvoj na podlagi konkurence in profitnega motiva;
- hierarhična ureditev univerze in na njej temelječa avtoritarna vzgoja;

– nedemokratičnost že na področju možnosti pristopa na univerzo

Družba, ki v celoti teži k oblikovanju socialističnega procesa in ustvaritvi realnih socialističnih odnosov, se v odnosu do univerze tako nahaja pred posebno sestavljeno nalogo, ki pa je za realizacijo globalnega historičnega programa temeljnega pomena. Osnova in na prvi pogled zaznavna alternativa izhaja iz kriznosti izobraževanja v njeni podobnosti krizam zahodnih univerz (poudarimo, da gre le za krizo celotne družbe, ki se posebej intenzivno kaže na univerzi). Ta alternativa ponuja odločanju možnost „reformne“ univerze v smislu tehnokratizacije univerze po vzgledu že poizkušanih reform tako na Zahodu kot na Vzhodu ali pa iskanje lastne poti v okviru globalnega revolucionarnega programa. Prva alternativa ima v našem okolju dokaj resne zagovornike, ki si prilagoditev univerze nekakšnim slabo definiranim „potrebam produkcije“ celo upajo postavljati kot socialističen akt. Gre pa za vizijo iz časa zgodnje meščanske družbe, ki je že doživela svojo kikritiko v „Kapitalu“ kot hotenje po spremembi celotne družbe v tovarno.

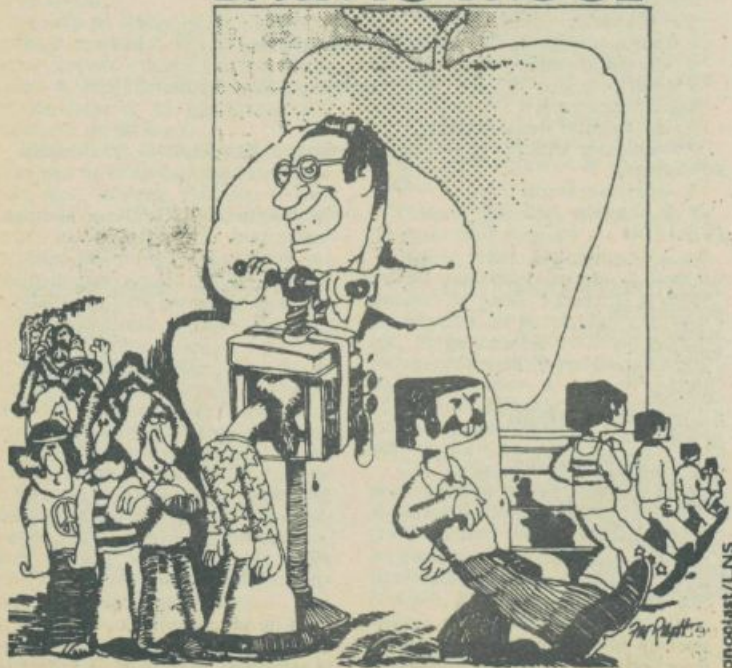
II

Če razumemo sistem znanosti (torej naravoslovne in humanistične skupaj) kot konstituens univerze kot kulturne institucije, je zahteva po novi kulturi na univerzi pogojena ravno z zahtevo po spremembi znanosti. Pri tem je problem, ki nas zanima, razumljiv po pojmu fragmentariziranosti znanosti, ki na svoj način odražajo historični proces parcializiranja celotne družben in funkcionalnega individualiziranja vsakega človeka, kar pomeni zgodovinski proces vzpostavljanja nesvobodne družbe. Zahteva po osvoboditvi tako nosi v sebi težnjo po ponovni sintezi razparcializiranega sveta, in to ne samo v izoliranem teoretičnem umu, ampak v celotnem kompleksu vsakokratne realnosti.

Uveljavitev takšne težnje v konkretnem univerzitetnem sistemu daleč presega nivo institucionalnih reform, ampak pomeni nalogo, ki je substancialnega značaja. Institucionalna reforma je le možen okvir za uveljavljanje vsebinskih momentov možnega procesa totalizacije znanstvenega spoznanja. Sedaj pa se moramo vprašati, kje se nahaja možnost takšne sinteze znanosti. Če samo ugotovimo, da znanosti že dolgo ne iščejo več resnice, oz. da takšne, kot so, bolj zamegljujejo resnico, kot jo odkrivajo, in ugotovimo, da je med vsemi vedami težnjo k resnici sami ohranila le filozofija, smo sicer izrekli pametno misel, ki pa ostaja v sferi marginalnosti filozofije. Če smo ugotovili utemeljenost parcializiranosti znanosti v socialnem kontekstu, je potemtakem ta socialni kontekst tudi medij možne sinteze znanosti in tudi medij sodelovanja filozofije v gradnji momentov takšne sinteze.

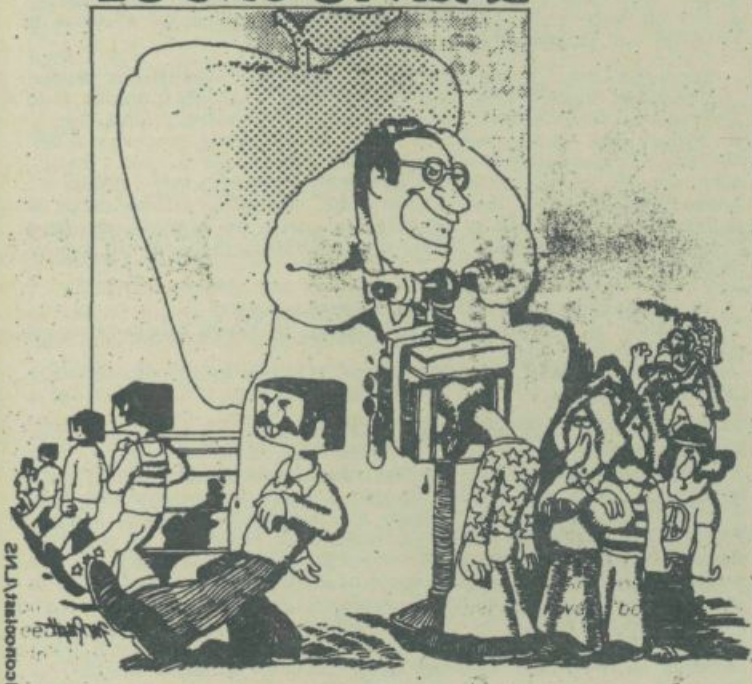
Številni poizkusi svobodnih oz. kritičnih univerz po svetu nakazujejo možne poti k rešitvi postavljenega vprašanja. Ti poizkusi so prinesli na dan potrebo po ukinitvi kompetitivnosti izobraževalnem procesu, postavili zahtevo po aktivni udeležbi študenta v t v o r b i znanstvenih spoznanj, uveljavili svobodno izrekanje kritičnega mišljenja ipd., kar vse skupaj nakazuje klice drugačne kulture življenja na univerzi. Svoboda svobodne univerze sicer ostaja omejena, vendar že takšna, kot je, svobodna univerza

BACK TO SKOOL

pomeni eno izmed točk na poti k emancipaciji celotne družbe od popredmetnih odnosov.

BACK TO SKOOL

III

Socialna težnja v sistemu znanosti, ki bi aplikativne znanosti transformirala v instrumente osvoboditve namesto instrumentov fiksiranja popredmetnih odnosov (izvirajočih iz „racionalnosti“ kapitalne realitete), je kot zavestno spoznanje še upravljena v kritični filozofiji, psihoanalizi in v majhnem delu sociologije, ki so že razvile mnoga svoja spoznanja interdisciplinarno, še zdaleč pa ni prodrla tja, kamor je namenjena. Vsebine sinteze znanosti seveda niso omejene, saj jih je mogoče že precej naštet. Začnši pri

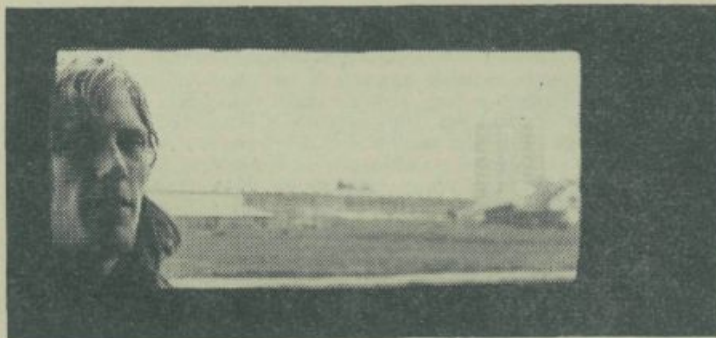
tayloristični organizaciji tovarniškega dela, ekologiji, možnosti uveljavljanja fantazije itd., smo našli le drobec vseh potencialno „eksplozivnih“ vsebin.

Toda slej ko prej je bistvena možnost dojemanja teh vsebin pri subjektih študijskega procesa: pri študentih in ostalih znanstvenih delavcih. To pa je točka, ko se logično zopet postavi zahteva po novi kulturi, ki je kultura spoznavajočega in delujočega človeka v nasprotju s kulturo pridobitništva, utilitarizma in pragmatizma. Uveljavitev takšne kulture na univerzi pa terjajo dogajanje te uveljavitve v kontekstu splošne socialne kulturne revolucije kot dela totalne revolucije. Univerza se zato more izkazati kot prostor vzpodbujanja takšnega procesa, kar je istovetno s samoosvobajanjem univerzitetnih delavcev.

IV

Vse te vsebine zahtevajo temeljit in demokratično zgrajen odgovor na vprašanje, kaj hočemo z reformiranjem univerze, še preden jo začnemo reformirati na ta način, da je univerza po vsaki reformi še bolj ista. Nujni koraki na poti vzpostavljanja nove kulture na univerzi slej ko prej ostajajo: demokratizacija možnosti pristopa na univerzo (kar pomeni demokratizacijo spoznavnih možnosti), rešitev nekaterih osnovnih materialnih problemov študentov in univerze v celoti, uvajanje ustrežnejših pedagoških metod itd. Toda ob vsem tem ostaja bistveno vprašanje destrukcije ustaljenega sistema avtoritete, ki na univerzi ponotranja splošno družbeni sistem dominacije.

Darko ŠTRAJN

ZNANSTVENIKI SAMI POSTAVLJAJO POD VPRAŠAJ ZNANOST IN NJEN NAUK

Sestega junija leta 1970 se je na Faculte des Sciences v Orsayu zbrala pomembna skupina profesorjev in raziskovalcev najrazličnejših strok. Razpravljati bi morali o tem, kakšen smisel naj bi dali in kakšne cilje naj bi opredelili v zvezi z različnimi spopadi v okviru univerze. Ob zori istega dne je bil aretiran J. M. Levy-Leblond, ki bi moral voditi razprave o teoretični fiziki. Obtožen je bil „onečaščenja javne zgradbe“: nekaj dni pred tem ga je presenetil njegov dekan, ko je skupaj z nekaterimi drugimi profesorji pisal parole na zidove vratarnice rektorata. Nekaj dni pozneje je minister za Narodno vzgojo suspendiral obtoženega. Prišlo je do tega, da je znanstvenika prijavil policiji njegov lastni predpostavljani („dogodek brez precedensa“, je izjavil konzervativni tisk). In navadno „onečaščenje“ (1) je pripeljalo do tako ostrih ukrepov. Leblond zaradi svoje aretacije seveda ni mogel sodelovati pri razpravah v Orsayu, kjer smo njegovo odsotnost boleče občutili. Med udeležence je bila poleg drugih dokumentov za osnovno delo razdeljena tudi POSLANICA LYONSKI AKADEMIJI ZNANOSTI IN UMETNOSTI. To poslanico je bil Levy-Leblond prebral ob priložnosti, ko je dobil nagrado Thibaud. Ta poslanica nepričakovane vsebine razvija radikalno kritiko funkcij znanosti, česar do take mere ni oblikoval še noben fizik. V tej poslanici pa hkrati prihajajo do izraza občutki, ki počasi osvajajo znanstveno in univerzitetno okolje, kjer se pretakajo revolucionarne ideje.

Po maju 68 se je upornišvo na univerzi zelo razmahnilo in razvilo. Kriza je jasno pokazala, da univerza ni varno, nevtrarno področje, zunaj dru „be in zgodovine, prostor pravice v krivičnem svetu (s svojimi diplomami, ki jih vsakdo dobi po svojih lastnih zaslugah), prostor svobode (svobodne misli, presoje in izražanja) v odtujenem svetu, prostor nepristranosti v egoističnem in računarskem svetu. Teh iluzij je konec in univerza se je pokazala kot sistem okorne in arhaične hierarhije, organ socialne selekcije, poleg tega pa tudi kot glasnica vladajoče ideologije, zlasti na področju literature in humanističnih znanosti. Od tod izhaja trojna smer protestov, ki jih je na univerzi porodilo majsko gibanje:

1) antihierarhični boj, ki se je razširil v borbo proti vsemu, kar bi se lahko izražalo ali vzdrževalo mandarinat (teze o Državi pa vse do Univerzitetnih svetov);

2) boj proti selekciji, ki so ga najprej vodili bolj ali manj samo študentje, potem pa so ga prevzeli tudi profesorji, in sicer v obliki poskusov spreminjanja pedagogike;

3) boj glede tolmačenja končnih ciljev poučevanja in znanstvenega raziskovanja. V tem procesu pride do ločitve zrnja od plev, znanosti od ideologije, do ločitve univerzitetnega poučevanja od njegove uporabe s strani

kapitalizma. Loči se tudi znanstveno raziskovanje od aplikacij v vojaške in industrijske namene. Ti trije boji so se izrazito rodili prav na univerzitetnem področju, in političnih spopadov se dotikajo samo prek posredništva posameznih skupin, katerih osnovna naloga je pravzaprav vzpostavljanje vezi med univerzo in svetom dela. Na nivoju univerze se je to mnogočleno upornišvo pokazalo reformistično, sistem ga je lahko posrkal vase, vse drugače torej, kot se je to dogajalo s tradicionalnim, specifično političnim bojem. To bitko med drugim bojujejo skupine, ki se trudijo premakniti in razgibati delavski razred in postaviti trenutno oblast v nevaren položaj, jo do konca zrušiti.

Kako so se ti boji razvili in napredovali v Franciji med letoma 1968 in 1970? Zakon orientacije, pod plaščem sodelovanja, je znova vzpostavil in še okrepil moč mandarinov, ki jim Upravni sveti dajejo legalno potrditev. Seveda, na univerzi je zavladal drugačen ton: več je familiarnosti, dobrodušnosti na ameriški način (vsaj v nekaterih primerih), tako med profesorji in asistenti kot tudi med profesorji in študenti. Vendar pa je razširitev baze hierarhične piramide (vedno večje število asistentov in opuščanje odnosa profesor-asistent) samo utrdila avtoriteto mandarinov, saj so se ozka grla za prehod iz ene stroke v drugo še bolj zmanjšala. Postalo je jasno, in to še dosti bolj kot v maju 68, da se oblast mandarinov ne omejuje samo na univerzo, ampak da posega tudi v politiko, mandarinova naloga je namreč v tem, da uspešno požene v tek socialni sistem na univerzitetni ustanovi. Naj bo liberalen ali ne, za vsako ceno mora zagotoviti, da bo univerzitetni stroj gladko tek. Ta sistem skriva v sebi tako železno logiko, da protihierarhični boj ne more najti izhoda drugače, kot da postavi pod vprašaj sam princip institucije.

Problem selekcije moramo jemati bolj kompleksno. Ob maju 68 so profesorji ugotovili, kaj se od njih pričakuje: v bistvu je šlo za psevdoznanstveno opravičilo socialne selekcije. Toda kako se v resnici boriti proti selekciji? Nekateri so videli rešitev v tem, da so selekcijo ublažili (2). Toda, ublažena ali ne, selekcija vendar ostane. Številni profesorji, ki se sicer delajo, kot da sistem selekcije še vzdržujejo, so jo praktično odpravili: na izpite in kontrolne teste sprejmejo vse študente, ki so se izkazali z vsaj minimalnimi rezultati svojega dela. Na izpit niso pripuščeni samo tisti, ki se niso mogli ali niso hoteli ukloniti tej zahtevi. Profesorji nočejo razsojati o KAKOVOSTI dela študentov in se tako razjasnjujejo, ne glede na to, kar govorijo, samo glede na MNOŽIČNOST. Nekateri pa jasno in odkrito pravijo, da so proti selekciji in tako postajajo tarče ministrskega kaznovanja. Skratka, če profesor, odkrito ali pa ne, v praksi zavrača selekcijo, bodo njegove kronične težave vedno bolj naraščale. Sam namreč zanika in ruši podobo, ki so si jo

o njegovi funkciji ustvarili študentje (z njimi pa seveda tudi cela družba). S tem rušenjem pa profesor niti malo ne pretrese in premakne socialnega sistema – kajti do selekcije vsekakor prihaja že ob koncu osnovne šole (če ne že v prvih štirih razredih) in potem na borzi dela. Sicer pa nam ta problem jasno kaže tudi ameriški primer. Čeprav univerzitetni učitelji niso hoteli omejitvi števila visokošolskih diplom, se je kapitalistični sistem temu odlično prilagodil. Med Orsayjskimi dnevi je bila predvsem poudarjena vloga francoskih univerz, katerih delovanje prav gotovo prispeva k temu, da je boj proti selekciji tako neučinkovit. Ta jalovost prav gotovo pomeni, da „uporniški“ profesorji do zdaj še niso mogli določiti svoje vloge v izobraževalnem procesu.

Vzporredno s tem se tudi znanstveni raziskovalci sprašujejo o naravi in funkciji raziskovanja, to spraševanje pa dobiva v zadnjem času povsem nov pomen. Revija PORISME (ki ne izhaja več), ki jo je izdajal Nacionalni center mladih znanstvenikov, je že leta 1966 začela s kritičnimi prispevki o znanosti in raziskovanju. Znanost so jemali kot vir tehničnega napredka, vendar pa so podčrtali tudi dejstvo, da jo je mogoče uporabiti tudi za povečanje človekovega zasluživanja. „Pojavila se je možnost, kakršne doslej še ni bilo, možnost rešitve vedno bolj kompleksnih problemov skupnosti. Vendar pa ta možnost zaradi izkoriščanja ogromnega števila podatkov zunaj možnosti vsake kontrole, lahko odnos med vladajočimi in vladanimi naredi vedno bolj avtoritar, vse to pod masko znanstvene racionalnosti“ (3). Ker znanost in raziskovanje še nista dobra sama po sebi, je bilo treba znanost očistiti njenih ideoloških priveskov. Šele, ko je bila ta KATARZA opravljena, so znanstveniki lahko svobodno upali na razvoj raziskovanja. 10. julija 1968 je R. Klapisch, ki je podal poročilo o splošni politiki raziskovanja na NACIONALNI KONFERENCI DELAVCEV V ZNANSTVENEM RAZISKOVANJU, izjavil: „Znanstveni delavci soglasno zahtevajo povečanje raziskovanja. Saj je v bistvu prav raziskovanje odločilen faktor družbenega razvoja.“ V teku diskusije, ki je sledila, ni prav nihče postavil pod vprašaj te trditve.

Mladi znanstveniki ostro zavračajo ideje o ločitvi in neodvisnosti raziskovanja in univerze. Bilo bi preveč udobno pripisati vse napake univerzi, organu transmisije vladajoče ideologije. Preveč preprosto bi bilo na eni strani jemati univerzo kot proizvajalko kadrov in na drugi strani raziskovanje, pa čeprav tudi osnovno, oprati vsake krivde.

Na univerzi je os raziskovanja in univerzi daje prav raziskovanje poročilo za znanstvenost. Toda, ali ima to raziskovanje tudi kakšno koristnost? Ne, odgovarja J. M. Levy-Leblond. Rešitve bistvenih problemov človeštva se skrivajo v spremembi socialnih struktur in ne v hipotetičnem tehničnem napredku. Raziskovanje je torej vedno v službi vladajočega razreda, tako s svojo vlogo v proizvodnji kot tudi s svojo ideološko funkcijo. Od tod tudi vprašanja, ki si jih zastavljajo raziskovalci: si je treba še vedno želeli razmah raziskovanja in nadaljevati z zahtevami po finančnih sredstvih? Kako razložiti razočaranje, ki ga vzbuja raziskovanje celo pri najboljših raziskovalcih; kako razložiti dolgeč, ki vlada po laboratorijih? Ena sama razlaga je. Raziskovalci imajo občutek, da so bili prevarani z določeno idejo o znanosti, ki so nehali biti njeni pristaši. Ne domišljajo si več, da je njihova aktivnost ustvarjalna, ampak se čutijo vključene v sistem, ki jih obkroža in zapira vase, jih izkorišča. Ta sistem zato odklanja: „bistvo mojega dela je v obračanju gumbov.“ je neki fizik z domisljico jasno opredelil trenutno stanje. Če je to res, zakaj potem privilegirati raziskovalce glede na tehnike? Delitev dela v laboratoriju ima političen in ne tehničen značaj ter spominja na delitev družbe v razrede. Ne zdi se več mogoče zahtevati finančna sredstva za to raziskovanje, prav tako to raziskovanje človeka ne more več resno obvezovati. S tem so problemi iz julija 1968 že docela preseženi, saj ni več vprašljiv samo končni cilj raziskovanja ali pa ločitev med znanostjo in ideologijo. Vprašljiva postane sama vsebina znanstvene aktivnosti.

Profesorje in raziskovalce, zbrane v Orsayu, je med seboj vezalo očitno politično sorodstvo, pripadali so namreč najrazličnejšim levim tokovom svojih sindikatov. Mar so zapustili politični boj, s tem da so se prišli pogovarjati o položaju na univerzi in o socialnih funkcijah znanosti? Jasno je razvidno, da so revolucionarni tokovi po juniju 68 izgubili svoj polet. Razne majhne skupine se pripravljajo med seboj, hkrati pa so izpostavljene ostri policijski represiji; prav malo vpliva imajo na skupnost študentskega okolja, še manj ali skoraj nič pa na delavski razred. Po eni strani je revolucionarni tok sindikalizma z raznimi medsebojnimi zvezami uspel ohraniti kontrolo nad Nacionalnim sindikatom znanstvenih raziskovalcev, po drugi strani pa je ta tok zgubil, in zdi se, da za lep čas, vodstvo v Nacionalnem učiteljskem sindikatu. Edini boji, ki so se bili na tem nivoju, so bili izrazito obrambnega značaja, PROTI represiji in za ponovno sprejetje posameznih učiteljev in profesorjev, ki so jim bili odpovedali službo. Vodili so boj proti fašističnim izpadom na pravnih fakultetah, proti policijskim intervencijam, proti participaciji itd. Toda v istem času se je rodila ideja o tem, zakaj se gibanje iz maja 68 ni moglo podaljšati in ohraniti. To gibanje je bilo namreč uokvirjeno v strogo leninistični perspektivi, po kateri se skriva princip revolucionarne akcije samo in izključno v okviru delavskega razreda, ki mu je treba služiti. V tej smeri je torej edino možno najti „politično“ usmeritev. Zdaj pa lahko potrdimo, manj posplošno in neurejeno kot maja 68, da lahko obstaja tudi specifično univerzitetni boj, ki ima pravo TAKO revolucionaren pomen. Do tega zaključka lahko pridemo prek analize tistih gibanj, ki so pred kratkim zrasla v okviru gibanja italijanskih tehnikov in raziskovalcev. Večina teh novih upornikov pa je iz tega potegnila zaključek, da mora vsak boj, ki se bo bil na univerzi, potekati prek nekakšnega samoznanika, samoizpodbijanja univerzitetnih delavcev in raziskovalcev. Takšna sprememba perspektive (ki je bila v Orsayjskih dneh samo okvirno postavljena) pomeni, da je po eni strani politični boj morda sicer zgubil svojo širino, vendar pa se je po drugi strani radikaliziral (v osnovnem smislu te besede). Dosti bolj kot leta 68 gre namreč za to, da se problemi obravnavajo v svojem bistvu; v svoji osnovi. In analiza, ki jo je pred kratkim naredil Henri Lefebvre, je, kot vse kaže, to teorijo tudi potrdila. Po Lefebvriovi analizi je namreč možno, da se „kljub kompromisu med razredi moderni svet v svoji totaliteti bliža svoji dokončni krizi, to je proti nezmožnosti, da bi RE-PRODUCIRAL socialne odnose; pri tem pa položaj pripelje ali do ponovnega preroda ali do osiromašenja in samouničenja“ (4).

Vzemimo kot ilustrativni primer obliko protesta v okviru cerkve: kot objekt protesta je prišla pod udar hierarhija, zemeljska fizična oblast cerkve ipd., vendar pa ne napada tistega, kar je osnova cerkve, to je vere. Ta tip protesta je paralelen s tistim, ki je pred nedavnim skušal nadomestiti razredno univerzo z „egalitarno“ univerzo. Radikalni upor na univerzi

pomeni isto kot v prej omenjenem problemu ateizem, bolj točno, ateizem, ki se sprašuje o samem sebi in hkrati o teizmu, kot je bilo to pri Davidu Humu v njegovih DIALOGIH. Enako, kot so se na koncu 18. stoletja spraševali: kako je mogoče verjeti v Boga, kako vanj ni mogoče verjeti? , se danes postavlja vprašanje: kako je mogoče verjeti v znanost in kako ni mogoče verjeti vanjo? Če je sicer res, da se „sestavni odnosi obstoječe družbe“ RE-PRODUCIRAJO med drugim tudi na univerzi, je hkrati tudi res, da je v teh mehanizmih reprodukcije nekaj bolnega, in sicer kljub dejstvu, da PRODUKCIJA premaguje svoje krize eno za drugo.

Sporočilo Orsayjskih dni je ta problem izrazilo z naslednjo formulacijo: „Nihče več ne zanika dejstva, da je univerza lahko prizorišče spopadov. Zato pa smisel in prostor teh spopadov še nista jasno določena. Zaradi tega je postavljena pod vprašaj sama možnost, da bi sprožili masovne akcije. Sindikalne debate postajajo vse bolj sterilne, organizacije delujejo v prazno, potencialne sile ostajajo ob strani že začeti akcij. Aktivistični priročniki, avtoproklamacije revolucionarne avantgarde, prezgodnje racionalizacije, ki skušajo združiti sile, vse to na nikakršen način ne odpravlja problema pomanjkanja aktivnega kadra.“ Tri osnovna vprašanja bi morala biti pazljivo preučena:

- 1) srednjeročni razvoj francoskega visokega šolstva;
- 2) katere so družbene funkcije znanosti in kakšni kritiki bi morali podvreči znanstveni razvoj;
- 3) kakšna bi bila lahko pravzaprav pomen in teža institucionalne kritike univerze.

Zaradi pomanjkanja časa sta bila obravnavana samo prva dva problema. Kar se tiče prvega vprašanja, so imeli udeleženci na razpolago dva dokumenta: osnutek analize „srednjeročnega razvoja univerze“, ki ga je napravil J. F. Mela, matematik z orsayjske univerze, ter rezultate ankete, ki jo je dal narediti American Council of Education v ameriških kampih. Rezultate te ankete je komentiral biofizik B. Herszberg. Iz teh dveh materialov ter iz debat, ki so sledile, se je jasno izluščila ideja, ki je v nasprotju s tem, kar v Franciji nenehno poudarja komunistična partija in leve skupine: gre namreč za to, da se ni bilo „rentabilizacije“ univerze. V Franciji univerza nikakor ne povrača stroškov, ki so vloženi vanjo, njeno delovanje nikakor ni usklajeno s potrebami industrije. Naj kot jasen dokaz navedemo en sam primer – znižanje števila študentov tehničnih fakultet, kar prav gotovo ne gre v smeri potreb proizvodnje. Po drugi strani pa v ZDA prav v najbolj „rentabiliziranih“ sektorjih (na avtonomnih univerzah, ki imajo najstrožjo selekcijo) prihaja do najštevilnejših in najodmevnejših nemirov. Do integracije študentov, profesorjev in raziskovalcev torej ne pride prek vključevanja v proizvodnjo. In kako potem sploh pride do tega fenomena? Čemu služijo univerze, ki so jih nekateri v Orsayu imenovali za nič več in nič manj kot „otroško zavetišče“? Kako razložiti fenomen, ki ga je G. Lappassade imenoval „drop out“, pri tem je mišljeno množično prekinjanje študija s strani študentov (pa tudi dijakov)?

Druga točka dnevnega reda je bila predstavljena na naslednji način: „Postalo je nekaj običajnega, da se kritizira sistem poučevanja literarnih znanosti, in sicer tistega, kar je v tem poučevanju ideološkega. To namreč ni nič drugega kot prenašanje „lažnih“ znanosti. Ostati na tem nivoju pa pomeni pozabiti, da hkrati z znanostmi sistem razvija tudi svoj stroj proizvodnje in svoje najbolj subtilne represivne mehanizme (npr. zdravje, tehnika).“ Dva teksta sta služila kot osnova za diskusijo. Z ene strani osnutek prispevka h „kritični analizi znanosti in njenih funkcij“ (5); z druge strani predstavitev „znanosti kot posebne racionalnosti“, ki jo je naredil sociolog R. Pividal. Pividal odklanja „idejo o večnem razumu, ki bi bil čist in obvarovan pred kakršnokoli družbeno vezjo, ta ideja ni nič drugega kot navadna stava“. Mnenja je, da je „današnja znanost izraz posebne racionalnosti, ki se je na nivo splošnosti lahko zrinila samo s silo“. Zato misli, da „se mora kritiki buržoaznega vedenja pridružiti kritika znanosti, znanstvene resnice in znanstvene metode kot izrazov te posebne racionalnosti. Brez te kritike tvegamo, da pademo v neke vrste scientizem, ki opravičuje današnje stanje stvari.“ Po Pividalovem mnenju, in to je med svojo diskusijo tudi preciziral, gre za to, da odvržemo to racionalnost in se osvobodimo udomačene misli (kot nasprotnega pola divje, neukročene misli). To aluzijo na Levi-Straussa pa so praktiki „eksaktnih“ znanosti, ki so bili prisotni v Orsayu, slabo razumeli, saj jih večina edino alternativo znanstveni racionalnosti vidi samo v religiji ali magiji. Sprejemajo torej kritiko moderne znanosti, kakršno poznamo v praksi, razdrobljeno, brez objekta (6), nekoristno, odtujujočo. Ta nesmiselna znanost obstaja tako v kapitalističnem sistemu kot v Rusiji in celo na Kitajskem (7); toda zanje sploh ne obstaja možnost, da bi v celoti zavrnili znanstveno racionalnost.

Orsayjske dneve so organizatorji razumeli kot izhodiščno točko bolj poglobljenih srečanj in razgovorov. Tako dajejo dokumenti, ki so bili predstavljeni na tem srečanju, samo nepopolno podobo o soočanju stališč in niso plod do konca pretehtanih razmišljanj. Po drugi strani precej problemov sploh ni bilo obravnavanih. Zlasti so se udeleženci zavedali, da jim ni uspelo postaviti vezi med analizami, pa naj bodo še tako kritične, in konkretnimi akcijami. Toda do neke ugotovitve je le prišlo: določeno število raziskovalcev in profesorjev kljub svojemu osebnemu uspehu na znanstvenem nivoju preprosto ne more več pripadati niti univerzitetni instituciji niti idealu znanosti.

PARIS-NANTERRE

- (1) „Javna zgradba“ je bila čisto navadna baraka.
- (2) To je stališče progresivnih sindikatov.
- (3) M. Cini, „Socialna funkcija znanosti“, v reviji PORISME, št. 4–5, stran 71.
- (4) DIFERENCIALISTIČNI MANIFEST, Henri Lefebvre, založba Idees, 1970, stran 17.
- (5) Tekst sta pripravila psiholog M. Dayan in avtorica tega članka.
- (6) Že dolgo, pravijo fiziki, ne skušamo več spoznati Materije; prav tako ne Zivljenja, pridajajo biologi ...
- (7) Vprašanje je namreč bilo, kakšna je funkcija kitajskih satelitov in bomb.

Prev. J. Z. L.

Permanentna visokošolska reforma je v očeh številnih levičarjev nič več kot velik revolucionaren oklešček, ki si ga država dozdevno dovoli, „do najtanjših razcepitve univerze po njeni prosti volji, da dela kar hoče“. Medtem, ko nekateri verjamejo v definitivno visokošolsko reformo, se drugi tešijo z iluzijami o „demokratski visokošolski reformi“. Obe skupini pa resignirata pred vsemogočno državo kot nasprotnikom, proti kateremu se protestira le s štrajkom.

1. OGOLJUFANI ŠTUDENTJE

Fiksiranje na državo ne škodi vlogi fašistične zveze „Svoboda znanosti“. Možnost reforme univerze je načelno podrejena; vendar je, če smatramo reformo za dobro ali slabo. Potem dejansko ostane le upanje na socialno demokracijo ali pa ugotovitev: v monopolnem kapitalizmu bo itak vse vedno le slabše.

Univerza je v družbeni (ne: tehnični) delitvi dela definirana s svojo funkcijo. Ima nalogo izobraziti ljudi za visokokvalificirana mesta: učitelji, zdravniki, tehniki, profesorji, advokati, visoki nameščenci in druge „vodilne moči“. V toliko univerza reproducira delitev dela razredne družbe. Istočasno pa lahko univerza to razredno delitev zamegli in opraviči; akademsko izobraževanje ustvarja videz, da „visoke pozicije“ niso dedovane z rojstvom, ampak naj bi se dosegale v „svobodnem konkuriranju“ na šoli, univerzi in delovnem tržišču; principialno naj bi bile torej dostopne vsakemu zmožnemu. Ta laž je fundamentalna sestavina ideologije o „brezrazredni“ delovni družbi. „Vsi Nemci imajo pravico do svobodne izbire poklica, delovnega mesta in izobrazbene pozicije“ (Temeljni zakon). Rast gospodarstva in ekspanzija izobraževalnih oddelkov potrjujeta razredno strukturo.

Z liberalizacijo učnih sredstev, odpravo šolnine in sprejemnih izpitov za gimnazije in deloma s pristranim sponzorstvom za izobraževanje je bilo konec propagiranja *družbenega vzpona*, ki je bil v petdesetih in začetku šestdesetih let tako očiten. Toda ker so številke abiturientov vedno bolj naraščale, se je kmalu pokazalo, da ni nobene preetablirane harmonije med gospodarsko rastjo in rastjo izobraževalnih sektorjev. Zato neskladnost med potrebami po delovni moči in poklicnimi pričakovanji učencev in študentov. Socialna realnost razredne družbe se prilega temeljni pravici do izobrazbe (in s tem vzpona) kot pest na oči: čim je osnovna pravica dejansko varovana, se s stališča vladajočega razreda takoj spremeni v nesmisel.

Zakaj preskrbeti nova študijska mesta, če na delovnem tržišču ni potrebe po akademikih? Zakaj naj bo več študentov, kot je prostih vodilnih mest? S stališča obstoječe delitve dela je torej pošteno, če CSU politiki in bavarski kultminister Maier zahtevajo, da je treba „pravico do izobrazbe“ likvidirati.

2. IZGUBLJENE ILUZIJE

Sedanja visokošolska kriza ni le prehodno stanje kot posledica visokošolske reforme kapitala. Bolj je odraz nerazrešljivega nasprotja med obema nalogama univerze v razredni družbi: *reprodukcijo in legitimacijo družbene delitve dela*. Načeno obstajata dve možni rešitvi za vladajoči razred.

1. Povratek k univerzi kot elitni instituciji. Tako reševanje zahteva strogo planiranje potreb (to vsaj do sedaj ni nikjer uspelo) in brutalno doseg principa „Ne več študentov, kot je prostih vodilnih mest!“ s pomočjo numerus clausus, poostritvijo izbora na šolah in težjimi sprejemnimi izpiti za visoke šole. S tem bi bila očitno ideologija „vzpona“ in „odprte družbe“ tako drastično razkrita, da bi bistvo izobrazbe popolnoma izgubilo svojo legitimno moč.

2. Nadaljnja ekspanzija izobraževalnih sektorjev. Ker se delovno tržišče za absolvente univerze očitno ne ali vsaj v dovoljni meri ne razteza, vodi ta rešitev k razvrednotenju končnega izpita, ki potem manj kot kdajkoli predstavlja upravičenost do akademskega poklica. Lahko sicer študiramo, a odgovarjajoče zaposlitve ne bomo našli.

Reformisti se oprijemljejo kratkoročne rešitve, ki bi vodila k ekspanziji celotnega izobraževalnega sistema: presežek akademikov lahko sam najde delo kot učitelj, šolski psihologi itd. v izobraževalnih sektorjih (manjši razredi, več abiturientov). Če se pri tem niti ne oziramo na večdimenzionalne stroške take rešitve, bi s tako razrešitvijo samo poosttrili dolgoročne težave: kolikor več abiturientov bi hotelo na univerzo, toliko ostrejši bi bil numerus clausus oziroma kasneje akademska brezposelnost.

Nobena od obeh poti ne more rešiti problema; obe možnosti vodita slej ko prej k revoltu učencev in študentov. Istočasno pa vladajoči razred ustrezno reagira z različnimi poskusi, kako

problem odložiti ali zabrisati. SPD in CDU se na vsak način razlikujeta v akcentiranju obeh znanih možnosti, ki ju kombinirata v različne kompromise. Zato napade kultminister CDU Hahn v Baden-Württembergu s svojo novelo o visokošolski postavi numerus clausus, toda čemu služijo namišljeno novonastala študijska mesta, če pa istočasno naznani, da je v Baden-Württembergu že sedaj dovolj učiteljev?

3. STROJ BREZ VREDNOSTI

Nemočnost vladajočega razreda je mednarodna. V Franciji poskuša ravno sedaj vzgojno ministrstvo poslati študente z univerze po dveletnem spričevalu. Ker študentje v teh dveh letih nimajo priložnosti za specializacijo, to spričevalo ne nudi nobenega upanja za zaposlitev, ravno tako kot matura. Po teh dveh letih visoke šole naj bi šli študentje v armijo (zloglasen *Debrejev zakon*) in šele potem bi se začel visoki študij za vsakogar, ki si to podaljševanje akademskega izobraževanja lahko privošči. Francoski študentje so odgovorili s štrajki, zasedbami fakultet in prijetjem rektorja.

V Italiji se je druga od obeh zgoraj omenjenih možnosti najširše razmahnila. Univerza v Rimu ima 130 000 študentov, kar je petkrat toliko, kot je na razpolago „študijskih mest“. „Stroji brez vrednosti“, nazivajo italijanske univerze. Leta 1975 bo že četrta milijona brezposelnih visokošolskih absolventov. Na uvajanje numerusa clausus so študentje v majniški deželi odgovorili med drugim tudi z zasedbo univerze.

Na Japonskem morajo abiturienti prestati dvo- ali trodneven sprejemni izpit, če hočejo študirati. Za 680 000 prosilcev je samo 70 000 študijskih mest na državnih univerzah, ostali lahko študirajo na privatnih ali pa sploh ne. Tak sistem je porok za obstoj in obstanek družbene hierarhije z dragimi privatnimi univerzami za vladajoči razred in z malo študijskimi mesti za prilagoditve pripravljenosti iz spodnjih razredov.

4. POOSTRENO NADZORSTVO

Nekatere brihtne glave med reformisti izobraževanja predlagajo, da bi maso študentov odrinili na pot kratkoročnih študijev in strokovnih šol, tako da bi ostala univerza funkcionalno zmožna za izobraževanje ozke elite. Tak sistem je bil najširše vpeljan v ZDA. Hierarhija v ameriškem visokem šolstvu od elitnih univerz do državnih kolidžev in junior-kolidžev natančno odraža razredno pripadnost. Študentje junior-kolidžev, željni dolgoročnega študija so sedemkrat številnejši od teh, ki dejansko lahko ulovijo študijsko mesto. „Rastoče možnosti dostopa na junior-kolidže ne morejo več ohraniti mita socialne mobilnosti in osebnega vzpona z izobrazbo, če pa z izobrazbo študentje ne morejo zapolniti niti najmanjšega dela svojih obljub in jim le-ta ne omogoča priti do dobro plačanih in socialno visoko vrednih položajev, ki so običajno absolventom kolidžev dostopni“. (1) Študentje kratkoročnih študijev dobijo torej iste namestitve na delovnem tržišču, kot bi jih pred usmeritvijo na kratkoročni študij tako ali tako tudi brez študija dobili (bolniške sestre, programatorji, nameščenci v uradih itd.).

Vladajoči razred se lahko vrta in obrača, kot hoče, protislovja med *reprodukcijo in legitimacijo družbene delitve dela* ne more rešiti. Rapidno rastoče število študentov je s pričakovanji, da naj bo univerza ključ za uspeh vsakogar, nezdružljivo. Študentska levica, ki je dejansko nastala zaradi protislovij v visokih šolah, postavlja težave vladajočega razreda pri reševanju problemov visokega šolstva vedno in zopet na svetlo. Zato je baden-württemberški kultminister Hahn že leta 1969 pojasnil, da mora najprej izključiti levico in potem začeti reformo. Do sedaj se je zadovoljil z razveljavitvijo političnega mandata študentov, s poostrenim nadzorstvom na visokošolskih tleh in drugimi začimbami iz mazaških kuhinj „Zveze Svoboda znanosti“. Hahn je obdržal boj proti numerusu clausus; toda on lahko ta boj le vodi, s tem da je vpeljal numerus clausus na univerzo: določiti študijski čas, izgubo pravice do izpita itd. Punt učencev in študentov bo odgovor na to!

Prevedel: JoR

Opomba:

1. Samuel Bowles, Nasprotja v ameriškem visokošolskem sistemu, in Andre Gorz (izdano), Šola in tovarna, Merve-Verlag, Berlin 1972.

Prevedeni članek je iz revije NEUES FORUM, Jänner (Februar 1974, in izpod peresa Herberta Bergerja; v originalu se glasi: Uni nicht reformierbar s podnaslovom: Kritik der studentischen Ideologie.

Tukaj bomo obravnavali samo vodilne težnje sodobne sociologije. Ob tem moramo vztrajati s kar najbolj detajlnimi študijami. Vsi bojkoti raznih smeri so dobrodošli – samo da v tem uspemo.

Na sociologijo je treba gledati zgodovinsko. Odločilni datum za tako stališče je leto 1930, leto Mayovega eksperimenta v tovarni Hawthorne.

S tem ko je prikazal pomen afekcijskih pojavov znotraj manjših grup, in s tem ko je predlagal, da naj bi bili človeški odnosi regulirani tako, da bi izboljšali produktivnost delavcev, je Mayo storil dosti več, kot pa samo odprl novo področje sociologije. Zaključil je epoko socialne filozofije in spekulativnih sistemov, ki zadevajo družbo kot celoto in odprl bleščeče obdobje empirizma in „scientificnega“ zbiranja dejstev. Istočasno, ko je prodal svoje servise za upravo in spekulacije, je Mayo začel obdobje širokega sodelovanja sociologov z vsemi silami buržoaznega sveta – ta je bil ravno v škripcih, kako racionalizirati kapitalistični sistem, ki ga je krepko pretresla kriza leta 1929.

Prehod iz neke akademske sociologije, podlošnice filozofije, do neke neodvisne sociologije z znanstvenimi pretenzijami ustreza prehodu iz konkurenčnega kapitalizma k organiziranemu kapitalizmu.

Odslej je napredek sociologije vse bolj navezan na družbeno zahtevo po racionalizirani praksi v službi buržoaznim ciljem: denarju, profitu, vzpostavljanju reda.

Dokazov je več kot dovolj. Industrijska psihologija si predvsem prizadeva prilagoditi delavca njegovemu delu. Da pa bi prilagodili delo delavcu – ta možnost je pri sociologih redka, ker morajo sociologi, ki so plačani od delodajalcev, upoštevati cilje ekonomskega sistema, ki so v tem, da se producira kar največ in pride do čimveč denarja. Politična sociologija izdeluje ogromne študije – čisto mistificirane – ki predpostavljajo, da so volilci področje politike, in nikoli ne vprašajo, ali bi bilo to področje lahko kjerkoli. Stouffer proučuje optimalne pogoje morale ameriškega vojaka, ne da bi se vprašal po strukturalnih problemih vloge te armade v družbi, v kateri živi. Sociologe najdemo pri reklamah, v tisočih oblikah potrošniškega pogojevanja, v eksperimentalnih študijah medijev – ne da bi morda tukaj poizkusili kritizirati družbeno funkcijo teh medijev.

Na drugi strani pa gre za vprašanje, kako si ameriški sociologi predstavljajo problem družbenih razredov. Koncept razreda in koncept „ukinitve“ (razredne borbe) sta ovržena in nadomeščena s pojmi teh razredov in slojev, ki imajo status, moč in vpliv. V takem konceptu je zvezna lestvica, na kateri vsaki stopnji ustreza določena množina moči in vpliva v višjih stanjih, ko neko sega po vrhuncu. Predpostavka pa je seveda, da ima vsak posameznik od vsega začetka enake možnosti, da se vzpenja po tej piramidi, vsaj dokler smo (tu kot tudi drugje) v demokraciji. Poleg teoretičnih ugovorov Millsa in D. Riesmana so praktični ugovori subproletariata (kot etničnih manjšin) v ZDA in določenih delavskih grupacij proti lastnemu aparatu unionov dovolj, da razblinijo sanje o doseženi integraciji. Še nedavno so upori črnecv v ZDA ustvarjali tak strah, da so bili izglasovani dopolnilni krediti, da bi sociologi lahko proučevali gibanje te drhali in oblikovali recepte za represije.

Končno – kakšna ironija! –, ko je ameriški obrambni minister MacNamara izdelal anti-subverziiven projekt v Latinski Ameriki (razvpiti Project Camelot), si ni mogel, da bi to prikril, izmisliti boljše pretveze, kot da je projekt imenoval „sociološka študija“.

In kako je v Franciji?

Po vojni se je seveda pričela racionalizacija kapitalizma (z oblikovanjem planiranja), vendar je postala smotrna šele z gaulizmom in njegovimi avtoritarnimi strukturami. Ni slučaj, da je bil „nivo“ v sociologiji izoblikovan leta 1958. Neenak razvoj francoskega kapitalizma v primerjavi z ameriškim je bil videti tudi na področju idej: vsi tokovi francoske sociologije so bili uvoženi iz ZDA z nekajletnim zaostankom. Vsak je vedel, da je najbolj spoštovan med sociologi tisti, ki sledi najbolj vpadljivim ameriškim publikacijam.

SOCIOLOŠKA TEORIJA

Videli smo tesno povezavo sociologije z družbeno zahtevo. Praksa organizirajočega kapitalizma ustvarja množico nasprotij. Za vsak posamezen primer pa je sociologu zadano delo. Eden proučuje mladostno delikvenco, drugi razizem, tretji zloglasna predmestja. Vsak išče razlago za svoj parcialni problem in izdeluje neko „teorijo“ ter predlaga rešitve za omejitve konflikta, ki ga proučuje. Istočasno pa bo naš sociolog kot „pes čuvaj“ prispeval k „mozaiku“ socioloških „teorij“.

Zmedo družbenih znanosti, ki ima tukaj svoj izvor, je lahko opaziti v interdisciplinarni obdelavi, ki je danes v modi (primerjaj Louis Althusser). Omahljivost vsakega specialista lahko samo omogoči dvig do neomejenih puhlosti, ko jo primerjamo z ostalimi omahljivostmi drugih specialistov.

V ozadju te zmede leži nikoli poudarjena odsotnost teoretičnega statusa sociologije in družbenih znanosti. Njihov edini namen je v splošnem tem, da največkrat določajo „metodološke tehnike socialne adaptacije in re-adaptacije“, ne bi bila omenjena reintegracija vseh oblik vzporejanja: večina naših sociologov so „marksisti“. Da podpremo naš argument, lahko navedemo konzervativni karakter pojmov, ki so navadno v rabi: hierarhija, ritual, integracija, družbena funkcija, družbena kontrola, ravnotežje itd. Teoretiki morajo razlagati omejene konflikte, ne da bi se ozirali na družbeno totaliteto, ki konflikte izzove.

Tak predpostavljen objektivni potek vključuje parcialne perspektive (v obeh pomenih besede), v katerih pojavi niso v zvezi (toda – razizem, nezaposlenost, delikventnost in umazana predmestja tvorijo neko enoto) in kjer je smotrnost ekonomskega sistema vzeta kot danost. Namesto o besedi profit, ki postaja šokantna, sedaj govorijo o uspevanju, o adaptaciji na „spremenjeno realnost“. Toda kam ta sprememba vodi? Od kod prihaja? Kdo jo Organizira? Kdo ima od tega „profit“? Ali so taka vprašanja preveč spekulativna, da bi zanimala znanost?

To razmišljanje nas enostavno vodi do sklepa, da nemir študentov sociologije ne more biti razumljen, če ne podvomimo v družbeno funkcijo sociologije. Zdi se, da so si v današnji situaciji sociologi izbrali svoje taborišče – tj. taborišče poslovnih spekulacij in Države, ki pri tem sodeluje. Kaj dejansko pomeni „obramba sociologije“, ki jo nekateri priporočajo v teh okoliščinah?

Dosedanje splošne analize pojasnjuje poseben primer iz Nanterrea. Tudi tukaj imamo: krizo v sociologiji, težave z napredovanji (kariera), zmeda v poučevanju in uvoz „teorij“ iz ZDA. Tisti, ki ostajajo zunaj pozitivistično-empirističnih smeri, se umikajo v verbalno kritiko, katere bistvo je izogniti se enodimenzionalizaciji. Toda to potrjuje izolacijo in nezmožnost.

Med „upi“ francoske sociologije in ključ do vseh problemov je Parsonov žargon in pa kult statistike (končno neko znanstveno področje!). Proučevanje družbe je na vso moč (tout de force) izpeljevalo depolitizacijo vsega učenja – se pravi – opravičevanje eksistirajoče politike. In vse to je bilo povezano v plodnem sodelovanju z ministri in tehnokratii, ki so si tako oblikovali svoje kadre. Naši profesorji so zagotovo prepričani „levičarji“ v primeri s tistimi, ki se širokoustijo v ostalih oddelkih in nostalgčno hrepenijo po starih časih. Razlog je ta, da ti zadnji s težkim srcem opuščajo mandarinat univerze, ki je vzpostavljen z liberalnim kapitalizmom. Medtem pa sociologi vedo, kam sprememba vodi: organizacija, racionalizacija, produkcija človeških dobrin je postala pravilo ekonomske potrebe organiziranega kapitalizma.

Tu je nujno zavrniti koncepcije, ki jih zagovarjata prof. M. Crosier (Esprit, jan. 1968) in prof. A. Touraine (Le Monde, 7. in 8. marca 1968) v zvezi s pogovori, ki zadevajo nas. Za Crozierja ameriški nemir ni, kot bi mislil kak naivnež, v nasilju črnecv, ki so potisnjeni na rob s pogoji svojega življenja, ali pa morda v gnusu imperialistične vojne v Vietnamu (tej „nezgodiji“, norosti, kot pravi Crozier – marsikdo bi si mislil, da je bolj navezan na znanstveno razlago kot pa na magične besede). Ne nahaja se niti v razkroju vseh vrednot, kar prepušča mesto menjalni vrednosti – denarju. Ne. Sicer je tako, vendar je samo videz. Nasilje je vseskozi prisotno v ZDA. Kar je novega, pravi Crozier, je invazija racionalizma. To je sprememba mentalitete, ki je nujna, ko se nekdo seznani s „svetom abstraktnega mišljenja“. Novejša zgodovina ni kak dejanski boj med družbenimi grupacijami za materialne interese in za različne socialno-ekonomske prioritete. To je polje, kjer zadeva dve fantazmagorični vsebini druga od drugo: racionalizem v službi napredka zoper neodgovorno anarhijo tistih, ki so preplašeni ob spremembi. Taka „sociološka“ verzija ni vredna truda ob odgovoru, razen morda za morebitne nujnosti, ki jih vsebuje. Kajti Crozier predlaga, naj črnci ne zahtevajo moči, temveč naj se podvržejo „neki intelektualni mutaciji“ (!) prav do tiste mere, ki vodi k Velikemu Prazniku ameriškega Way of Life in ki danes producira kreativne in dinamične posameznike.

V svojih najnovejših člankih je Touraine prikazal naslednjo koncepcijo: eksistira univerzitetni sistem, katerega naloga je produkcija znanja v imenu napredka (zopet!). Spreminjanje tega sistema pa je odvisno od plodnega nasprotja med študenti in profesorji, ki ga sistem vsebuje. Univerza je v svojih konfliktih in v svoji bistveni družbeni funkciji analogna poslovnim spekulacijam devetnajstega stoletja. Bilo pa bi napačno bojevati se proti 19. in 20. stoletjem. Ni namreč res, da sta znanje in tehnični napredek motor nove družbe.

Znanje in tehnični napredek sta podrejena boju med firmami za profit (ali kar je isto – za monopolistično hegemonijo) ter vojaškim in ekonomskim spopadom med Vzhodom in Zahodom. Znanstveniki miso nedolžni podjetniki (entrepreneurs), kot se delajo, niti ni znanost tista veličanstvena samostojna dejavnost, ki išče samo svoj lasten napredek. Velja torej enotno opozorilo, da univerza ni sposobna za življenje. Nasprotja se pojavljajo na nivoju družbe kot celote in univerza je vključena vanje. Večina profesorjev in študentov je obsojena na vzdrževanje (takega) stanja in samo manjšina je udeležena v boju, ki se pojavlja v imperialističnih in eksploatiranih deželah.

MOŽNOSTI IN MEJE ŠTUDENTSKEGA GIBANJA

Znotraj univerze so možnosti omejene. Bistvena stvar, ki jo je treba storiti, je razlaga socialne funkcije univerze ostalim študentom. Posebno v sociologiji je treba razkrinkati potvorne argumente, osvetliti splošno represivni pomen razvoja v sociologiji in razpršiti iluzije o tem predmetu. Hinavščina objektivnosti, apolitičnosti in nedolžnosti študija je dosti bolj očitna v družbenih znanostih kot kjerkoli drugje in kot taka mora biti tudi prikazana.

Neka intelektualna manjšina ostane popolnoma nedejavna, če je podrejena ali celo postane uslužnost v nekem za to izoblikovanem getu.

Daniel Cohn-Bendit, Jean-Pierre Duteuil, Bertrand Gerard, Bernard Granautier.

DPP

KREACIJA – REPRODUKCIJA, INTELEKTUALIZEM

Ta članek poskuša dati ne popolnoma novo, ampak namenoma zane-marjeno sliko nekega zelo starega problema. Poskuša pojasniti medsebojni odnos kakor tudi vlogo, ki jo imajo v družbi kreativne in reproduktivne znanosti. Pod pojmom kreacija mislim izvirno in dinamično tvorbo novega, pod pojmom reprodukcija pa tvorbo novega (privzemimo relativno) iz že znanega, ali bolj enostavno – plagiranje.

Že na začetku naj pojasnim, kam katero znanost uvrščamo. Kreativne znanosti so: matematika, fizika, kemija, biologija, geografija in arhitektura. Vse ostale pa, ki na kakršenkoli način in v kakršnikoli meri uporabljajo znanja že omenjenih kreativnih znanosti, imenujemo reproduktivne (npr. strojništvo, medicina, stomatologija, vse tehnologije, ekonomija ipd.). Opo-zarjam, da se ne mešata pojma naravne in kreativne znanosti oziroma upo-rabne in reproduktivne znanosti. Imata namreč precej stičnih točk, nista pa eno in isto.

Da bo problem malo bolj razumljiv, naj navedem nekaj ilustracij: Prva: Ste že kdaj premišljevali, zakaj skoraj 50 % študentov arhitekture na začetku študija prehaja na gradbeništvo, medtem ko je obraten prehod zanemarljivo majhen? Resnica se deloma skriva v naslovu članka. Arhitektura kot krea-tiven študij zahteva določen naravni instinkt študenta za razumevanje in predstavo predmeta v prostoru. Z druge strani pa je gradbeništvo reproduk-tiven študij, katerega smisel je uresničevanje arhitektovih kreacij. Ne vem, če je bilo študentom arhitekture že postavljeno majhno, a pomembno vprašanje: „Kaj mislite o težavnosti študija na vaši fakulteti?“ Odgovora si ni težko predstavljati. Študenti arhitekture bi odgovorili, da je njihov študij povprečno težek, gradbinci pa, da je zelo težak. Zakaj? Enostavno zato, ker so študenti gradbeništva v povprečju daleč bolj nesposobni od študentov arhitekture. En – morda prezgoden – sklep bi se lahko glasil: Kreativen odnos študenta do študija študentu marsikdaj olajša delo.

Druge situacija: Da ne bi bilo vse preveč monotono, bomo tu za spre-membo primerjali fiziko in strojništvo. Verjetno ste že slišali za ameriško avtomobilsko korporacijo Ford. No, v projektivnem biroju Forda opravljajo fiziki in strojniki popolnoma identično delo, vendar imajo fiziki dvakrat večje plače. Mislili si boste, da je to krivično. Ampak z ekonomskega stališča Fordovih menagerjev (in avtorjevih osebnih stališč, ki niso ekonomske narave) to ni krivično. Ford profitira na novih modelih avtomobilov.

Vzroki so številni (npr. razvajanost in zasičeno tržišče, igra na karto malomeščanstva...). Fizik kot kreativen strokovnjak lahko ustvari novo, kar bo izzvalo boom na trgu, in s tem odpre pot k novim profitom. Strojnik tega ni sposoben. Edino, kar lahko naredi, je, da popravi in izboljša staro. Vzrok? Študij fizike odgovarja na vprašanje: Zakaj? strojništva pa: Kako?

Ali bolj jasno: fizik je naučen misliti, strojnik pa plagirati! Ta ilustracija kaže, kakšen bi moral biti pravičen odnos do kreativnih in reproduktivnih znanosti. Treba pa je upoštevati, da je pravičen odnos v omenjeni ilustraciji izzvan s stimulativno željo za profitom, torej je stimulans za takšen odnos v bistvu negativen.

Tretja in zadnja ilustracija: Večina fakultetnih predavateljev je končala kreativne študije. Npr. na strojništvu kinematiko predava fizik in ne strojnik (čast kreativnim izjemam!). Profesorski poklic je v bistvu kreativen in ne bi smel imeti za edini cilj prenos profesorjevega znanja na študenta. To sploh ni važno, ker je profesorjevo znanje sad izkušenj. Osnovni cilj je študenta naučiti misliti in kreativno interpretirati dobljeno znanje. In kakšne študente bi ustvarjali reproduktivni strokovnjaki? Piflarje!! Zakaj? Zato, ker tak strokovnjak ni naučen misliti in zato lahko prenaša le svoje piflarsko znanje. Takšen potencialni strokovnjak, npr. inženir strojništva, potem postane papagajski strokovnjak.

Na reproduktivnih fakultetah obstaja mnogo predmetov, ki s svojo eksistenco mažejo častno ime „znanost“. Npr. tehnično risanje (po avtor-jevem mnenju primer brez precedensa) sploh ni znanost, temveč brezidejna animalna dresura. Takšnih piflarskih zmot je na žalost še veliko, ampak jih zaradi pomanjkanja prostora raje ne bi navajali.

S tem bi končali s primeri, ki so bistveni za ta članek, poskušali bomo problem posplošiti. Pred tem pa poskušajmo izpeljati sklep, ki nam ga sugeri-rajo že omenjene ilustracije. Kreativen študij postavlja pred študenta določen specifičen odnos razumevanja in samostojnega premišljevanja. Po

drugi strani nas reproduktiven študij navaja na čisto piflarsko sprejemanje pojmov, kar ima potem edini smisel v mehanični reprodukciji v določenem trenutku. Torej se sugerirani sklep glasi: Reprodukiven strokovnjak je drugorazreden strokovnjak glede na kreativnega. Zakaj potem glede na omenjene argumente reproduktivne znanosti uživajo takšno „čast“, položaj in popularnost v svetu? Odgovor lahko najdemo v eksistenci „ponosne“ tehnične civilizacije, katere sinonim je reproduktivna civilizacija. Zato nam je torej jasna vloga, ki jo ima reproduktivec. Njega bolj potrebujejo. Kar enkrat kreativec ustvari, potem na tisoče reproduktivcev prenese na milijon drugih. V tem nesorazmerju med kreativci in reproduktivci leži rešitev še enega problema, o katerem se zadnje čase veliko govori, kakšnega pametnega odgovora pa še ni. To je „fenomen“ ekspanzije popularnih reproduktivnih fakultet. Npr. število vpisanih študentov na kemiji je v povprečju petdeset, na ekonomiji pa čez tisoč.

To je primitivna manipulacija s človeškimi napakami. Reprodukтивna fakulteta omogoča bolj sigurno zaposlitev, udobnejši fotelječek, manj garanja, imbecilen in parazitski položaj v družbi in seveda globlji žep. Vzrok temu leži seveda v mentaliteti, ki jo ustvarja tehnična (beri reproduktivna) civilizacija. Ta mentaliteta pa je nevarna in predrzna. Prijateljsko potrepnja po rami tisto peščico asketskih idealistov na kemiji ali fiziki, medtem ko se jim masa hohštaperjev-ekonomistov hinavsko reži v obraz.

Ta mentaliteta pripelje do razrednega značaja znanosti, znanstveniki postanejo neke vrste supermeni. Imamo torej nove bogove, ki ne čepijo neke v vesolju, ampak so med nami, so ljudje, sestavljeni iz mesa in krvi. Dobivamo novih deset božjih zapovedi, katerih prva se glasi: Verjemite v nezmotljivost in vseomogočnost znanosti. Posledica tega je seveda – tehnokratizem. In kaj je to? Nič drugega kot nova oblika malomeščanstva, seveda malo transformirana, ampak tisto bistvo ostane isto. Vsak brezveznik (tehnikrat ali malomeščan) z „diplomico“ v žepu (a samo reproduktivne fakultete nam omogočajo podelitev „diplomic“) se ima že za intelektualca. S tem smo tudi prišli do zadnjega pojma, katerega iluzornost želim razbiti, in to je intelektualizem.

Imamo takoiimenovane intelektualne poklice, seveda ostanemo v okviru tehničnih znanosti, ker nas trenutno zanimajo samo te. Postavljam vprašanje: „Ali je tisti, ki konča ‚intelektualno fakulteto‘ tudi intelek-tualec?“ Konkretno, ali mora biti diplomirani inženir tudi intelektualec? Če bi bilo tako, bi intelektualizem imel razredni značaj. Tehnokrati seveda tako razumejo in sprejemajo ta problem. Iluzorno bi bilo od današnjih potencialnih intelektualcev zahtevati spoznavni nivo nekdanjega ruskega plemstva. Današnji tempo razvoja in hitrosti življenja nam sugerira nove merodajne ocene. Memoriranje kupa detajlov sploh ni bistveno za današnjega intelektualca, bistveno je imeti kreativno in kritično mišljenje.

Zato so reproduktivni strokovnjaki, zahvaljujoč svoji kreativni omeje-nosti, le pseudointelektualci. To, da si sebe predstavljajo kot intelektualce, je zmot, ki se jim sugerira med študijem (kako drugače kot piflarsko).

Ta trditev bo kakšnega reproduktivca „smrtno“ prizadela in užalila. Vendar je resnica neizprosna v svoji surovosti – in edina.

Zato, dragi reproduktivci, ne bodite smrtno užaljeni. Tehnična civilizacija vam le omogoča primat, ki je provizoričen in bo slej ko prej izginil.

Naj se na koncu poigramo še malo s „SCIENCE FICTION-om“.

Predstavljajte si neko utopično ero, ko so državne meje zbrisane, ko se človeku ni treba od rojstva boriti za skorjo kruha, ko ni avtomobilov in na splošno nobenih strojev, ki bi onesnaževali okolje in nas danes terorizirajo, ko so si ljudje enaki med seboj. Prebivalci te utopične zamisli preživljajo svoje dni v kreativni meditaciji. Vprašajte takrat enega izmed prebivalcev, kaj misli o strojništvu. Odgovoril vam bo, da je to stupidna znanost neke ravno tako stupidne tehnične ere.

Kljub vsemu nisem toliko nor, da bi verjel v uresničitev takega sveta. Zavedam se, da reproduktivne vede ne bodo nikoli „zadnja luknja na piščali“.

Kaj pa predzadnja? Enkrat, mogoče!

Ognjen Nikolić

KRITIČNA PEDAGOGIKA

Historično-materialistično postopajoča znanost o vzgoji pojmuje zato vzgojni proces kot specifično, v teku družbenega razvoja institucionalizirano področje celotnega produkcijskega procesa družbe. Pogoji za možnost vzgoje in izobraževanja se določajo v njihovi odvisnosti od historičnega položaja produkcijskih sil in družbenih produkcijskih odnosov. Iz njih in njihovega odnosa drug do drugega se izvedeta tako vsebina kot tudi organizacijska forma in postavljajo cilji vzgoje. (15) Da bi si zagotovila svojo lastno reprodukcijo, mora vsaka družba nositi skrb za vzgojo svojega naraščaja. V ta namen mora po eni strani zagotoviti materialne pogoje fizičnega odrasčanja otrok in mladine, po drugi strani pa skrbeti za medgeneracijsko posredovanje tistih znanj, sposobnosti in spretnosti, ki predstavljajo subjektivni korelat objektivnega stanja produkcijskih sil in so istočasno zmožni le-te razvijati dalje. Vsi ti šele napravijo doraščajočega individua za integrirani sestavni del družbe na dani stopnji razvoja. Tem zahtevam je lahko vzgoja pravična le, če produkcija sama še ni določena po principu delitve dela. Z razvojem delitve dela, t.j. z postdelitvijo specializiranih funkcij na različne člane družbe nujno rastejo tudi specializirana znanja, sposobnosti in spretnosti, nujne za zasnovanje teh funkcij. Posledica tega razvoja je bila oddelitev produkcijskega procesa od procesa vzgajanja, kajti tako naraščaj pred neposrednim vstopom v produkcijo, za katero se kvalificira, kot tudi oni, na katere je prenesena kvalifikacija naraščaja vedno bolj specialna naloga, morajo biti osvojeni od neposredne produkcije materialnih dobrin. Družbena delitev dela je s tem pogoj za možnost prireditve, ki so po eni strani organizirane zaradi vzgoje naraščaja ali drugače, institucionaliziranje vzgoje na sploh. V tej meri, v kateri se je razvila delitev dela z oblikovanjem zasebnega razpolaganja z lastnino, je vzgoja obdržala poleg kvalificiranja naraščaja nadaljnjo, važnejšo nalogo. Razvoj privatnega lastništva je vodil v antagonizem nasprotujočih si interesov vladajočih in vladanih. Zato mora biti družbeno institucionalizirana, t.j. po interesih vladajočega razreda organizirana in od te kontrolirana vzgoja razredno modificirana. Odločujoče sredstvo za praktično izvedbo te diferenciacije in istočasne negacije le-te je bila ideološka preparacija naraščaja – npr. s prastarim sklicevanjem na skupno dobro, interese skupnosti in na različne od bogov, boga ali narave željene obdarjenosti in sposobnosti posameznika. Posebna dispozicija vzgojiteljev za ideološko indoktrinacijo, za tvorjenje ideologij sploh zopet rezultira iz njihovega materialnega položaja; iz njihove izključenosti iz materialnega produkcijskega procesa družbe, delitve razumskega in ročnega dela. „Delitev dela je šele od tistega trenutka dalje dejanska, ko nastopi delitev materialnega in duhovnega dela. Od tega trenutka dalje si lahko zavest dejansko umišlja, da je nekaj drugega kot zavest obstoječe prakse, si dejansko predstavi nekaj, ne da bi si predstavila nekaj dejanskega – od tega trenutka dalje je zavest zmožna emancipacije od sveta in pristopi k tvorjenju „čiste“ teorije, teologije, filozofije, morale itd.“ (16)

Šele v tej meri ideološka in funkcionalistična vzgoja in izobraževanje naraščaja zagotavlja tako reprodukcijo z delitvijo dela organizirane skupne biti kot tudi zagotovitev produkcijskih odnosov, slonečih na eksistenci privatne lastnine, t.j. stabiliziranju socialnega gospostva.

Avtor nadalje govori o posebni formi funkcioniranja vzgoje, tako da po eni strani zagotavlja (s pomočjo reprodukcije znanj in sposobnosti) reprodukcijo produkcijskega procesa družbe, na drugi strani pa s pomočjo ideoloških vzorcev ovira individue v spoznanju svojega pravega družbenega položaja in interesa. Oboje pa vodi v ohranjanje občega stanja družbe. Tudi kapitalizem pozna in nujno potrebuje tako vlogo vzgoje in izobraževanja, od tod posebno razvit vzgojni sistem. Posebej od druge polovice 19. stol. dalje se vršijo stalne „izboljšave“ vzgojno-izobraževalnega sistema; ko je kapital prisiljen preiti od absolutnega k relativnemu višku vrednosti, saj je bila dosežena meja fizične vzdržljivosti delavcev in so se ti začeli organizirano upirati.

Ker posamični kapitali niso več sposobni v celoti izvrševati obče „rodovne posle“ kapitala (Marx), k kateremu spada tudi primerna vzgoja naraščaja, so te naloge pripadle državi kot idealnemu celotnemu kapitalistu.

Le na videz, ki pa ima seveda za buržoazno znanost o vzgoji vseskozi značaj realnosti, figurira država kot samostojni organizator, inovator in finančnik področja vzgoje. (17) Dejansko izvirajo sredstva, s pomočjo katerih so plačani računni vzdrževalci vzgojiteljev (kolikor so v službi, so nastavljeni pri državi ali plačani z njeno podporo), kot tudi delovna sredstva, ki so brezpogojno nujna za izvedbo vzgojnega dela, deloma iz dohodkov kapitalistov, deloma iz plačnega fonda produktivnih delavcev. Ta sredstva država odceplja v obliki naloženih davkov, da bi s tem financirala rodovne posle kapitala. Iz tega sledi, da je delo vzgojiteljev politično-ekonomsko določeno kot neproduktivna usluga z namenom kvalificiranja delovne sile produk-

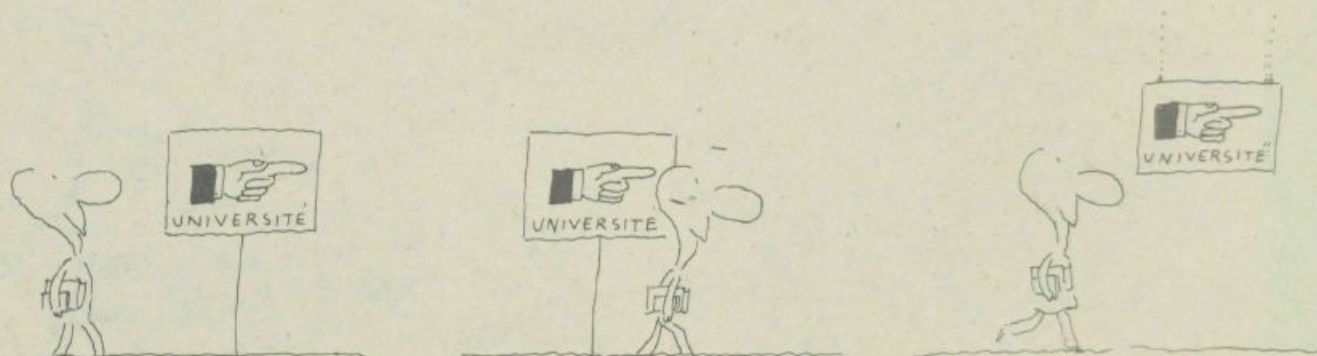
tivnih delavcev in onih poklicev, ki so pomembni za realiziranje viška vrednosti. Od tega so tudi plačani vzgojitelji, kar se uvidi, če se odkrije tančica državne prerazpodelitve. Država vzpodbuja pri tem nujne funkcije prerazpodelitve; to pa, kot je znano, v korist brez dvoma privilegiranih slojev družbe. (18)

Čeprav se kapital ne more odreči primerne kvalifikacijske strukture delovne sile, učinkuje prispevek, ki ga mora prispevati za financiranje njegovih rodovnih poslov, negativno na obrok akumulacije. Za akumulacijo sposobni del viška vrednosti se zmanjša. Poleg tega – in to razlikuje stroške za izobrazbo od drugih državnih izdatkov – prehajajo stroški za izobrazbo le počasi v vrednost blaga delovne sile. Stopnjevanje variabilnega dela kapitala pa pomeni zmanjševanje viška vrednosti in obroka profita posamičnih kapitalov. Iz te strukturno pogojene dileme kapitala, da po eni strani postavlja pogon konstantni kapital (stroje, vložena sredstva) le za zadostno izobrazbo delovne sile in tako lahko napravi profite, na drugi strani pa s poviševanjem za to potrebnih stroškov izobraževanja znižuje svoje obroke: viška vrednosti profita in akumulacije, rezultira interes po stalnem reduciranju izdatkov za izobraževanje na minimum. Pod to maksimo se niso zgodile le vse dosežane reforme izobraževanja v kapitalizmu, temveč je orodje, ki omogoča tudi razumevanje današnje izpopolnjujoče tehnokratske reforme izobraževanja. Za to (reformo) nikakor ni odgovorna neuvedenost nekaterih kultur – tehnokratov ali sploh neum odgovornih, temveč v največji meri natančen udar kapitala v področje izobraževanja, ki je zainteresiran za svojo optimalno izrabo. Zato prav nujnost prihranka neproduktivnih stroškov za izobraževanje določa značilnosti in intenco te reforme: racionalizacijo, pritisk na storilnost in maksimaliziranje donosnosti. Principi „racionalnega gospodarjenja“ so temeljito razrušili predkapitalistično vzgojno idilo. Ta tendenca tudi ustreza udejanjanju pedagogike. Že prej je bilo naznačeno, da to ni noben zmagoslaven tok znanosti na sebi (tak ostaja brez dvoma le v glavah meščanskih teoretikov), temveč pedagoški refleksi zahtev za izrabo kapitala. Pedagoški procesi vodenja morajo biti natančno poznani v njihovih predpostavkah, preizkušljivi v svojih potekih in dovolj natančno prognozljivi v svojih rezultatih. Empirična znanost o vzgoji kot socialna znanost je v pozitivistični zožitvi nujna predpostavka za efektivno dejavnost prihodnjih vzgojnih inženirjev.

Na važen aspekt sta v tej zvezi pokazala Altvater in Ihuisen (19): Z nujnostjo varčevanja ne le pri plačah vzgojiteljev (ki so individualno porabljene), temveč tudi pri stroških za pedagoško stvarna sredstva, dobi področje industrije vzgoje povišan pomen. Na eni strani „težje izdatki za delovna sredstva zopet neposredno nazaj v produktivna področja gradbene industrije, industrije opreme, učenja in sredstev učenja“. (20)

To se izenači z golo preporazdelitvijo znotraj celotnega kapitala. Na drugi strani bi lahko vodila ustrezna razširitev vzgojne tehnologije k daljnosežni substituciji vzgojnih funkcij, ki so tradicionalno vezane na osebe in s tem na znižanje neproduktivnih stroškov za izobrazbo. (21) Kako daleč je možna ta substitucija (zamenjava – op.), danes še ne moremo uvideti. A konsekvence so kljub temu najbrž opazne, tako glede nadaljnjega preračunljivosti in postvarljivosti pedagoških procesov kot tudi glede izoblikovanja novih pedagoških poklicnih skupin. Tako npr. lahko pomislimo na možnost tipa pedagoških delavcev, ki pripravljajo kvalificirano strokovno silo, ko vanjo prenaša funkcije čakanja, korekture, pomoči in reda. V tej zvezi bo prav tako nastala grupa produktivnih pedagogov, ki bi bili kot konstruktorji poučevanja in učenja neposredno podrejeni ustreznemu kapitalu in bi jim interesi kapitala neposredno določali pedagoško delo. Glede na dano tendenco v bodoče lahko namesto rastočega diferenciranja pedagoške inteligence nastopijo drugačni funkcionalno določeni principi kvalifikacije in razcepljanja, ki, kot se zdi, komajda lahko omogočijo večji vpogled v lasten razredni položaj, v funkcijo poučevanja in sposobnost solidariziranja pedagogov.

Ta dosedaj predstavljena tendenca kapitala po pospešenem podružabljanju predkapitalističnih družbenih področij ki je izpostavljena njegovi sili razpolaganja, se ne da izpolnjevati niti enolično niti neprotislovno. Tudi na področju planiranja izobraževanja je zaradi principialnega nasprotja med nujno produkcijo zgodovinsko ustrezne delovne moči in od tu sledeče zgoraj naznačene postritve težav izkoristka kapitala iluzorna vera v obči instrumentarij interveniranja, ki bi odstranjeval konflikte. Če sta prvih tega vzgoja in izobrazba družbeno pogojeni dejanskosti, ne morejo biti v razredni družbi njune determinante pogojene le z interesi kapitala, temveč tudi z njegovim nasprotjem, proletariatom. Kajti: „Tudi vzgoja ni nič drugega kot funkcija družbe in je znotraj razredne družbe funkcija vladajočega razreda. Funkcija vladajočega razreda je izrecno toliko časa, dokler se podvrženi ne postavijo

v bran, in od tod izvira iz njihovega boja za gospodarsko in politično osvoboditev nova in revolucionarna razredna vzgoja, ki ustreza njihovim razrednim interesom. Boj dveh vzgojnih sistemov je stalen spremljevalni pojav boja dveh razredov za moč. (22) Zaradi tega je tudi zgodovina vzgoje zgodovina razrednih borb, točneje: izraz družbenih razrednih bojev na področju vzgoje. Možnost revolucionarne vzgoje je pri tem odvisna od zgodovinske stopnje razvoja razrednih bojev in od organiziranosti revolucionarnih razredov. Predpostavke revolucionarne vzgoje v razredni družbi ležijo v življenjskih pogojih, v katerih je prisiljen obstajati izkoriščani razred. Od tod se določajo njeni cilji kot prebijanje tancice meščanskih harmonizirajočih ideologij, t.j. kot posredovanje vpogleda v bitnostni razredni položaj in od tod v nujno sledeče strategije solidarnostnega in kolektivnega osvobodjenja. Če ima revolucionarna vzgoja v tem procesu sicer važno, a načelno le podpirajočo funkcijo, tedaj revolucioniranje vzgoje ne more biti omogočeno na poti novega preoblikovanja biti vzgoje (zmota, ki se ji je posebno predajala socialdemokratska politika vzgoje v veimarski republiki, ki pa ima tudi danes še številne pristaše), temveč more izpolniti svojo nalogo le v najtesnejši organizacijski povezavi s celotnim osvobodilnim bojem delavskega razreda: „Komunisti niso iznašli vpliva družbe na vzgojo, oni le spreminjajo njen značaj, le odtrgavajo vzgojo vplivu vladajočega razreda.“ (23)

Avtor govori in naslednjem (izpuščenem delu teksta) o posebnih nemških razmerah, ki so prispevale, da se je študentsko gibanje šele prek številnih ovinkov dokopalo do marksistične pedagogike. Tako je šele izkustvo vzgojne katastrofe, z njo povezane tehnokratske reforme vzgoje, nesposobnost buržoazne pedagogike, da bi dojela ta razvoj in praktična pedagoška izkustva študentskega gibanja, omogočila ta premik. Ta je bil zvezan s spoznanjem, da leži revolucionarna pedagogika onkraj reformizma in onkraj utopizma. Nasproti tem pozitivnim izkustvom stojijo negativni faktorji: razredni položaj pedagogov, ki je na videz onkraj neposrednega produkcijskega procesa, zato so vedno znova zmožni opravičevati dano družbeno stanje, torej so ideologi dane družbe; nerazvita organizirana družbena vloga delavskega razreda (v nasprotju s Francijo in Italijo); odnos do DDR, buržoazni pritisk na marksiste (od teoretske do politične diskvalifikacije).

Marksistična znanost o vzgoji stoji danes v bistvu pred tremi področji nalog. Kot vzgojna ekonomija mora opraviti realno analizo procesov in tendenc na področju vzgoje in izobraževanja in njenega delnega področja v strukturalni odvisnosti od nasprotujočega razvoja kapitalistične družbe. Utopistična fantazija in reformistična resignacija morata biti le takrat učinkovito izgnani iz strateške refleksije, če je predloženo natančno poznavanje in ocena različnih interesov, ki določajo področje vzgoje in zmožnost njenega dojemanja. V tej zvezi je treba npr. pojasniti, kateri posamični kapitali ali frakcije kapitala razvijajo na podlagi pogojev izrabe interes po višji kvalifikaciji oz. dekvifikaciji blaga delovne sile in katere igralne prostore delovanja poseduje država nasproti različnim interesom. Za celoten šolski razvoj kot tudi za tendenco ukinitve delitve med občo šolsko vzgojo in poklicno izobrazbo v ožjem smislu, za reformna prizadevanja na socialno-pedagoškem področju (predšola, javna vzgoja, obča pomoč mladim in mladinska vzgoja) bi bila potrebna analiza, ki ne bi le določala realni ali fantazijski značaj reformnih načrtov po kriteriju nujnosti reform, temveč pod aspektom možnosti reform v danih družbenih pogojih.

Kot kritika ideologije se mora marksistična znanost o vzgoji kritično soočiti z meščansko pedagogiko. Pri tem se ne more omejiti na kazanje ideološke tvornosti njenih teorij in na neadekvatnost njene metodologije oz. na njuno površnost. Poleg tega mora pojasniti specifične ideološke vzorce in njihove materialne baze, t.j. iz posrednega položaja njenih nosilcev, in pokazati njeno funkcionalnost ali disfunkcionalnost za vsakokratno stanje družbenega razvoja. Tak postopek dovoljuje dostop k neki zgodovinsko materialistični predstavi zgodovine pedagogike kot znanosti, ob kateri bi se dal odčitati vsakokratni zgodovinski konkretiziran odnos vzgoje in gospodstva oz. vzgoje in revolucionarne naperjenosti. Iz obeh nastavkov lahko končno povlečemo konsekvence glede na možne funkcije iniciative in zveze pedagoške inteligence v procesu reorganizacije zahodnonemškega delavskega razreda. K temu spada posebno natančna določitev razrednega položaja pedagoške inteligence, ki te ne pripisuje ne glede na okoliščine proletariatu (za to ostajajo mnoge posebnosti, ki ju dele) niti je na osnovi njene relativne privilegiranosti ne subsumira vladajočemu razredu. Raje drži, da se zgoraj opisana določila precizirajo z materialistično funkcijsko analizo pedagoškega polja in institucij. Šele iz natančnega poznavanja različnih naslovnikov, ki zahtevajo pedagoško intervencijo, kot tudi iz materialnega položaja pedagogov izpeljanih ideoloških vzorcev se dopušča tako razvoj nameravanih

strategij agitacije kot tudi navajanje le k praksi, ki se drži realnosti. Posebej razrušitev iluzije državnosti pedagogov kot tudi na drugi strani – pobijanje stiliziranja pedagogov kot pedagogov, da bi prešli k subverzivnemu „revolucionarnemu“ subjektu (Heydorn, Koneffke, Gamm), in privzem možnosti anticipatorične socialistične vzgoje pod kapitalističnimi pogoji, morejo oiti pomembni kot taki.

Forme organizacije in boja nezadovoljnih pedagogov (sindikati, stavka) ne smejo biti odčarane v svoji formalni sličnosti s formami delavskega razreda nad omejitvijo sindikalističnega nastava v področjih nadstavbe, ki so vedno v nevarnosti, da se omejijo na obrambo lastnih privilegijev. Mezdne zahteve, ki se vsidrajo na tem področju, ne merijo neposredno na odnos meznega dela in kapitala, temveč na državno funkcijo porazdelitve. Njeni uspehi pri tem so odvisni od razdvojenega položaja, v katerem se nahaja država: po eni strani ne sme zaradi zagotavljanja lojalnosti svojih uslužbenih vzgojiteljev ničesar postaviti na kocko ali ogroziti, mora jim dodeliti ustrezno materialno povračilo in ne sme znižati njihovih delovnih pogojev pod določen minimum. Na drugi strani so zaradi odvisnosti države od produkcijskega področja države ravno tu postavljene ozke meje.

Parcialni uspehi, ki so doseženi nasproti državi (pri čemer ti uspehi potrebujejo le zastopstvo interesov najnaprednejše frakcije kapitala), morejo tedaj služiti pedagogom prej za ojačanje iluzije države kot za njeno odpravljanje. To pa zahteva ravno principalen uvid v edino možno odpravo slabih materialnih odnosov, pod katerimi so prisiljeni delovati pedagogi v kapitalistični družbi le z odpravo osnovnega protislovja med meznim delom in kapitalom. Pod tem aspektom stoje interesi pedagoške inteligence dolgočasno v tesni zvezi z interesi delavskega razreda.

Obseg teh nalog, nejasnost z njimi povezanih vprašanj, nerešeni pedagoški problemi (ki morajo biti v tem prispevku večinoma neupoštevani, kar zahteva toliko bolj intenzivno obdelavo tradicije revolucionarne pedagoške in poznavanje teorije in prakse vzgoje v DDR) jasno kažejo, da je zahodnonemška marksistična pedagogika (+) še v povojih. Po svojem pojmu ne more obdelati svoje naloge teoretsko-kontemplativno; njen razvoj se bo zato posrečil v tej meri, v kateri ji uspeva pograbiti praktične probleme, ki izhajajo za vzgojitelje iz procesa reorganiziranja delavskega razreda, in jih približati rešitvi. Socialistična vzgojna praksa in njena refleksija bo zato povezana organizirano v osvobodilnem boju delavskega razreda ali je pa ne bo.

Prev. Andrej ULE

15. K nasl. prim.: E. Hoernle, Grundfragen proletarischen Erziehung, izd. L. V. Werder in R. Wolff, Frankfurt 1970; H. Karras, Die Grundgedanken der sozialistischen Pädagogik in Marx Hauptwerk „Das Kapital“, Berlin 1958.

(Kot „roparski tisk“ izd. od Roten Zelle Pädagogik Hannover 1970); itd.

16. K. Marx, Deutsche Ideologie, MEW Bd. 3., str. 31.

17. K funkciji države v kapitalizmu pr. tudi W. Müller, Chr. Heuss, Die Sozialstaatsillusion und der Widerspruch von Lohnarbeit und Kapital. V Sozialistische Politik 6/7 (1970), str. 4–68

18. Po zveznem poročilu o vzgoji so znašali v l. 1967 izdatki za javno upravo ljudske šole 1086 DM, za realko 1501 DM, za gimn. 2003 DM (Bildungsbericht 1970, Bonn 1970, str. 52).

19. Prim. E. Altvater, F. Huisken, Produktive und unproduktive Arbeit, ibid., str. 84f.

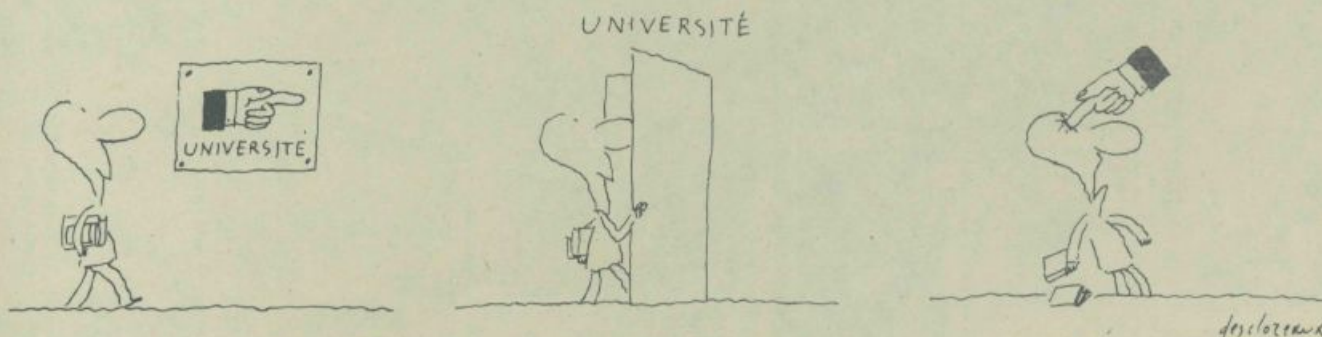
20. ibid., str. 84.

21. Apostol tega razvoja je kot se zdi K. H. Fleischig, Die technologische Wende in der Didaktik. In: Unterrichtsforschung und didaktische Theorie, München 1970, str. 243–262.

22. E. Hoernle, Grundfragen proletarischen Erziehung, Frankfurt 1970, str. 15.

23. K. Marx, F. Engels, Kommunisches Manifest, MEW Bd. 4, str. 478.

+ Kako pa je z našo marksistično pedagogiko, naj pojasnijo sami pedagogi oz. študentje pedagogike.

ANDY ČOFRNIK

V EPIZODI:

KAKŠN KRASN DAN!

by
MAGNA PURGA

